

Natura 2000 Fenntartási Terv

*HUON20020 Gyöngyös-patak és kőszegi Alsó-rét
különleges természetmegőrzési terület*

Óriszentpéter, 2016.

Zöld Zala Természetvédő Egyesület

Felelős tervező

Óvári Miklós (természetvédelmi szakmérnök)

Vezető szakértők

Óvári Miklós (természetvédelmi szakmérnök)

Közreműködő szakértők

Dr. Müller Zoltán (vízi ökológia-hidrobiológia)

Dr. Szentirmai István (biológus)

Szépligeti Mátyás (botanikus)

Tóth Ádám (zoológus, térinformatikus)

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

TARTALOMJEGYZÉK

I.	A NATURA 2000 FENNTARTÁSI TERV	5
1.	A TERÜLET AZONOSÍTÓ ADATAI	6
1.1.	NÉV	6
1.2.	AZONOSÍTÓ KÓD	6
1.3.	KITERJEDÉS	6
1.4.	A KIJELÖLÉS ALAPJÁUL SZOLGÁLÓ FAJOK ÉS/VAGY ÉLŐHELYEK	6
1.4.1.	<i>A terület jelölő élőhelyei</i>	6
1.4.2.	<i>A terület jelölő fajai</i>	6
1.5.	ÉRINTETT TELEPÜLÉSEK	6
1.6.	EGYÉB VÉDETTSEGI KATEGÓRIÁK	7
1.7.	TERVEZÉSI ÉS EGYÉB ELŐÍRÁSOK.....	7
2.	VESZÉLYEZTETŐ TÉNYEZŐK	9
3.	KEZELÉSI FELADATOK MEGHATÁROZÁSA	12
3.1.	TERMÉSZETVÉDELMI CÉLKITŰZÉS, A TERÜLET RENDELTETÉSE	12
3.2.	KEZELÉSI JAVASLATOK.....	12
3.2.1.	<i>Élőhelyek kezelése</i>	13
3.2.1.1.	<i>Az egész területre vonatkozó általános kezelési javaslatok</i>	13
A)	<i>Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok</i>	13
B)	<i>Gazdálkodáshoz köthető kezelési javaslatok:</i>	13
3.2.2.	<i>Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés</i>	32
3.2.3.	<i>Fajvédelmi intézkedések</i>	33
3.2.4.	<i>Kutatás, monitorozás</i>	33
3.2.5.	<i>Mellékletek: a tervezési területen javasolt természetvédelmi kezelések, valamint a művelési ág lehetséges megváltoztatásának összegzése</i>	35
3.2.6.	<i>A tervezési terület földrészeleit érintő kezelési egységek</i>	36
3.2.7.	<i>A tervezési terület erdőrészeleit érintő kezelési egységek</i>	40
3.3.	A KEZELÉSI JAVASLATOK MEGVALÓSÍTÁSÁNAK LEHETSÉGES ESZKÖZEI A JOGSZABÁLYOK ÉS A TULAJDONVISZONYOK FÜGGVÉNYÉBEN	41
3.3.1.	<i>Agrártámogatások</i>	41
3.3.1.1.	<i>Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer</i>	41
3.3.1.2.	Javasolt agrártámogatási rendszer	43
3.3.2.	<i>Pályázatok</i>	44
3.3.3.	<i>Egyéb</i>	44
3.4.	A TERV EGYEZTETÉSI FOLYAMATÁNAK DOKUMENTÁCIÓJA	44
3.4.1.	<i>Felhasznált kommunikációs eszközök</i>	45
3.4.2.	<i>A kommunikáció címzettjei</i>	45
3.4.3.	<i>Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel</i>	46
II.	A NATURA 2000 FENNTARTÁSI TERV KÉSZÍTÉSÉT MEGALAPOZÓ DOKUMENTÁCIÓ	76
1.	A TERVEZÉSI TERÜLET ALAPÁLLAPOT JELLEMZÉSE	77
1.1.	KÖRNYEZETI ADOTTSÁGOK	77
1.1.1.	<i>Éghajlati adottságok</i>	77
1.1.2.	<i>Vízrajzi adottságok</i>	77
1.1.3.	<i>Talajtani adottságok</i>	77
1.2.	TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK	78
1.2.1.	<i>A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek</i>	81
1.2.2.	<i>A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok</i>	85
1.2.3.	<i>A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok</i>	85
1.2.4.	<i>A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok</i>	90
1.3.	TERÜLETHASZNÁLAT	92
1.3.1.	<i>Művelési ág szerinti megoszlás</i>	92

1.3.2.	<i>Tulajdoni viszonyok</i>	92
1.3.3.	<i>Területhasználat és kezelés</i>	97
1.3.3.1.	Mezőgazdaság	97
1.3.3.2.	Erdészet	97
1.3.3.3.	Vadgazdálkodás, halászat, horgászat	98
1.3.3.4.	Turizmus.....	98
1.3.3.5.	Ipar	98
1.3.3.6.	Infrastruktúra	99
1.3.3.7.	Egyéb	99
2.	FELHASZNÁLT IRODALOM	100
3.	TÉRKÉPEK	101
3.1.	A GYÖNGYÖS-PATAK ÉS KÖSZEGI ALSÓ-RÉT ÁTTEKINTŐ TÉRKÉPE	101
3.2.	A GYÖNGYÖS-PATAK ÉS KÖSZEGI ALSÓ-RÉT ÉLŐHELYTÉRKÉPE	102

I. A Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve: Gyöngyös-patak és kőszegi Alsó-rét
különleges természetmegőrzési terület

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója: HUON20020

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése: 337,25 ha

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. A terület jelölő élőhelyei

- 6430 Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai
- 91E0* Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)
- 6410 Kékperjés láprétek meszes, tözeges vagy agyagbemosódásos talajokon (Molinion caeruleae)
- 6510 Sík-és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanquisorba officinalis*)

*: kiemelt jelentőségű élőhelytípus

1.4.2. A terület jelölő fajai

- ingola fajok (*Eudontomyzon spp.*)
- nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)
- vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*)
- sötétaljú hangyaboglárka (*Maculinea nausithous*)
- erdei szitakötő (*Ophiogomphus cecilia*)

1.5. Érintett települések

„A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendeletet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti,

térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.”

Vas megye:

Vas megye	Érintett terület (ha)	Település területének érintettsége (%)
Kőszeg	269,14	79,8
Kőszegdoroszló	34,418	10,2
Lukácsháza	33,442	10,0

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Országos védettség

A Kőszegi Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról szóló 164/2007. (XII. 27.) KvVM. rendelet 1. sz. mellékletében felsorolt ingatlanok országos jelentőségű védett természeti területnek minősülnek. A tervezési terület többi ingatlanja nem áll más országos védettség alatt és nem képezi részét nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó területnek sem. A Vidékfejlesztési Értesítő LXII. évf. I. számában (2012. január 13.) megjelent „A vidékfejlesztési miniszter közleménye az ex lege lápi és szikes tavi védettséggel érintett területekről” c. közlemény szerint a tervezési területen ex lege láp nem található.

Helyi védettség

A hatályban lévő Kőszeg Város 17/2014. sz. önkormányzati rendeletében foglaltak alapján helyi jelentőségű védett természeti terület nem esik a tervezési területbe. Szintén nem érint helyi jelentőségű védett természeti területet a tervezési terület kőszegdoroszlói és lukácsházi része sem.

Ökológiai hálózat

Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény szerint a tervezési terület 17,3% az Országos Ökológiai Hálózat a magterületébe, 82,7%-a ökológiai folyosójába tartozik.

1.7. Tervezési és egyéb előírások

Természetvédelmi kezelési tervek

A tervezési terület egyes ingatlanjai a Kőszegi Tájvédelmi Körzet részét képezik, de a védett terület természetvédelmi kezelési terve ez idáig nem készült el.

Településrendezési eszközök

A tervezési terület Kőszeg, Kőszegdoroszló és Lukácsháza külterületét érinti.

Az érintett települések településrendezési eszközei:

- Kőszeg Város Településszerkezeti terve (161/2014. (X.2.) képviselő-testületi határozat) és Helyi Építési Szabályzata (33/2014. (X. 3.) önkormányzati rendelet).
- Lukácsháza község Önkormányzatának Képviselő-testülete 8/2013. (VII.02.) önkormányzati rendelete - egységes szerkezetben a 10/2015. (XI. 06.) számú önkormányzati rendelettel - a község Helyi Építési Szabályzatáról és Szabályozási tervéről.

- Kőszegdoroszló: nincs településrendezési terve és jelenleg nem is készül.

Körzeti erdőtervek és üzemtervek

- Alpokaljai Erdőtervezési Körzet Körzeti Erdőterve (11438/2010., érvényes: 2012.01.01- 2021.12.31.)

Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

A tervezési terület az 503 azonosítóval rendelkező Alpokaljai Vadgazdálkodási Tájégség része. Tájégségi vadgazdálkodási terv még nem készült el, így üzemtervvel sem rendelkezik a tervezés idején.

Vadászatra jogosultak:

Vadászterület azonosító	Vadászatra jogosult	Jóváhagyó határozat száma
18-151610-503	„Aranypatak” Vadásztársaság	VA-06/AKFO1/00481-2/2017
18-153110-503	Erdődy Vadásztársaság	VA-06/AKFO1/00481-2/2017

Halgazdálkodási terv

- A Sporthorgász Egyesületek Vas megyei Szövetségének Halgazdálkodási Terve (jóváhagyta a halászati hatóság VA/FEF03/321-4/2016. számú határozata. Érvényesség: 2020. december 31-ig.)

Vízgyűjtő-gazdálkodási terv

- Az Országos Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv felülvizsgálatát Magyarország 2015. december 22-ig elkészítette, melyet a Kormány 1155/2016. (III.31) Korm. határozattal fogadott el.

Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv, 1-3 Rába alegység, kiadja: Nyugat-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság, 2016. április.

2. Veszélyeztető tényezők

1. táblázat: a tervezési területen ható veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H=nagy, M=közepes, L=kicsi)	Érintett összes terület nagysága (%)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A03	gyepterület kaszálása/vágása	H	14	14	A nem megfelelő időpontban, vagy túl gyakran történő kaszálás jelentősen csökkenti a nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>), a vérfűhangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>) és a sötétaljú hangyaboglárka (<i>Maculinea nausithous</i>) állományait.
A03.03	kaszálás felhagyása/hiánya	H	16	14	A kaszálás felhagyása veszélyezteti a 6510 Sík-és dombvidéki kaszáló-rétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanquisorba officinalis</i>) élőhely fennmaradását, annak gyomosodásához, cserjésedéséhez vezet.
				1	A kaszálás felhagyása veszélyezteti a 6410 Kékperjés láprétek meszes, tözezes vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinia caerulea</i>) jelölő élőhely fennmaradását, annak gyomosodásához, cserjésedéséhez vezet.
				1	A kaszálás felhagyása veszélyezteti a 6430 Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai jelölő élőhely fennmaradását, annak gyomosodásához, cserjésedéséhez vezet.
				15	A kaszálás felhagyása megszünteti a jelölő lepkefajok élőhelyét.
A02.01	gazdálkodás intenzívebbé válása	M	18	8	A szántókon zajló intenzív művelés hatására a velük határos *91E0 Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>) gyomosodnak, degradálódnak.
				10	A szántókon zajló intenzív művelés hatására a velük határos 6510 Sík-és dombvidéki kaszáló-rétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanquisorba officinalis</i>) jelölő élőhely állományok gyomosodnak, degradálódnak.
				<1	A szántókról történő szervesanyag és vegyszerbemosódás hatására romlik a vízminőség és csökken az élőhely alkalmassága az ingola fajok (<i>Eudontomyza spp.</i>) és az

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H=nagy, M=közepes, L=kicsi)	Érintett összes terület nagysága (%)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
					erdei szitakötő (<i>Ophiogomphus cecilia</i>) számára.
I01	idegenhonos, inváziós fajok jelenléte	M	18	2	A telepített akácok inváziós góccokként vannak jelen a területen, melyek a 91E0 Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) jelölő élőhelyet veszélyeztetik.
				16	A 6410 Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (Molinion caeruleae), a 6430 Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai és a 6510 Sík-és dombvidéki kaszáló-rétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanquisorba officinalis</i>) jelölő élőhelyeket a magas aranyvessző (<i>Solidago gigantea</i>) térhódítása veszélyezteti.
J03.01	tipikus élőhelyi adottságok csökkenése vagy megszűnése	M	1	1	A természetes meder rendezése, kotrása, valamint a partvédő köszorások létesítése csökkenti a mederben az erdei szitakötő (<i>Ophiogomphus cecilia</i>) jelölő faj lárvák, valamint az ingola fajok (<i>Eudontomyzon spp.</i>) számára megfelelő élőhelyet.
K04.05	növényevők általi károkozás	M	17	1	A jelentős vadlétszám hatása a 91E0 Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) jelölő élőhelyet degradációval, gyomosodással veszélyezteti.
				16	A jelentős vadlétszám hatása a 6410 Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (Molinion caeruleae) és a 6510 Sík-és dombvidéki kaszáló-rétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanquisorba officinalis</i>) jelölő élőhelyeket degradációval, gyomosodással veszélyezteti, illetve a gypszint látványos degradációját okozza.

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H=nagy, M=közepes, L=kicsi)	Érintett összes terület nagysága (%)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
J02.03	csatornázás és vízelvezetés	M	16	16	A csatornázás és az élőhely fennmaradásához szükséges víz elevezetése a 6410 Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>), a 6430 Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai és a 6510 Sík-és dombvidéki kaszáló-rétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanquisorba officinalis</i>) jelölő élőhelyek degradációjához, hosszabb távon eltűnéséhez vezet.
F02.03.01	csali ásás, gyűjtés	L	1	1	A lárvák csaliként való begyűjtése csökkenti az ingola fajok szaporodási sikerét.

2. táblázat: a tervezési területen kívülről érkező veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H=nagy, M=közepes, L=kicsi)	Érintett összes terület nagysága (%)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02.01	gazdálkodás intenzívebbé válása	M	14	14	A Natura 2000 területen lévő szántókon zajló intenzív művelés hatására a szántókkal határos 6510 Sík-és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanquisorba officinalis</i>) jelölő élőhely állományai gyomosodnak, degradálódnak.
J02.05.05	törpe vízművek, duzzasztók	M	1	1	A tervezési területen kívül a Gyöngyös-patakon található duzzasztók akadályozzák az ingola fajok (<i>Eudontomyzon spp.</i>) vándorlását ivóhelyeikre és az alkalmas élőhelyek benépesítését.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A kőszegi Alsó-rét természetmegőrzési területen a természetvédelmi fő célkitűzés a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, úgy, mint a gyepterületek, vizes élőhelyek és erdők megőrzése, természeti állapotuk javítása és az élőhelyek területi növelése. A területre vonatkozóan elsődleges és lényeges a jó állapotú lápi magaskórósok, kékperjés láprétek, kaszálórétek és magassásosok fenntartása és lehetőség szerint kiterjedésük növelése, ennek érdekében a gyepművelés- és használat ösztönzése és a cserjésedett egykori legelők helyreállítása. A kiemelt közösségi jelentőségű 91E0 Enyves éger (*Alnus glutinosa*) alkotta ligeterdő (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) jó állapotú, helyzete a hatályos erdészeti üzemtervben foglalt kezelési előírások betartása esetén hosszútávon biztosított. A 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanquisorba officinalis*) többségénél a legfontosabb cél a jelenleg is kedvező állapot fenntartása, a rajtuk élő vérfű- és sötétaljú hangyaboglárka (*Maculinea teleius*, *M. nausithous*) érdekében pedig a kaszálások idejének szabályozása. Bár a Gyöngyös-patak halfajai és makrogerinctelen faunája jelenleg közvetlenül nem veszélyeztetettek, az ott élő jelölő fajok - ingola (*Eudontomyzon spp.*), erdei szitakötő (*Ophiogomphus cecilia*) hosszú távú megőrzésének érdekében több fenntartási és fejlesztési jellegű intézkedésre van szükség. Alapvető természetvédelmi cél a patak hossz- és keresztirányú átjárhatóságának biztosítása, valamint a vízkár-elhárítási munkálatok okozta élőhelykárosodások minimalizálása.

További célok és végrehajtandó feladatok:

- A cserjésedett gyepek helyreállítása.
- A felhagyott szántók helyén lévő parlagok kaszálórétekké alakítása.
- A kaszáló- és láprétek megfelelő (extenzív) rendszeres kezelése kaszálással, legeltetéssel.
- A területen élő országosan ritka védett fajok védelmének biztosítása megfelelő kezeléssel (*Trollius europaeus*, *Crocus albiflorus*)
- Az idegenhonos fafajú erdőállományokban (luc, fehér akác) fafajcsere.
- A Gyöngyös-patakot szegélyező puhafa ligeterdő megőrzése a mederárnyékolás érdekében.
- A vadászható nagyvadak kártételének megszüntetése.

3.2. Kezelési javaslatok

Minden egyes kezelési egységnél elsőként megadjuk a gazdálkodáshoz nem köthető általános, területszinten értelmezett általános javaslatokat. Ezek a gazdálkodókon túli érintettek (területrendezők, beruházók, vállalkozók, turisztika) részére szóló elvek a kritikus pontok meghatározásával. (pl.: nem kívánatos fejlesztések, beruházások, korlátozás nélkül, korlátozással, vagy egyáltalán nem végezhető tevékenységek). Itt tüntetjük fel a jogszabályokban megfogalmazott, ennél fogva kötelezően betartandó előírásokat is.

A megfogalmazott intézkedések második csoportjába a gazdálkodáshoz köthető kezelési javaslatok kerülnek meghatározásra. Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a meghatározott kezelési egységben az ott található közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok és a területen jelenleg folyó gazdálkodás alapján ajánlásokat tegyen a további gazdálkodás módjára. Ezek a javaslatok egyúttal a jövőbeni támogatási programok kidolgozásának alapjául

szolgálnak.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

3.2.1.1. Az egész területre vonatkozó általános kezelési javaslatok

A) *Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok*

A terület észak-nyugati részén található, jelenleg nem üzemelő krosszpálya újraindítása semmiképpen nem kívánatos. A pálya működése jelentős mértékben megnövelné az emberi zavarást és a sporttevékenységgel járó egyéb környezeti terheléseket, mint pl. az üzemanyagok és kenőanyagok általi talajszennyezés, szemetelés, zaj- és porterhelés. A terület észak-keleti szegletében található szabadidőpark jelenlegi működése nem veszélyezteti a Natura 2000 terület jelölő értékeit, de további bővítése szintén nem javasolt.

Kőszeg város közelsége egyrészt veszélyforrást jelenthet, másrészt viszont jó lehetőséget a természetvédelmi szemléletformálásra. A területen a tömegturizmus és a vele járó emberi zavarás és taposás nem kívánatos, így a város ilyen irányú esetleges törekvéseinek nem szabad teret engedni. Szintén fokozottan érdemes a Természetvédelmi Őrszolgálatnak ellenőrizni az esetleges illegális hulladéklerakást és azt megakadályozni.

Az Alsó-rét jelenlegi ökoturisztikai hasznosításának folytatása mindenképpen javasolt. Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság és az Írottkő Natúrpark Egyesület Miénk itt a rét! elnevezésű közös rendezvénye hatékonyan szolgálja a terület természeti értékeivel kapcsolatos tájékoztatást és szemléletformálást. A rendezvény jelenleg minden évben két napig tart és ezalatt hozzávetőlegesen 800 résztvevő látogat el a területre. A lebonyolításban továbbra is fontos a természetvédelmi szakemberek részvétele, hogy a természeti értékek ne sérüljenek. Javasolt, hogy a rendezvény ne érintse a legérzékenyebb élőhelyeket és a résztvevők a természetvédelmi szakemberek által kijelölt útvonalakon közlekedjenek.

B) *Gazdálkodáshoz köthető kezelési javaslatok:*

A gazdálkodási egységhez köthető kezelési javaslatok egyértelmű értelmezése érdekében azokat minden esetben egy meghatározott kezelési egységbe soroltuk. Az élőhelytérképen feltüntetett, területileg lehatárolt élőhelyeket kezelési egységekbe (KE-) soroltuk, melyek lefedik az egész tervezési területet. A kezelési egységek határai a terepi bejárásokon rögzített élőhelyek alapján lettek meghatározva, így nem feltétlenül egyeznek az érintett ingatlanok helyrajzi számainak hivatalos földhivatali határaival. Ebből adódóan egyes helyrajzi számok területét több kezelési egység is érintheti. A kezelési egységeknél a kezelés célját képező érintett élőhelyek, helyenként fajok is meg lettek határozva.

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) *A fenntartási terv a Natura2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.*”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek az optimális gazdálkodási módra. Ennek érdekében kerülnek

megfogalmazásra olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programokon keresztül, önkéntes vállalat formájában valósulhat meg. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

BA) A kezelési egység értelmezése és a lehatárolásra vonatkozó szempontok

A kezelési egység alapját az aktuálizált élőhelytérkép, a terepbejárások alapján meghatározott, majd megrajzolt élőhelyfoltok képezik. A hazai élőhelyosztályozási rendszerben (ANÉR 2011) megfogalmazott szempontrendszer alapján minden terület valamely élőhelyi egységbe lett besorolva; a természetes, természetközeli növényzet mellett a tartós emberi hatás alatt álló degradált térstruktúra-egységek (lakó- és iparterület, nyomvonalas létesítmények, stb.) is. Az élőhelytérkép térinformatikai megjelenítése lehetőséget nyújt az élőhelyfoltok több szempontú kiértékelésére, így az élőhelykód, természetesség mellett a Natura 2000 jelölő élőhely kritériumainak vizsgálatára is. Az elkészült térképfedvény alapján kerültek meghatározásra a fejlesztési célok, többek közt az is, hogy mely degradált területeket lehet megfelelő kezeléssel újra természetes élőhellyé, esetleg Natura 2000 jelölő élőhellyé alakítani.

BC) Általános szempontok a gazdálkodáshoz köthető kezelési javaslatok kidolgozására:

A kezelési javaslatok meghatározásánál szerepeltettük a területre vonatkozó jogszabályokat, melyek a terület használatával kapcsolatosan alapvetően betartandóak (pl.: erdőtervek), az azokban foglalt kötelezően betartandó tevékenységeket, kezeléseket itt nem ismételtük meg. Törekedtünk az adaptív kezelést biztosító előírás-javaslatok olyan meghatározására, melyek lehetőség szerint a gazdálkodás során betarthatóak és az aktuális támogatási rendszerrel összhangban vannak.

Gyepgazdálkodás

A területen található 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanquisorba officinalis*), 6410 Kékperjés láprétek meszes, tőzezes vagy agyagbemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*) jelölő élőhelyek, valamint az egyéb gyepek (magassásosok, gyomos gyepek) fennmaradása csak a fenntartó gazdálkodással, extenzív kezeléssel biztosítható. Az ehhez szükséges kezelés a különböző gyeptípusok esetén meghatározott évi rendszeres kaszálás, legeltetés. A közelmúltban a művelés felhagyását követően becserjésedett területeken élőhelyrekonstrukció szükséges; a cserjeirtást követően újból kaszálással, legeltetéssel kell kezelni azokat.

Fontos feladat a réteken megjelenő inváziós fás- és lágyszárú fajok visszaszorítása. A közösségi jelentőségű, gyep művelési ágú területeken a művelési ág váltás nem engedélyezhető.

Szántók

A területen jelentős kiterjedésben vannak jelen a szántók, gyümölcsösök, így kezelésük hatással van a jelölő értékekre. Mivel nem áll rendelkezésre elegendő információ az ezeken a területeken alkalmazott kemikáliák használatára, nagyságrendjére, ide soroltuk a kis és nagytáblás szántókat, hagyományos és kordonos művelésű szőlőket, bogyós és fás

gyümölcsösöket egyaránt. A déli részen művelt nagy szántókon az intenzív agrokémiai technológiák alkalmazása negatív hatást gyakorol a táblák melletti gyepekre, élővizekre, köztük a Gyöngyös-patakra. Hosszú távon fontos természetvédelmi cél a vegyszermentes táblaszegélyek kialakítása, illetve a visszagyepesítés.

Vizes élőhelyek

A területen a mélyebben fekvő, lefolyástalan részeken időszakosan vízzel borított területek találhatóak, melyeken nádas, nem zombékoló magassásosok és a 6430 Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai jelölő élőhely található. Értékes, védett fajokban gazdag élőhelyek - mint a zergeboglár (*Trollius europaeus*) -, melyek fenntartása az ökológiailag szükséges víz biztosításával, időszakos kezeléssel és a vadgazdálkodásnál megfogalmazottak alkalmazásával megoldható.

A Gyöngyös-patak és a kísérő puhafás ligeterdő természeti állapotának fenntartása is nagy odafigyelést igényel. A patak gazdag faunájának védelmében a szomszédos szántókon vegyszermentes, úragyepesített szegélyek kialakítása szükséges.

Erdőgazdálkodás

A területen található jelölő élőhely fenntartása csak az azokat fenntartó extenzív erdészeti kezeléssel biztosítható. A 91E0 Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) fennmaradását az erdőtervezett erdők esetében biztosított, ezek faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódban vannak. Javasolt, hogy továbbra is ebben az üzemmódban maradjanak és távlati célállományként is az égeres legyen megjelölve. A jelölő élőhely nagyobb része azonban nem erdőtervezett, így fennmaradása ott jelenleg nem biztosított. Véghasználatukra nem szabad engedélyt adni, legfeljebb szálaló jelleggel kezelhetőek. Amennyiben ezek az erdők a későbbiekben tervezésre kerülnek javasolt faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolni őket. A mélyebb fekvésű, az év nagy részén vízborította területeken felferődött, nem erdőtervezett égeres és fűzes foltok megfelelő kezeléssel jelölő élőhellyé válhatnak, esetükben is a fentiek szerint kell eljárni.

A tájidegen ültetvényeket az akác és lucos állományok képviselik, melyek területi részesedése az egész tervezési területhez viszonyítva elhanyagolható. Az inváziós fehér akác és a tájidegen luc állománya fafajcserével honos erdővé, gyertyános-tölgyessé vagy ligeterdővé alakítható. Később ezekben az erdőkben is a folyamatos erdőborítást biztosító faanyagtermelést nem szolgáló vagy örökerdő üzemmódot kell tervezni.

Vadgazdálkodás

A nagyvadállomány, különösen a gímszarvas és a vaddisznó a jelölő élőhelyeken és a vizes élőhelyen jelentkező taposásával, túrásával gondot okoz. Ezekben az érzékeny élőhelyeken meg kell tiltani a vadászati és vadgazdálkodási berendezések (szóró, sózó, vadetető stb.) elhelyezését. A nagyvad állomány csökkentése érdekében nem megengedett a téli etetés, emellett a növelni kell a kilövések számát is addig a szintig, amely mellett az erdők természetes felújulása lehetővé válik és a gyepeken nem jelentkezik túráskár.

3.2.1.2. Kezelési egységek

A tervezési területen található élőhelyeket tíz kezelési egységbe soroltuk be - ezek közül egy nem igényel kezelést -, melyeket a 3.2.5. fejezetben térképen ábrázoltunk. A kezelések alapját

a 2015-16-ban aktualizált élőhelytérkép képezte, melyben 130 élőhelyfolt lett lehatárolva. A lehatárolások az ÁNÉR 2011 (Magyarország élőhelyei) munkában definiált vegetációtípusok alapján történtek. Az egyes élőhelyfoltokhoz meghatározott kezelési egységek a jelölő és egyéb élőhelyekkel együtt az egész Natura 2000 területet lefedik és tartalmazzák az adott egységre vonatkozó kezelési előírásokat. Az előírások meghatározásánál szem előtt tartottuk, hogy azok követhetőek, betarthatóak, ugyanakkor a szükséges mértékben specifikusak, mindezek mellett a gazdálkodók számára érthetőek, áttekinthetőek legyenek.

Kezelési egység	Elnevezés	Érintett ÁNÉR élőhelytípusok	Érintett közösségi jelentőségű élőhelyek
KE-0	kezelést nem igénylő területek	U2, U4, U10, U11	-
KE-1	kaszálórétek	E1, OB, OC, OD	6510
KE-2	mocsárrétek	D34, OA	6510
KE-3	láp-rétek	D2	6410
KE-4	cserjésedett gyepek	P2a, P2b, P8, RA	-
KE-5	vizes élőhelyek	B1a, B5, BA, D5	6430
KE-6	fűzések, égeres	J4, J5, RB	91E0*
KE-7	tájidegen ültetvények	S1, S5	-
KE-8	szántók, gyümölcsösök	T1, T5, T7, T8, T9, T10	-
KE-9	folyóvizek	U8	-

Kezelést nem igénylő területek

(a) Kezelési egység kódja: KE-0

kezelést nem igénylő területek

(b) Kezelési egység meghatározása:

Azokat a mesterséges létesítményeket (murva- és földutak, telephelyek, tanyák) soroltuk ide, melyeken a jelenlegi intenzív használatból eredően természeti értékek nem találhatóak és azok megjelenése a jövőben sem várható.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- érintett ÁNÉR élőhelyek:
U2 Kertvárosok, szabadidős tevékenységek
U4 Telephelyek, roncssterületek és hulladéklerakók
U10 Tanyák, családi gazdaságok
U11 Út- és vasúthálózat
- érintett Natura 2000 élőhelyek: -

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A fenti élőhelyeken természeti értékek nem találhatóak, ezért kezelést nem igényelnek. Mindezek alapján gazdálkodáshoz köthető általános javaslatot nem teszünk.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások: -

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok: -

(f) *Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:*

Az inváziós fajok (pl. magas aranyvessző) állományait itt is vissza kell szorítani. Valamint fontos, hogy ezeknek a létesítményeknek ne növekedjen a területe, fejlesztésüket tiltani kell.

(g) *Kezelési javaslatok indoklása:*

A fenti élőhelyek speciális természetvédelmi kezelést nem igényelnek, de az inváziós fajok innen is terjedhetnek a környező gyepek és erdők irányába. A kezelési egységbe sorolt élőhelyek további terjeszkedése csökkentené a jelölő élőhelyek kiterjedését.

Gyepek

A területen nagyobb kiterjedésben található gyepek. Ezeket természeti értékeik, eltérő vegetációjuk, optimális kezelési módjuk alapján öt kezelési egységbe soroltuk. A franciaperjés kaszálóréteket, gypesedő parlagokat, gyomos gyepeket egy egységbe vontuk össze (KE-1). Ezeken az élőhelyeken a kaszálás mellett a legeltetés is elfogadható kezelési mód. A rétek kaszálását az ott élő védett lepke, valamint földön fészkelő madárfajok életciklusához kell igazítani. A mocsárrétek (KE-2) és a kékperjés láprétek (KE-3) zoológiai értékeik mellett védett növényfajokban is gazdagok, ezért a kezelések meghatározása fennmaradásuk érdekében alapvetően fontos. Ezek esetében a megfelelő kezelés a helyes időpontban történő kaszálás. Ide soroltuk a művelésből felhagyott, az elmúlt évek alatt cserjésedett gyepeket (KE-4), melyek kezelése az élőhely rehabilitációját kell, hogy segítse. A víz jelenlétéhez kötődő növényközösségek közül a nem zsombékoló magassásosokat, lápi magaskórósokat, nádasokat egy egységként kezeltük (KE-5).

(a) *Kezelési egység kódja: KE-1*

kaszálórétek

(b) *Kezelési egység meghatározása:*

A tervezési terület vonatkozásában több élőhelyet is ide soroltunk. Egyrészt a ma is rendszeresen művelt, jelenleg kaszálóként hasznosított (E1), másrészt a művelés felhagyását követően gyomosodott (OB, OC, OD) gyepeket.

(c) *Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:*

- *érintett ÁNÉR élőhelyek:*
E1 Franciaperjés rétek
OB Jellegtelen üde gyepek
OC Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek
OD Lágyszárú özönfajok állományai
- *érintett Natura 2000 élőhelyek:*

6510 Sík-és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanquisorba officinalis*)

(d) *Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:*

A fajgazdag gyepek kezelése az évenkénti kétszeri kaszálással megoldható. A kaszálás megakadályozza a gyomok, inváziós fajok elszaporodást, a fűavar kialakulását. A második kaszálás utáni, vagy az akkor megkezdett sarjú legeltetés is elfogadható. A legeltethető állat a

szarvasmarha, mellyel 0,6-1 állategység/ha legeltetés elfogadható.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelés előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások

A tervezési területre vonatkozó kötelezően betartandó előírásokat a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. Rendelet tartalmazza.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- *Meglévő gyepek*

Kód	Kezelés leírása
GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY10	Tárcsázás nem megengedett.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY13	Kiszántás nem megengedett.
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.
GY24	A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos véleménye alapján történhet.
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
GY43	Legeltetési sűrűség 0,6-1,0 állategység/ha
GY44	A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.
GY67	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.
GY106	Legalább 2 évente tisztító kaszálás elvégzése kötelező.
GY109	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.
GY117	Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jóságállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.

- *Helyreállítandó gyepek*

Kód	Kezelés leírása
GY10	Tárcsázás nem megengedett.
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY25	A területen lévő cserjék irtása és eltávolítása kötelező.
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell.
GY44	A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.
GY81	A gyepeket évente legalább kétszer kell kaszálni.
GY108	Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell.
GY109	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatok:

A jelenleg is kezelt franciapérjés rétek természetessége megfelelő, így ezeken fejlesztés nem szükséges. A korábban kezelésből felhagyott, honos, vagy tájidegen fajokkal fertőzött gyepek helyreállítása az évenkénti 2-3 kaszálással megoldható. Az első kaszálás utáni legeltetés is

megfelelő kezelés az élőhelyrekonstrukció szempontjából. A cserjésedett gyepeken először cserjeirtást kell végezni, majd a visszánövekvő sarjak miatt legalább három éven keresztül évi két alkalommal szárazúzással kell kezelni. A korábban szántóként művelt, mára felhagyott fiatal parlagokat rendszeres kaszálással vagy legeltetéssel gyepekké kell alakítani.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A jelenlegi kaszálórétek az éves rendszeres kezeléssel jó természeti állapotban tarthatók. Ezt az állapotot a honos mezei aszat (*Cirsium arvensis*) és az inváziós magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) gyomfajokkal fertőzött gyepek esetében az évenkénti rendszeres kaszálás/legeltetés biztosítja. Mivel a felhagyott szántókon a szukcesszió során kialakult másodlagos fűszáraz és üde gyepek fajkészlete a kaszált gyepekéhez hasonló, azok természetessége megfelelő kaszálás, legeltetés során tovább javítható, rövid-közép távon kaszálórétekké, majd jelölő élőhelyekké alakíthatók. A rendszeresen művelt kaszálórétek fenntartása nem csak természeti, hanem mezőgazdasági érdek, hiszen az egyik legnagyobb szénatermelő gyepek tartoznak ide.

(a) Kezelési egység kódja: KE-2

mocsárrétek

(b) Kezelési egység meghatározása:

A mélyebb fekvésű, tavasszal, nyárelőn jó vízellátottságú mocsárréteket soroltuk ide. Ezek a franciaperjés rétek térszintje alatt, a terület déli részén elhelyezkedő, ma is rendszeresen művelt, többnyire kaszálóként hasznosított (D34) gyepek, melyek számos nedvességkedvelő védett növény- és állatfaj élőhelyét jelentik. Gyomosodott állományait a KE-1 kezelési egységhez soroltuk.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- érintett ÁNÉR élőhelyek:
D34 Mocsárrétek
OA Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek
- érintett Natura 2000 élőhelyek:
6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanquisorba officinalis*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Fajgazdagabb gyepek, mely számos védett növény- és állatfaj élő- és szaporodóhelye. A tavaszi vízborítás miatt a vegetáció fejlődése később indul, így a védett növényfajok is többnyire nyáron virágoznak. Természetvédelmi szempontból a kaszálás a vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*), sötétaljú hangyaboglárka (*Maculinea nausithous*), valamint a földön fészkelő madarak, mint a fűj (*Coturnix coturnix*) és a haris (*Crex crex*) szaporodási időszakához kell igazítani.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelés előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások

A tervezési területre vonatkozó kötelezően betartandó előírásokat a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. Rendelet tartalmazza.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód	Kezelés leírása
GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY10	Tárcsázás nem megengedett.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY13	Kiszántás nem megengedett.
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.
GY24	A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos véleménye alapján történhet.
GY26	Inváziós fűszárúak mechanikus irtása kötelező.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY44	A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.
GY59	Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a területileg illetékes nemzeti park igazgatósággal
GY67	Legeltethető állatfajok: szarvasmarhafélék.
GY71	Kaszálás június 15. előtt a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt egyeztetés alapján lehetséges.
GY76	Kaszálás augusztus 15. után lehetséges.
GY86	A szénát a kaszálást követő 2 héten belül el kell vinni a területről.
GY103	Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani.
GY109	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.
GY117	Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jóságállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatok:

A jó természetességű mocsárrétek fenntartása a jelenlegi kaszálással, esetleges késő nyári legeltetéssel megoldható, természeti állapotuk megfelelő, ezért egyéb javaslatot nem teszünk.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

Az előírás-javaslatok célja a fajgazdag gyepek fenntartása és a rajtuk élő közösségi jelentőségű és védett állatfajok élőhelyének biztosítása. A talajbolygatással járó mezőgazdasági módszerek nem megengedettek, mivel a gyeptakaró felszakadásával, a gyomok elszaporodásával járnak. Mind a kaszálás, mind a legeltetés megengedett, azonban ennek módját egyeztetni kell a természetvédelmi kezelővel, hogy a terület aktuális állapotához, illetve a földön fészkelő madárfajok előfordulásához igazodjon. A jelölő nappali lepkefajok rajzási időszakában és az azt megelőző két hétben nem lehet kaszálni, azaz csak június 15. előtt és augusztus 15. után megengedett a kaszálás. A földön fészkelő madarak fészkelőhelye körül védőzónát kell kialakítani, ahol a sikeres költés biztosítása miatt augusztus 15. utánra kell halasztani a kaszálást.

(a) Kezelési egység kódja: KE-3
kékperjés láprétek

(b) Kezelési egység meghatározása:

Az Alsó-rét délkeleti, mélyebb fekvésű részén több kis foltban található kékperjés láprétjeit soroltuk ide. Tavasszal, nyárelőn vízborított, a kaszálórétek, mocsárrétek térszintje alatt

elhelyezkedő, jelenleg változóan, nem mindenütt művelt (D2) gyepek, melyek számos védett növény- és állatfaj élőhelyét jelentik.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- érintett ANÉR élőhelyek:
D2 Kékperjés láprétek
- érintett Natura 2000 élőhelyek:

6410 Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Sérülékeny, veszélyeztetett élőhely. Védett fajai közül a széleslevelű ujjaskosbor (*Dactylorhiza majalis*), fehér zászpa (*Veratrum album*), zergeboglár (*Trollius europaeus*) említendő, melyek termésérése nyárra tehető, így a kaszálást is ennek megfelelően az augusztus 1. utáni időszakra kell időzíteni. Ezt erősíti a vérfü-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*), sötétaljú hangyaboglárka (*Maculinea nausithous*), valamint a földön fészkelő madarak, mint a fűrj (*Coturnix coturnix*) és a haris (*Crex crex*) jelenléte. A tapasztalatok szerint a legeltetéssel járó taposás kedvezőtlen hatással van a gyepre, mind a fajösszetétel, mind a növényzeti struktúrában megmutatkozó kedvezőtlen változások miatt, ezért nem javasolt ebben a kezelési egységben.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelés előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások

A tervezési területre vonatkozó kötelezően betartandó előírásokat a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. Rendelet tartalmazza.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód	Kezelés leírása
GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY10	Tárcsázás nem megengedett.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY13	Kiszántás nem megengedett.
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY20	Kizárólag kaszálással történő hasznosítás.
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY35	Legeltetés tilos.
GY75	Kaszálás augusztus 1. után lehetséges.
GY80	A gyepet évente csak egyszer lehet kaszálni.
GY86	A szénát a kaszálást követő 2 héten belül el kell vinni a területről.
GY109	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatok:

A kékperjés láprétek fenntartása az évente nyárvégén elvégzett kaszálással megoldható, egyéb javaslatot nem teszünk.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A kékperjés láprétek természeti állapota jelenleg megfelelő, a társulás karakterfajai és a színező elemek, ritka, védett fajok megtalálhatók. A kékperjés láprét nagyon érzékeny, sérülékeny termőhely, ezért a kezelést nagy körültekintéssel kell végezni. Az évenkénti rendszeres kezelés, a védett növényfajok termésérését követő nyárvégi kaszálás a jelölő élőhely jó természetességét biztosítani tudja. A tapasztalatok szerint a legeltetéssel járó taposás kedvezőtlen hatással van a gyepre, mind a fajösszetétel, mind a növényzeti struktúrában megmutatkozó kedvezőtlen változások miatt, ezért ezeket kizárólag kaszálással kell hasznosítani.

(a) Kezelési egység kódja: KE-4

cserjésedett gyepek

(b) Kezelési egység meghatározása:

A tervezési területre vonatkozóan a hosszabb ideje nem kezelt gyepeket soroltuk ide. Ezek mára nagymértékben becserjésedtek, a gyepek gyomosodtak, több helyütt inváziós fajokkal (magas aranyvessző, fehér akác) fertőződtek. Ide tartoznak a gyepeken kialakult jellegtelen fajösszetételű erdőfoltok is, amelyek fásításnak számítanak és nem erdőtervezettek.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- érintett ÁNÉR élőhelyek:
P2a Üde és nedves cserjések
P8 Vágásterület
RA Óshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok
- érintett Natura 2000 élőhelyek: -

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A nem művelt, gyomosodó, cserjésedő területek újból gyepké alakítása hosszabb távon a jelölő élőhelyek kiterjedését eredményezné. Javasolt ezért a fák és cserjék eltávolítása a területről, majd rendszeres kezeléssel a gyepek regenerálódásának elősegítése.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelés előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírás-javaslatok

A tervezési területre vonatkozó kötelezően betartandó előírásokat a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. Rendelet tartalmazza.

b) Önkéntesen vállalható előírások

Kód	Kezelés leírása
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY19	Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás.
GY24	A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos-véleménye alapján történhet.
GY25	A területen lévő cserjék irtása és eltávolítása kötelező.
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
GY27	Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.

GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságának be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell.
GY44	A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.
GY81	A gyepet évente legalább kétszer kell kaszálni.
GY105	Minden évben tisztító kaszálás elvégzése kötelező.
GY108	Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell.
GY109	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatok:

A korábban gyepként kezelt, főképp a 6510 Sík-és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanquisorba officinalis*) jelölő élőhelyeken a kezelés felhagyását követően eltelt időszakban az utóbbi 20 évben felnőtt üde cserjések az élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés első számú célterületei. Ezeknek az élőhelyeknek a kezelése a cserjék visszaszorítása és az eredeti gyepvegetáció visszaállításával, valamint annak kaszálással, legeltetéssel való fenntartásával megoldható. A cserjékből a kivágás során kökény és vadkörte bokrokból, egyéb őshonos fákból egy-egy csoportot meg kell hagyni a sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) élőhelyének, a cserjések költőmadarai részére (fészkelőhely biztosítása), valamint fás legelő kialakításának céljára. A több helyen spontán felverődött, jellegtelen, fajszegény őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok esetében a fás vegetáció kivágása után a területet a szomszédos gyepterületekkel együtt kell művelésbe fogni.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A cserjésedett gyepeken megjelent másodlagos cserjevegetáció (P2a) megjelenése, fajösszetétele, gyomosodása a kijelölés céljaival ellentétes folyamatok eredményeképp jött létre. Ezek a fűzek (*Salix cinerea*, *S. caprea*, *S. alba*), kutyabenge (*Frangula alnus*), kökény (*Prunus spinosa*), veresgyűrűs som (*Cornus sanguinea*) és vadkörte (*Pyrus pyraster*) cserjék által kolonizált cserjések korábban jelölő élőhelyek helyén jöttek létre, így fennmaradásuk ellentétes a kijelölés céljaival. Fennmaradásukat jelenleg a területen jelen lévő vadászat érdekei indokolják, mely céljai érdekében csupán a lőnyiladékok kezelését végzik. Ezeknek a cserjéseknek a kivágásával és a gyep újbóli rendszeres terv- és szakszerű kezelésével rövid-középtávon a védett fajok számára megfelelő élő- és táplálkozóterületek, egykori jelölő élőhelyek helyreállíthatók. Az elszórta található őshonos fafajok alkotta erdősávok kis kiterjedése nem teszi lehetővé természetes erdőtársulásokká való alakításukat, ezért a kivágásuk után a továbbiakban a gyepterületeket kell velük növelni.

Vizes élőhelyek

Az Alsó-rét tartósan vízzel borított, mély fekvésű részein nem zombékoló magassásos, nádas és lápi magaskórós vegetációval jellemezhető vizes élőhelyek találhatóak. A vízzel telt gödrök, kerékcsapák, árkok a védett kétélűek élőhelyét jelentik, a nádas fészkelőhelyet jelent a madarak számára.

(a) Kezelési egység kódja: KE-5

vizes élőhelyek

(b) Kezelési egység meghatározása:

A terület legmélyebb térszínén, az év egy részében vízzel borított területrészein található növényzetet soroltuk ide. A növénytársulások közül a nádasok (B1a), nem zombékoló magassásosok (B5) és a lápi magaskórósok (D5) tartoznak ebbe az egységbe.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- *érintett ANÉR élőhelyek:*
B1a nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások
B5 nem zsombékoló magassásosok
D5 patakparti és lápi magaskórósok
- *érintett Natura 2000 élőhelyek:*
6430 Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Az élőhely fennmaradást a víz jelenléte biztosítja, szegélyeiket, gyakrabban kiszáradó, magasabb fekvésű részeit ugyanakkor évente egyszer kaszálni kell az területen jelenlévő özöngyomok visszaszorítása érdekében. A nagyvadak visszaszorítása elengedhetetlen az élőhely fennmaradása szempontjából.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelés előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások

Nem gyeppel hasznosított területek, így kötelező előírások nem vonatkoznak rájuk.

b) Önkéntesen vállalható előírások

Kód	Kezelés leírása
V01	A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minősítésű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni.
V11	A vízi növényzet irtása nem engedélyezhető.
V51	A nádas minimum 30-40%-át nem szabad learatni.
V56	A nádaratás csak fagyott talajon végezhető.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY106	Legalább 2 évente tisztító kaszálás elvégzése kötelező.
GY109	A lekaszált inváziós növényeket a területéről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatok:

Az élőhely fenntartására van szükség, rekonstrukcióra nincs.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A területen található nádas számos madárfaj számára jelent fészkelőhelyet. A nád learatásával, az avas nád eltávolításával az élőhely megújulna. A magassásosok monodomináns jellegük ellenére növelik az egész terület élőhelyi diverzitását és állatfajok (hüllők, kételtűek, rovarok, emlősök) élőhelyei. Rendszeres kezelésükkel fajgazdagabbá, válnának valamint a gyomosodási folyamatok is megállíthatók, visszafordíthatók lennének. A kaszálást követően a kaszálék eltávolítása lényeges, ugyanis a területen maradó lekaszált sás olyan erős réteggé áll össze, amint a növényfajok jelentős része nem tud áthatolni, ezáltal a fajszám lecsökken. A lápi magaskórós kis kiterjedésű kezelésére a kolonizáló gyomok miatt válik szükségessé.

Erdők

A területen az erdők területaránya nem jelentős. A határ közelében lévő különálló élőhelyfoltban található égeresek (KE-6) kezelése a kijelölés céljaival megegyezően

kedvezően alakult. Az Alsó-rét vizes élőhelyein felverődött éger- és fűz foltok a terület komplexitását növelik. A Gyöngyös-patakot két oldalról kísérő erdősáv változó természetességű, de többnyire a puhafa ligeterdőkhoz sorolható. Az ültetvények (KE-7) közül egy lucos ismert, valamint néhány spontán felverődött akác; ezek nem erdőtervezettek, gyepekké alakítandók.

(a) Kezelési egység kódja: KE-6

füzesek, égeres

(b) Kezelési egység meghatározása:

A területen erdészeti által üzemtervezett és kezelt, valamint spontán módon létrejött, őshonos fafajokból álló, az év jelentős részében víz jelenlétéhez kötődő erdők, erdősávok.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- érintett ÁNER élőhelyek:
J4 Fűz- nyár ártéri erdők
J5 Égerligetek
RB Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők
- érintett Natura 2000 élőhelyek:
91E0 Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A ligeterdők faanyagtermesztésre kevésbé alkalmasak, a közelítési munkák gyakran komoly talajsérülésekkel járnak a magas talajvízszint miatt, ezért hosszabb távon valamennyi ilyen élőhelyfolt magára hagyandó.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelés előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások

Az erdőtervezett erdőkben kötelezően betartandóak az Alpokaljai Erdőtervezési Körzeti Körzeti Erdőtervnek előírásai (11438/2010). További betartandó előírásokat tartalmaz a Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések” című (VP4-12.2.1-16 kódszámú) pályázati felhívás. Az erdőkre szintén vonatkozik az Alpokaljai Erdőtervezési Körzeti Közjóléti Fejlesztési terve (Tervszám: KT-4/2012.).

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód	Kezelés leírása
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása, térbeli vagy teljes korlátozás elrendelése.
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha (az állomány átlagos átmérőjét elérő közép- vagy mellmagassági átmérőjű) álló és fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábön álló holtfák meghagyása.
E18	A ritka fajhoz tartozó, odvas, böhöncös, idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E47	Az erdő talajának megővése érdekében a teljes talaj-előkészítés tiltása.
E49	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítést és a tuskózást kerülni kell.
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazható.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatok:

Ezeknek az élőhelyeknek a természeti állapota jó, területük egy részén az erdészeti kezelés örökerdőbe történő besorolásával fennmaradásuk hosszútávon megoldott. A nem erdőtervezett állomány esetében is ennek az állapotnak az elérése a cél. A Gyöngyös-patak mentén hosszan húzódó szalagszerű állományoknál a fejlesztés tekintetében fontos a nem honos, ill. társulás fajkompozíciójába nem illeszkedő fajok (pl. luc) eltávolítása, az élőhely természetességének javítása. Az erdők tekintetében mindenütt jelentős veszélyforrás a nagyszámban jelen lévő nagyvadak károkozása. Ennek mérséklésére a gímszarvas, vaddisznó létszámát a terület eltartóképességének szintjére kell csökkenteni.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A területen található füzesek és égeresek a vizes élőhelyek szerves részét képezik, így természeti állapotuk meghatározza a vizes élőhelyek minőségét. A tervezési terület északi, különállóan elhelyezkedő részén az erdők erdészeti kezelése megoldott, ott csupán a vadakkal szembeni védekezés megoldandó. A rétek mélyebb részén és a patak mentén található állományok természeti állapotát megfelelő erdészeti kezeléssel javítani kell (fafajcsere, tájidegen- és inváziós fajok eltávolítása). Az élőhelyek természetessége nagyban múlik a nagyvadak károkozásának mérséklésén. Ezeknek az erdőknek jó természeti állapotban való tartása a kijelölés céljaival megegyező alapvető feladat.

(a) Kezelési egység kódja: KE-7

tájidegen ültetvények

(b) Kezelési egység meghatározása:

A területen erdészeti üzemtervben nem szereplő tájidegen fajok (fehér akác, luc) alkotta, gyepek spontán erdősülésével létrejött erdők.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- érintett ÁNÉR élőhelyek:
S1 ültetett akácok
S5 egyéb ültetett tájidegen fenyvesek
- érintett Natura 2000 élőhelyek: -

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Hosszú távon a cél ezeknek az erdőknek a gyepé alakítása, ezen keresztül a jelölő élőhelyek területének növelése és az inváziós gócpontok felszámolása. Amíg az élőhely teljes helyreállítása meg nem történik, addig is az idegenhonos és tájidegen fajok tájhonosakkal való lecserélését kell elvégezni.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelés előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások

Nem erdőtervezett erdők, így az erdőterv előírásai nem vonatkoznak rájuk. Amennyiben gyepé történő visszaalakításuk megtörténik, úgy a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. Rendelet előírásait kell rajtuk betartani.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód	Kezelés leírása	
E51	Felújítás csak táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típusal történhet.	
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazható.	
E65	Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban célállományként és elegyfaként sem alkalmazható.	
E70	inváziós növényfajok visszaszorítása	<p>Az intenzíven terjedő fafajok elleni vegyszer használata során a következő előírásokat kell érvényesíteni:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alkalmazás – a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – kizárólag fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Csak erdészeti felhasználásra is engedélyezett készítményeket lehet alkalmazni az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában. • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében alkalmazható levélen felszívódó gyomirtó, de csak csöppenésmentes kijuttatással.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatok:

Az akác esetében a 8 cm-nél nagyobb mellmagassági törzsátmérőjű egyedeknél legeredményesebben a vegyszeres injektálás alkalmazható. Ezt követően az elpusztult fákat el kell távolítani. A kisebb fák esetében a vágásfelület vegyszeres lekenését kell alkalmazni. Fontos, hogy a vágásfelületre felhordott kenés a mechanikus kezelést követő fél órán belül történjen meg. Az esetlegesen felverődő sarjakat pontpermetezéssel kell kezelni. Az így kezelt területeket a legeltethető állapot eléréséig szárazítani kell. Ezt követően a területet gyepeként kell kezelni. A lucfenyő esetében a vágás és eltávolítás elégséges, vegyszeres kezelésre nincs szükség

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

Az akácok jelenleg még csak kis helyen jelentek meg, ám inváziós tulajdonságuk következtében nagy veszélyt hordoznak. Az akácok átalakítása fontos célja az élőhelyrekonstrukciónak, mely által mérséklődne a környező élőhelyek akáccal történő fertőződésének veszélye. A lucok nem csak tájidegen voltak, hanem az éghajlatváltozás kapcsán gyakorivá váló kiszáradásuk, pusztulásuk miatt is kivágásra javasolandók.

Szántók, gyümölcsösök, kiskertek

Ide soroltuk a nagyparcellás (intenzív) és a kisparcellás (extenzív) művelésű, mezőgazdasági hasznosítású területeket, melyen növénytermesztés folyik. Jelentőségük elsősorban a felőlük érkező hatásokban rejlik, ugyanis a gazdálkodás során alkalmazott agrotechnika a szomszédos természetes és természetközeli élőhelyek állapotára jelentős hatást gyakorol.

(a) **Kezelési egység kódja: KE-8**

szántók, gyümölcsösök

(b) **Kezelési egység meghatározása:**

A területen található, intenzív mezőgazdasági művelésű területek

(c) **Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:**

- *érintett ANÉR élőhelyek:*
T1 Egyéves intenzív szántóföldi kultúrák
T5 Vetett gyepek, golfpályák
T7 Intenzív szőlők és gyümölcsösök
T8 Extenzív szőlők és gyümölcsösök
T9 Kiskertek
T10 Fiatal parlag és ugar
- *érintett Natura 2000 élőhelyek:* -

(d) **Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:**

A jelölő élőhelyekre gyakorolt negatív hatások mérséklésének érdekében javasolt ezen élőhelyek gyepké alakítása, minimálisan a természetes élőhelyekkel határos részeken vegyszermentes táblaszegélyek kialakítása.

(e) **Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelés előírás-javaslatok:**

a) *Kötelezően betartandó előírások*

Jelen állapotukban kötelező természetvédelmi előírások nem vonatkoznak ezekre az élőhelyekre. Gyepké alakításukat követően a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. Rendelet előírásai lesznek rájuk érvényesek.

b) *Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok*

Szántó/gyümölcsös esetében:

Kód	Kezelés leírása
SZ04	Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás, vadriasztó lánc használata kötelező.
SZ07	Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságát. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül az igazgatóság köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható.
SZ10	Trágya, műtrágya: természetes vizektől mért 200 m-en belül trágya, műtrágya nem deponálható.
SZ14	A parcella szélein legalább 3 m széles növényvédőszer-mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.
SZ19	Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédőszer alkalmazása engedélyezett.
SZ20	Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.
SZ21	Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás tilos.
SZ22	Rágcsálóirtó szerek és talajfertőtlenítő szerek alkalmazása tilos.
SZ23	Rovarölő szerek nem alkalmazhatók, kivéve a repce, a mustár, illetve az olajretek rovarirtását.
SZ24	Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen.
SZ43	Fás szárú és lágyszárú energetikai ültetvény telepítése tilos.
SZ46	Melioráció tilos.
SZ48	Drénezés tilos.

Gyeppe alakítás esetében:

Kód	Kezelés leírása
SZ04	Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás, vadriasztó lánc használata kötelező.
SZ07	Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül az igazgatóság köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható.
SZ55	Szántó füves élőhelyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gyepesedéssel.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatok:

Természetes élőhelyekkel határos részeiken minimálisan vegyszermentes táblaszegély kialakítása szükséges, vagy a szegély gyeppe alakítása. Hosszabb távon a művelési ág váltás, a gyeppe alakítás a cél.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egység területén a gyeppe alakítás és az erdősítés támogatandó. A kezelési javaslat célja a tervezési területen a természetes és természetközeli élőhelyek kiterjedésének növelése, a kijelölés céljainak megfelelően. A szántók a jelenlegi gazdálkodási technológia során a szomszédos területekre negatív hatással vannak, ez különösen a patak mentén hosszan húzódó kontakt területek esetében aggályos (növényvédőszer, műtrágyák bemosódása). A szántók visszagyepesítése hosszú távon a gyepterületeket növelné, egyúttal a védett és jelölő fajok életterét növelné.

Élővizek

(a) Kezelési egység kódja: KE-9

folyóvizek

(b) Kezelési egység meghatározása:

A területen átfolyó patak, a meder, víztest

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- érintett ÁNÉR élőhelyek:
U8 vízfolyások
- érintett Natura 2000 élőhelyek: -

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A Gyöngyös-patak jelenlegi jó természetességének fenntartásához szükséges a vízügyi beavatkozások korlátok közé szorítása. A természetes mederalakulatokat meg kell őrizni, a meder szabályozását el kell kerülni. Amennyiben árvízvédelmi okokból mederkotrásra van szükség ezt kizárólag szakaszosan és egy oldalról szabad elvégezni. A kitermelt iszap deponálására és a gépek közlekedésére jelölő élőhelyeket nem szabad igénybe venni.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelés előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások

A halgazdálkodással kapcsolatban a jogot gyakorló Sporthorgász Egyesületek Vas megyei Szövetségének a halászati hatóság VA/FEF03/321-4/2016. számú határozata határozatában foglalt előírásokat kel betartani. Emellett be kell tartani a Vízyűjtő-gazdálkodási Tervet, 1-3 Rába, kiadja: Nyugat-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság (1155/2016. (III.31.) Korm. határozat).

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

A terv készítésének idején a folyóvizekre vonatkozatható kötelezően betartandó természetvédelmi előírások nem ismertek. A Gyöngyös-patak jó természeti állapotára, valamint az ott élő vízi fauna kiemelkedő értékeinek fennmaradása érdekében az alábbi vállalásokat javasoljuk

Vízkárelhárítási munkálatok:

- A tervezett fenntartási és mederrendezési munkálatok ne terjedjenek ki a közösségi jelentőségű fajok megtelepedésére alkalmas és a korábbi beavatkozások által nem érintett természetközeli állapotú mederszakaszokra, élőhelyfoltokra.
- A mederben és a meder part menti sávjában a magasabbrendű növényzetet érintő irtási tevékenység kerülendő (kivételt képez a mőtárgyak közvetlen környezete, ahol a mőtárgyak karbantartása és üzemeltetése miatt szükséges lehet a növényzet rendszeres vágása és a fásszárú növényzet irtása).
- A mederben új mederbiztosítási és partbiztosítási művek létesítése kerülendő (kivételt képez a mőtárgyak közvetlen környezete, ahol a mőtárgy védelme, biztonságos, fenntartható működésének biztosítása szükségessé teheti ilyen jellegű művek létesítését).
- A szabad folyású (nem duzzasztott) szakaszokon az iszapolási, kotrási tevékenység (kivételt képeznek a mőtárgyak közvetlen környezete) kerülendő.
- A duzzasztó művek felvízi, lassú áramlású, ill. pangóvízi állapottal jellemezhető szakaszain a feliszapolódás csökkentésére fenntartó kotrások elvégzése szükséges. Ennek ideje nem eshet egybe a halak ívási időszakával.
- A lassabb áramlású, nem duzzasztott, homokos mederrészekben a beavatkozás kerülendő, a halak ívása szempontjából az ilyen típusú élőhelyek fenntartása, kialakulásának elősegítése szükséges. Az ilyen élőhelyek kialakulását a természetes mederfejlődési folyamatok biztosításával lehet elérni. A természetes mederfejlődési folyamatok alapvető feltétele a mederstabilizálás, ill. a partvédő művek megszüntetése, ahol erre a vízügyi kezelővel egyeztetve lehetőség nyílik.
- Az intenzívebb áramlású szakaszok természetszerű kavicsos medreinek fenntartása, kialakulásának elősegítése szükséges
- A fenéklakó és/vagy a durva szemcseösszetételű aljzatra (pl. kavicságyra) ívó fajok védelme érdekében az ilyen jellegű szakaszokon az elkerülhetetlen munkálatokat az ívási, illetve a zsenge ivadék megerősödése utáni, valamint a téli veremlés megkezdése előtti időszakra július 1. és október 31. közé szükséges időzíteni.

Hosszirányú átjárhatóság:

- A meglévő zsilipek üzemrendjének felülvizsgálata, melynek célja az ökológiai szempontból kívánatos természetes vízjárási viszonyokhoz leginkább hasonlatos állapot kialakítása és a hosszirányú átjárhatóság minél hatékonyabb biztosítása a minimális beavatkozás elvének alkalmazásával. Előzetes vizsgálat alapján szükséges lehet a mőtárgyak átalakítása, hidraulikai, áramlási feltételeinek, a természetvédelmi szempontokat prioritásként kezelő üzemrendjének kialakítása az ökológiai vízigény teljes hosszszelvény mentén történő folyamatos biztosítása céljából.
- Természetközeli esésviszonyok, ill. áramlási viszonyok fenntartása szükséges a Gyöngyös-patak szabad folyású szakaszain ezért mindenképpen szükséges elkerülni a jelenlegi duzzasztási szintek emelését, a duzzasztott szakaszok hosszának növekedését, ill. új duzzasztott szakaszok kialakulását.

Keresztirányú átjárhatóság:

- A Gyöngyös mozaikos élőhelyhálózatának és diverz élőhelyeinek (meghatározóan áramlói, de helyenként álló-, ill. pangóvízi jellegű) hosszútávú fenntartása céljából a patak mentén az árvízi szükségtározó megépítésével elzárttá vált vizes élőhelyek, holtágak revitalizációjára van szükség (pl. Lukácsházánál).
- A kezelési egység területén extenzíven kezelt part menti pufferzóna kialakítására van szükség.
- A partmenti, területeken és a parti övben a fásszárú vegetáció irtása kerülendő, a felújítás elvégzését hazai honos fajokkal kell elvégezni.
- A kezelési egység teljes területén az idegenhonos fajok telepítésének teljes tilalma szükséges.
- A kezelési egység teljes területén az idegenhonos fajok (ezüstkárász (*Carrasius gibelio*), szivárványos pisztráng (*Oncorhynchus mykiss*), kínai razbóra (*Pseudorasbora parva*) egyedszáma jelenleg még nem jelentős, de az előforduló adventív fajok egyedszámának minimalizálása, folyamatos gyérítése szükséges.
- A vízerőtelepek üzemeltetéséhez, valamint a mezőgazdasági és haltenyésztési célból szükséges vízhasználat mértékét a működési terület szerint érintett Órségi Nemzeti Park Igazgatósággal szükséges egyeztetni az ökológiai vízigény folyamatos biztosítása érdekében.
- A tervezési területen a vízfolyásba jutó tisztított szennyvíz mennyiségének minimalizálása és hosszabb távon annak megszüntetése javasolt.

(e) Élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatok:

A kezelési egységbe sorolt Gyöngyös-patak medrének természeti állapota elsősorban a természetközeli állapotú szakaszokon megfelelő, így élőhelyrekonstrukciós fejlesztési javaslatok sürgős kidolgozása és végrehajtása nem szükséges.

(f) Kezelési javaslatok indoklása:

A jelenleg természetközeli és változatos mederanyaghoz kötődő jelölő fajok, mint pl. az ingola fajok (*Eudontomyzon spp.*) és az erdei szitakötő (*Ophigomphus cecilia*) érdekében kerülni kell ennek átalakítását, kotrással történő eltávolítását. A kotrás egyrészt ezen fajok lárváinak pusztulását okozza, másrészt időlegesen megszünteti a számukra alkalmas élőhelyet. A part kövezése, biztosítása hosszú távon is megszünteti a jelölő fajok élőhelyét.

A duzzasztások keresztirányú meder elzárások nem kívánatosak az áramláskedvelő fajok megőrzésének érdekében. A kifejezetten áramláskedvelő fajok, mint pl. a fenékjáró küllő (*Gobio gobio*) és ingola fajok (*Eudontomyzon spp.*) egyedsűrűsége lecsökken, a szűkebb toleranciaspektrumú reofil fajok akár teljes mértékben eltűnhetnek a visszaduzzasztott szakaszokról. Ugyanez történik a durvább szemcseösszetételű mederanyagot preferáló gerinctelen fajokkal is. Az elzárások emellett feldarabolják az élőhelyet és megakadályozzák a halfajok vándorlását.

A partmenti vegetáció eltávolítása több okból sem kívánatos. Egyrészt, az árnyalás megszüntetése felmelegedést és vízminőség romlást okoz, amelynek hatására a jelölő állatfajok számára alkalmatlanná válik az élőhely. Másrészt, a meder rézsűjének növényzete és a fák/cserjék belógó gyökerei fontos élőhelyet jelentenek számos közösségi jelentőségű és védett fajnak, mint pl. a folyami ráknak (*Astacus astacus*).

3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Gyeprekonstrukció

Háttér és célkitűzések

A tervezési terület mintegy ötödét a nedvességhez kötődő gyepes területek teszik ki. A lápi magaskórósoktól a mezofil kaszálórétekig több társulást sorolunk ide, melyek jó természetességűek, számos védett faj élőhelyét jelentik. A terület dél-keleti részén a művelésből felhagyott, cserjésedett gyepes területeket cserjeirtással kell megtisztítani, majd újból megfelelő módon kaszálással, legeltetéssel kezelni. Az élőhely-rekonstrukció célja tehát a jó állapotú gyepes területek kiterjedésének növelése.

Helyreállítandó jelölő élőhelyek

Gyeprekonstrukcióval a jelölő 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanquisorba officinalis*) jelölő élőhely területét lehetne jelentős nagyságrendben (közel 90 hektáron) növelni.

Alkalmazott módszerek

A cserjésedett terület helyreállítására a kezelő nemzeti park egy pályázatot készített, melyben a folyamat részletesen kidolgozásra került. Az ebben foglaltak a kezelési terv szempontrendszerét is messzemenőkéig kielégítik, ezért külön tematika kidolgozására nincs szükség, az abban megfogalmazottak megfelelőek: „Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság „A Doroszlói-rétek helyreállítása a Kőszeg-hegylán” – című 1. alprojektje keretében, több vegetációs időszakon át tartó gyeprekonstrukciós munkával (fakitermelés, cserjeirtás, szárazzás, kaszálás) mintegy 70 hektáron végez természetvédelmi élőhely helyreállítást. A rekonstrukciós munka magas színvonalú elvégzéséhez az Igazgatóság 1 db kettős kormányzású, 190 LE-s, erdészeti kivitelű traktort szerez be, 1 db 250 cm-es munkaszélességű, spirálisan szerelt, fix késes erdészeti zúzóval kiegészítve. A vegetációs időszakokon keresztül tartó rekonstrukciós munka eredményeképp a beerdősülő, cserjésedő, inváziós fajokkal erősen gyomosodó leromlott területek ökológiai szempontból értékes, fajgazdag gyepessé alakulnak át.

A területen tervezett élőhelyrehabilitációs munkák elvégzését a nemzeti park az alábbi projekt megvalósításával tervezi:

A Doroszlói-rétek helyreállítása Kőszeg-hegylán – megalapozó tanulmány a KEHOP-4.1.0 Élőhelyek és fajok természetvédelmi helyzetének javítása, a természetvédelmi kezelés és bemutatás infrastruktúrájának fejlesztése pályázati kiírás keretében készülő kiemelt projekthez

Honos, nem tájthonos és idegenhonos erdők átalakítása

Háttér és célkitűzések

A tervezési területen lévő erdőtervezett területek tekintetében a nem jelölő élőhelyek átalakítása különböző célterületekre oszthatók. A Gyöngyös-patak mentén húzódó honos fafajú puhafás erdőkben a tájidegen fafajok kivágásával természetközeli ligeterdők kialakítására nyílik lehetőség. Ennek megfelelően a fűzök közt felnőtt tájidegen luc,

ezüstfenyő, dió, amerikai kőris és akác egyedeket ki kell vágni.

Az erdőtervezett erdők esetében a kis területen előforduló telepített lucos esetében hosszabb távon szerencsés volna a fafajcsere, vagy a gyepre való váltás. Az akácos térhódítása még nem jelentős, azonban inváziós jellegű spontán terjedésének következtében sokfelé megjelent kis foltokban. A további kolonizáció megállítása elsődleges feladat, ezt az akácok kivágásával, ha szükséges művelési ág váltással kell megoldani.

Helyreállítandó jelölő élőhelyek

91E0 Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)

Alkalmazott módszerek

A lucfenyves állományok véghasználatát követően a felújítást tájhonos fa- és cserjefajokkal kell végezni.

Az akácot tartalmazó erdőfoltokban a 8 cm-nél nagyobb mellmagassági törzsátmérőjű egyedek esetében a vegyszeres injektálás, majd a fa pusztulása után annak eltávolítása alkalmazható legeredményesebben. A kisebb fák esetében a vágásfelület vegyszeres lekenését kell alkalmazni. Fontos, hogy a kenés a mechanikus kezelést követő fél órán belül történjen meg. Az esetlegesen felverődő sarjakat pontpermetezéssel kell kezelni.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A tervezési területen előforduló jelölő fajok tekintetében nincs érvényben lévő fajvédelmi terv. A jelölő fajok megőrzéséhez a kezelési egységekben megfogalmazottak mellett a nemzeti park igazgatóság tervezett élőhelyrehabilitációs projektje nyújt lehetőséget. A KEHOP-4.1.0 Élőhelyek és fajok természetvédelmi helyzetének javítása, a természetvédelmi kezelés és bemutatás infrastruktúrájának fejlesztése pályázatban az érintett fajok is fel lettek sorolva:

A lápi élőhelyekhez kötődő értékes védett fajok: kenyérbél-cickafark (*Achillea ptarmica*), kornistárnics (*Gentiana pneumonanthe*), zergeboglyár (*Trollius europaeus*), fehér sáfrány (*Crocus albiflorus*), szibériai nőszirm (*Iris sibirica*), széleslevelű ujjaskosbor (*Dactylorhiza majalis*), az agárkosbor (*Anacamptis morio*), az égertinorú (*Gyrodon lividus*), valamint a haris (*Crex crex*). A tervezett vizes élőhely kialakításával a tavaszi és őszi vonulási időszakban, mintegy 154 madárfaj [mint a rétisas (*Haliaeetus albicilla*), parlagi sas (*Aquila heliaca*), cigányréce (*Aythya nyroca*), fekete gólya (*Ciconia nigra*), kanalasgém (*Platalea leucorodia*), halászsas (*Pandion haliaetus*), nagy póling (*Numenius arquata*), kis kócsag (*Egretta garzetta*), vörös gém (*Ardea purpurea*), gólyatöcs (*Himantopus himantopus*), piros lábú cankó (*Tringa totanus*), kormos szerkő (*Chlidonias niger*), fehérszárnyú szerkő (*Chlidonias leucopterus*)] számára biztosítana megfelelő életteret.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A terület természeti állapotának nyomon követése, illetve a kezelési előírások aktualitásának fenntartása folyamatos és alapvető feladat. Ennek hatékony és megfelelő eszköze a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszernek megfelelő élőhelyterképezés, valamint a jelölő növény- és állatfajok állományfelmérésének legalább 10-12 évente történő megismétlése. Ugyanakkor nem javasolunk a területen országos monitorozó mintavételi helyet felvenni. A rekonstrukcióval érintett területrészek növényzetének regenerációját 3 évente elvégzett, a rendelkezésre álló

forrásokkal arányos számú ökológiai felvétel elkészítésével és kiértékelésével volna célszerű nyomon követni.

A nemrégiben lezárult projekt keretében (Svájci-Magyar Együttműködési Program, Községi jelentőségű, illetve védett és fokozottan védett állatfajok felmérése és monitoring módszertan kidolgozása Vas, Zala és Somogy megye Natura 2000 területein) megtörtént a jelölő állatfaj felmérések monitoring módszereinek kidolgozása. A további felmérések során a projektben kidolgozott ajánlások figyelembevételével kell végezni.

3.2.5. Mellékletek: a tervezési területen javasolt természetvédelmi kezelések, valamint a művelési ág lehetséges megváltoztatásának összegzése

3.2.6. A tervezési terület földrészeit érintő kezelési egységek

Település	HRSZ	Kezelési egység
Kőszegdoroszló	013/10	KE-7, KE-8
Kőszegdoroszló	013/11	KE-7, KE-8
Kőszegdoroszló	013/12	KE-8
Kőszegdoroszló	013/13	KE-8
Kőszegdoroszló	013/14	KE-8
Kőszegdoroszló	013/15	KE-8
Kőszegdoroszló	013/16	KE-8
Kőszegdoroszló	013/17	KE-8
Kőszegdoroszló	013/18	KE-6
Kőszegdoroszló	013/19	KE-6
Kőszegdoroszló	013/3a	KE-7, KE-8
Kőszegdoroszló	013/3b	KE-6
Kőszegdoroszló	013/4	KE-6
Kőszegdoroszló	013/5	KE-6
Kőszegdoroszló	013/6	KE-6
Kőszegdoroszló	013/7	KE-6
Kőszegdoroszló	013/8	KE-6
Kőszegdoroszló	013/9	KE-7, KE-8
Kőszegdoroszló	014/2	KE-9
Kőszeg	0174/1	KE-1, KE-9
Kőszeg	0174/2	KE-2, KE-4
Kőszeg	0175/13	KE-2, KE-4
Kőszeg	0175/14	KE-0, KE-2
Kőszeg	0175/2	KE-0
Kőszeg	0175/4	KE-4
Kőszeg	0175/6	KE-1, KE-3, KE-6
Kőszeg	0175/7	KE-6
Kőszeg	0176/1	KE-2, KE-6
Kőszeg	0176/2	KE-2, KE-6
Kőszeg	0176/3	KE-6
Kőszeg	0176/4	KE-9
Kőszeg	0176/5	KE-9
Kőszeg	0179/1	KE-2
Kőszeg	0179/10	KE-10
Kőszeg	0179/11	KE-8
Kőszeg	0179/14	KE-0
Kőszeg	0179/16	KE-1

Település	HRSZ	Kezelési egység
Kőszeg	0179/17	KE-6
Kőszeg	0179/18	KE-1, KE-4, KE-0
Kőszeg	0179/19	KE-1, KE-2, KE-3, KE-4, KE-5, KE-6
Kőszeg	0179/2	KE-2
Kőszeg	0179/3	KE-1, KE-2, KE-4
Kőszeg	0179/4	KE-1
Kőszeg	0179/5	KE-1, KE-3
Kőszeg	0179/6	KE-1, KE-3
Kőszeg	0179/7	KE-3
Kőszeg	0179/8	KE-1, KE-2, KE-3, KE-5, KE-6
Kőszeg	0179/9	KE-4
Kőszeg	0180/a	KE-2
Kőszeg	0180/b	KE-2
Kőszeg	0183/136	KE-8
Kőszeg	0183/137	KE-2
Kőszeg	0183/82	KE-2
Kőszeg	0183/83	KE-2
Kőszeg	0183/84	KE-2
Kőszeg	0183/85	KE-4
Kőszeg	0183/86a	KE-1
Kőszeg	0183/86b	KE-1
Kőszeg	0183/86c	KE-4
Kőszeg	0183/86d	KE-5
Kőszeg	0183/87	KE-4
Kőszeg	0183/88	KE-4
Kőszeg	0183/89	KE-4
Kőszeg	0183/90	KE-4, KE-6
Kőszeg	0183/91	KE-6
Kőszeg	0183/92	KE-6
Kőszeg	0185/1	KE-6
Kőszeg	0185/3	KE-4, KE-6
Kőszeg	0186/100	KE-1
Kőszeg	0186/101	KE-1
Kőszeg	0186/104	KE-1
Kőszeg	0186/154	KE-1
Kőszeg	0186/166	KE-1
Kőszeg	0186/167	KE-1
Kőszeg	0186/168	KE-1
Kőszeg	0186/169	KE-1
Kőszeg	0186/99	KE-1
Kőszeg	0187/	KE-0, KE-1

Település	HRSZ	Kezelési egység
Kőszeg	0188/1	KE-0
Kőszeg	0188/1	KE-0
Kőszeg	0188/10	KE-1
Kőszeg	0188/11	KE-1
Kőszeg	0188/2	KE-0
Kőszeg	0188/3	KE-0
Kőszeg	0188/4	KE-0, KE-1
Kőszeg	0188/5	KE-1
Kőszeg	0188/7	KE-6
Kőszeg	0188/9	KE-1
Kőszeg	0195/10	KE-8
Kőszeg	0195/11	KE-1
Kőszeg	0195/12	KE-8
Kőszeg	0195/13	KE-8
Kőszeg	0195/14	KE-8
Kőszeg	0195/15	KE-8
Kőszeg	0195/16	KE-1, KE-8
Kőszeg	0195/17	KE-1
Kőszeg	0195/18	KE-1
Kőszeg	0195/19	KE-1
Kőszeg	0195/20	KE-1
Kőszeg	0195/21a	KE-0
Kőszeg	0195/21b	KE-0
Kőszeg	0195/22	KE-1, KE-6
Kőszeg	0195/23	KE-1
Kőszeg	0195/24	KE-1
Kőszeg	0195/25	KE-1
Kőszeg	0195/26	KE-1
Kőszeg	0195/27	KE-7
Kőszeg	0195/28	KE-1
Kőszeg	0195/29	KE-1
Kőszeg	0195/30	KE-1
Kőszeg	0195/31	KE-1
Kőszeg	0195/7	KE-6
Kőszeg	0195/8	KE-6
Kőszeg	0195/9	KE-0
Kőszeg	0197/10	KE-4, KE-8
Kőszeg	0197/11	KE-1, KE-7
Kőszeg	0197/12a	KE-6, KE-8
Kőszeg	0197/12b	KE-8
Kőszeg	0197/13	KE-8
Kőszeg	0197/14	KE-1
Kőszeg	0197/15	KE-1
Kőszeg	0197/19a	KE-8

Település	HRSZ	Kezelési egység
Kőszeg	0197/19b	KE-8
Kőszeg	0197/20	KE-8
Kőszeg	0197/21	KE-8
Kőszeg	0197/22	KE-1, KE-8
Kőszeg	0197/23	KE-1
Kőszeg	0197/24	KE-1
Kőszeg	0197/25	KE-1
Kőszeg	0197/26	KE-1
Kőszeg	0197/27	KE-1
Kőszeg	0197/28	KE-1
Kőszeg	0197/29	KE-1
Kőszeg	0197/3	KE-1, KE-8
Kőszeg	0197/30	KE-1
Kőszeg	0197/31	KE-8
Kőszeg	0197/32	KE-8
Kőszeg	0197/33	KE-8
Kőszeg	0197/35	KE-8
Kőszeg	0197/36	KE-8
Kőszeg	0197/37	KE-8
Kőszeg	0197/38	KE-8
Kőszeg	0197/39	KE-8
Kőszeg	0197/4	KE-2, KE-4, KE-6
Kőszeg	0197/40	KE-8
Kőszeg	0197/41	KE-8
Kőszeg	0197/42	KE-8
Kőszeg	0197/43	KE-8
Kőszeg	0197/44	KE-8
Kőszeg	0197/45a	KE-8
Kőszeg	0197/45b	KE-8
Kőszeg	0197/46	KE-8
Kőszeg	0197/47	KE-8
Kőszeg	0197/48	KE-8
Kőszeg	0197/49	KE-8
Kőszeg	0197/52a	KE-8
Kőszeg	0197/52b	KE-8
Kőszeg	0197/52c	KE-4
Kőszeg	0197/53a	KE-1
Kőszeg	0197/53b	KE-8
Kőszeg	0197/54	KE-1
Kőszeg	0197/6	KE-8
Kőszeg	0197/9	KE-4
Kőszeg	03/	KE-9
Kőszeg	04/a	KE-6
Kőszeg	04/b	KE-6

Település	HRSZ	Kezelési egység
Kőszeg	04/c	KE-6
Kőszeg	05/	KE-6
Lukácsháza	069/10	KE-9
Lukácsháza	069/11	KE-9
Lukácsháza	069/12	KE-9
Lukácsháza	069/2a	KE-1, KE-8
Lukácsháza	069/2b	KE-1, KE-5, KE-9
Lukácsháza	069/4	KE-4
Lukácsháza	069/7	KE-8
Lukácsháza	069/8	KE-8, KE-9
Lukácsháza	069/9	KE-2, KE-8, KE-9
Lukácsháza	075/3	KE-4
Lukácsháza	076/1	KE-9
Lukácsháza	076/2	KE-9
Lukácsháza	076/3	KE-9
Lukácsháza	076/4	KE-9
Lukácsháza	076/5	KE-9
Lukácsháza	076/6	KE-9
Lukácsháza	076/7	KE-9
Lukácsháza	076/8	KE-9
Lukácsháza	076/9	KE-9
Lukácsháza	077/c	KE-1
Lukácsháza	077/d	KE-1
Lukácsháza	077/j	KE-8
Lukácsháza	077/l	KE-1
Lukácsháza	077/m	KE-1

3.2.7. A tervezési terület erdőrészeit érintő kezelési egységek

Település	Erdőrészlet	Kezelési egység
Kőszeg	67 A	KE-6
Kőszeg	67 NY	KE-6
Kőszeg	68 C	KE-6
Kőszeg	103 VF	KE-7
Kőszeg	122 A	KE-6
Kőszeg	127 G	KE-9

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület jelölő értékeinek megőrzését elsősorban ingatlanjainak Natura 2000 jogi jellege segíti, mivel így az ott végzett tevékenységekkel kapcsolatban a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet előírásai az irányadóak. Emellett a Natura 2000 terület jelentős része a Kőszegi Tájvédelmi Körzet részeként országos jelentőségű védett természeti terület, amelyre a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény vonatkozik. A jogszabályi előírások mellett a különböző agrártámogatások ösztönözhetik még a természetkímélő gazdálkodást. Közülük az erdőgazdálkodás támogatása nem jelentős, mivel mind alig több, mint 2 ha erre jogosult erdő található területen. A gyepek legnagyobb része az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság vagyongazdálkodásában van, így ezeken a megfelelő kezelés garantált. A magánkézben lévő szántók és gyümölcsösök esetében az agrártámogatások jelenthetnek ösztönzést a természetbarát gazdálkodási módok alkalmazására.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

A 2014-2020 között elérhető agrártámogatásokat és azok Natura 2000 területeket leginkább érintő előírásait az 1. számú melléklet foglalja össze. Az alábbiakban azokat a támogatási lehetőségeket ismertetjük, amelyek a tervezési terület jelölő értékeinek megőrzése szempontjából relevánsak.

Mezőgazdálkodás

A terület közelítőleg 10%-án gyepek találhatóak, így a rajtuk történő természetbarát gazdálkodás ösztönzésének nagy szerepe lehet. A szántók térfoglalása meghaladja a 15%-ot, ezért a támogatásoknak szintén fontos szerepe lehetne a jelölő élőhelyekre gyakorolt negatív hatások mérséklésében. A jelenlegi támogatási rendszerben azonban a gyepek jelentős részét kezelő nemzeti park igazgatóság nem jogosult a támogatások felvételére.

A jelenleg érvényben lévő Mezőgazdasági Parcella Azonosító rendszer alapján a tervezési terület az alábbi azonosítókkal jelzett fizikai blokkokban található:

Azonosító	Összes terület (ha)	Támogatható (ha)
W4MW3-U-12	6.0579	5.8331
WWJ93-W-12	4.4043	4.0264
WP5H3-J-12	23.3478	16.0326
W50P3-1-12	21.0338	20.5950
WP6P3-R-12	6.5572	2.8131
WNYH3-A-12	39.4868	33.2117
WP493-9-12	7.7627	6.9922
WP1W3-T-12	13.0827	10.5290
WNX93-3-12	75.5180	63.5092
WW493-H-12	10.3457	0.2987
WA1W3-E-12	22.9738	0,000

Azonosító	Összes terület (ha)	Támogatható (ha)
W2YH3-P-12	7.5080	0,000
WA7W3-M-12	2.8468	2.4304
WPLP3-6-12	1.5763	1.5366
WPJ93-P-12	8.7188	6.1861
WP7W3-1-12	9.2053	7.6726
W6933-Q-12	13.3005	0,000
WPRH3-5-12	28.3988	24.0174
WPTP3-D-12	23.7670	12.7823
WPRH3-5-12	28.3988	24.0174
WREW3-9-12	2.5857	2.3120
WQ1W3-U-12	37.0715	35.5835
WR493-C-12	3.3224	3.0650
WR933-A-12	8.9980	0.9587
WPYH3-C-12	18.1630	14.7653
W4DP1-A-12	16.5460	6.3263

2015-től a Közös Agrárpolitika (KAP) reformja számos változást hozott a gazdálkodóknak. Az egységes területalapú támogatási kérelmek kötelező velejárájaként bevezetésre került az ún. zöldítés, amely az éghajlat és a környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokat takarja. Ezzel párhuzamosan a Vidékfejlesztési Program részeként lehet pályázni az Agrár-környezetgazdálkodási (AKG) támogatásra (VP-4-10.1.1-16) és a Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetésekre (VP4-12.1.1-16) valamint a Természeti hátránnyal érintett területek kompenzációs kifizetéseire (THÉT, VP4-13.2.1.-16). Ezek közül a Natura 2000 kompenzációs támogatás a gyepek természetvédelmi szempontú használatát mozdítja elő, az AKG különböző programjai az extenzív gye-, szántó-, ültetvény- és nádgazdálkodást támogatják önkéntes alapon. A THÉT támogatás a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet kialakítását ösztönzi.

A területen a gyepek esetében összesen 86 ha támogatható terület van. Az alaptámogatáson kívül ezeken a gyepeken az AKG horizontális előírásaira lehet pályázni. A mocsár- és láprétek fennmaradását segítő előírás a belvíz elvezetésének, valamint a trágya használatának tilalma. A választható előírások közül a kaszálatlan területek fennhagyása, illetve a madárbarát kaszálás alkalmazása előnyös lehet mind a földön fészkelő madárfajok, mind pedig a jelölő lepkefajok szempontjából. A június 15. utáni kaszálás előírása azonban egyértelműen káros a jelölő hangyaboglárka fajok számára. Emellett minden gazdálkodó igényelheti a Natura 2000 kompenzációs kifizetéseket a jogszabályban előírt korlátozások kiegyenlítésére.

A szántók esetében a támogatható terület 155 ha. Ebben az esetben is az AKG horizontális előírásomagjai ösztönözhetik a természetkímélő gazdálkodást. Kifejezetten előnyös a csomag választható előírásaként a vegyszermentes táblaszegély fenntartása 3, illetve 6 méter szélességben. Szintén pozitív hatást gyakorolhatna az ökológiai gazdálkodásra való áttérés (VP-4-11.1.-11.2.-15), valamint az élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások keretében elérhető gyeptelepítési támogatás (VP4-4.4.1-16), mert ezek csökkentenék a jelölő gyepes élőhelyekre és a Gyöngyös-patakra nehezedő környezeti terhelést

Erdőgazdálkodás

A területen található erdőkben a Vidékfejlesztési Program több programjából érhetőek el támogatások. A Natura 2000 erdőterületek kompenzációs támogatása minden nyilvántartásba vett erdőterületen elérhető, az erdő-környezetvédelmi támogatások pedig bizonyos célállományok esetében. Erdei ökoszisztémák ellenálló képességének, környezeti értékének növelését célzó támogatásokat erdőszerkezet átalakításra és egyéb beavatkozásokra lehet igénybe venni.

Natura 2000 kompenzációs támogatás (VP4-12.2.1-16): A természetesség, az állománytípus és a kor függvényében minden nyilvántartott erdőre vonatkozik, kivéve a legalább 50%-földről állami tulajdonú erdőket. A támogatás mértéke nem függ az erdőtervi előírásoktól és az erdőben található természeti értékektől.

Erdő-környezetvédelmi támogatás (VP4-15.1.1-17): Vissza nem térítendő, egységköltség alapú átalánytámogatást nyújt.

A tervezési területen a következő célterületek lennének relevánsak:

holtfa visszahagyása az erdőben: legalább 5 m³/ha mennyiségű, az egyes törzsek legvastagabb részén 20 cm átmérőt meghaladó méretű, lábon álló vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása, ezzel mikro-élőhelyeket teremtve.

Erdei ökoszisztémák ellenálló képességének, környezeti értékének növelése (VP5- 8.5.1.-16): Egyéb beavatkozások célterületen az intenzíven terjedő, idegenhonos fa- és cserjefajok visszaszorítására és/vagy erdei tisztások kialakítására vagy helyreállítására van lehetőség pályázni.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Mezőgazdálkodás

A területen jelenleg is elérhetőek olyan támogatások, amelyek a kijelölés céljait szolgálhatnák. Alapvető probléma azonban ezekkel az önkéntesen vállalható korlátozásokra épülő rendszerekkel, hogy a támogatás mértéke nincsen arányban a korlátozással együtt járó bevételkieséssel és egyéb terhekkel. Ennek következtében kevés gazdálkodó pályázik az AKG programokra és még kevesebben vállalják ezen programok választható előírásait. Javasolt volna tehát a jelölő értékek számára legfontosabb előírásokhoz magasabb támogatási összeget rendelni és így ösztönözni, hogy több gazda vállalja ezeket. A gyepek esetében kívánatos volna az adott Natura 2000 terület jelölő értékeinek élőhelyigényeihez jobban alkalmazkodó csomagok kidolgozása, hasonlóan az MTÉT területek csomagjaihoz. Ilyen módon például elkerülhető lenne, hogy az adott területen egy-egy jelölőfajra kifejezetten káros előírás betartásáért kapjon valaki támogatást.

Erdőgazdálkodás

Az erdőterületek jelenlegi támogatásával tulajdonképpen hasonló problémák merülnek fel, mint a mezőgazdasági területekével. A jelenleg erdő-környezetvédelmi program célprogramjait a Natura 2000 területre specifikus programmal javasolt kiváltani. Ennek a programnak az alapját a jelen tervben rögzített kezelési előírások képeznék, amelyek

kifejezetten a terület jelölő értékeinek és egyéb védett természeti értékeinek megőrzését célozzák. A támogatásra jogosult területek alapegységét a kezelési egységek jelentenék, így egy, az adott élőhelyre specifikus kezelési előírás sorból lehetne válogatni a vállalni kívánt korlátozásokat. Az erdőtervben rögzített előírásokért nem járna kifizetés ebben a programban, hiszen ezeket hivatott fedezni a kompenzációs támogatás. A lehívható támogatás mértéke a jövedelem-kieséssel, illetve beruházási költséggel arányosan, de az előírás természetvédelmi hozadékát is figyelembe véve kerülne megállapításra. A jelenlegi EKV programokkal ellentétben nem célprogramok nagy előíráscsomagjai közül lehetne választani fix támogatási összeggel, hanem egyes előírások közül választhatna minden gazdálkodó annyit, amennyit vállalni hajlandó. Ebben a rendszerben az előírásonként igényelhető támogatás összege lenne az, ami arra ösztönzi a gazdálkodókat, hogy minél többet vállaljanak az előírások közül.

3.3.2. Pályázatok

2. táblázat: folyamatban lévő pályázatok

Kód	Cím	Kedvezményezett	Időtartam	Költségvetés	Fenntartási tervhez való kapcsolódás
SH/4/1 2	A Közösségi jelentőségű, illetve védett és fokozottan védett állatfajok felmérése és monitoring módszertan kidolgozása Vas, Zala és Somogy megye Natura 2000 területein	Konzorcium az ÖNPI részvételével	2012-2016 december	250.791.320 Ft	A megalapozó dokumentáció elkészítéséhez kapcsolódó felmérések.
-	A Doroszlói-rétek helyreállítása Kőszeg-hegylán a KEHOP-4.1.0 Élőhelyek és fajok természetvédelmi helyzetének javítása, a természetvédelmi kezelés és bemutatás infrastruktúrájának fejlesztése pályázati kiírás keretében készülő kiemelt projekthez	ÖNPI	2016-2019	221 784 000 Ft	A megalapozó dokumentáció elkészítéséhez kapcsolódó felmérések.

3.3.3. Egyéb

Jelenleg a terület csak részben van nemzeti parki kezelés alatt. Célszerű lenne, hogy a terület egésze az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság vagyongazdálkodásába kerüljön. A kezelési javaslatok megvalósulását ez lényegesen megkönnyítené és az élőhely-rekonstrukciós elképzelések finanszírozásának megteremtése is egyszerűbb lenne.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

A Gyöngyös-patak és kőszegi Alsó-rét különleges természetmegőrzési terület kezelési tervének készítése során az önkormányzatokkal, a Vas megyei Kormányhivatal szakembereivel, valamint az egyéb érintettekkel (pl. vadásztársaságok) felvettük a kapcsolatot. Ezek célja többnyire adatgyűjtés, adategyeztetés, tájékoztatás volt.

Előkészítés

A véleményezés előkészítésének fázisában összegyűjtöttük az érintett települések önkormányzatainak (polgármesterek, jegyzők, önkormányzati hivatalok), az érintett hatóságok és állami kezelő szervezetek, szakmai érdekképviseletek, civil szervezetek, tudományos és szakmai intézmények és szakemberek elérhetőségei (e-mail). A lista összeállításában a kormányhivatal munkatársaitól kaptunk segítséget, amit köszönettel vettünk.

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A terv véleményezésre kész formában az Őrségi Nemzeti Park honlapjára lett feltéve, ahonnan olvasható formátumban (PDF) letölthető volt. Ezzel egy időben az érintettek elektronikus úton értesítést kaptak, melyben a véleményezésre lettek felkérve, egyúttal a terv elérhetőségéről (letöltés elérhetősége) a világhálón is útmutatót kaptak. Elektronikus elérhetőség (email cím) hiányában a véleményező szervezetnek postai úton küldtük el a megkeresést, a levélben megadva a dokumentum letöltésének web helyét.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4 § (4) alapján egyeztetni kell a nemzeti park igazgatósággal, az alapszabály (alapító okirat) szerint környezet- és természetvédelmi célra alakult társadalmi szervezetekkel, a Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervekkel és települési önkormányzatokkal, a Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosaival és vagyonkezelőivel, valamint ezek gazdasági érdek-képviseleti szerveivel.

Fentiek alapján a véleményezésre felkért szervezetek:

igazgatóság	Őrségi nemzeti Park Igazgatóság Őriszentpéter Siskaszer
társadalmi szervezetek	Kerekerdő Alapítvány Szombathely, Kőszegi u. 3.
	Chernel István Madártani és Természetvédelmi Egyesület Szombathely, Károlyi tér 4.
	Vas Megyei Természetbarát Bizottság Szombathely, Berzsényi tér 1.
államigazgatási szervek	Vas Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága Szombathely, Batthyány tér 2.
	Vas Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági, Növény- és Talajvédelmi Főosztály Tanakajd, Ambrózy sétány 2.
	Vas Megyei Kormányhivatal Építésügyi, Hatósági, Oktatási és Törvényességi Felügyeleti Főosztály Szombathely, Berzsényi Dániel tér 1.
	Vas Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Főosztály Szombathely, Gagarin u. 2.
	Vas Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály Szombathely, Vörösmarty u. 2.
település önkormányzatok	Kőszeg Város Önkormányzata Kőszeg, Jurisics tér 8.

	Polgármesteri Hivatal Kőszegdoroszló Fő u. 7.
	Lukácsháza Község Önkormányzata Önkormányzata Lukácsháza, Szombathelyi út 2.
tulajdonosok, kezelők	Szombathelyi Erdészeti Zrt. Szombathely, Saághy István u. 15.
	Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság Szombathely, Vörösmarty Mihály u. 2.
	Kőszeg és Környéke FtK.: Szombathelyi Erdészeti Zrt., 9700 Szombathely, Saághy I. u. 15.
érdekképviselői szervek	Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Vas Megyei Igazgatósága Szombathely, Ady tér 5.
	Magyar Erdőtulajdonosok és Erdőgazdálkodók Országos Szövetsége Budapest, Budakeszi út.91.
	Országos Magyar Vadászkamara Vas Megyei Területi Szervezete Szombathely, Puskás Tivadar u. 7.
	Sporthorgász Egyesületek Vas Megyei Szövetsége Vaskeresztes 165/4. hrsz.

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A kiküldött véleményezésre jogosultak részéről a megkeresésre küldött válaszokat, véleményeket a 4. sz. táblázatban foglaljuk össze. Véleményeket elsősorban a hatóságoktól (5 db) és az állami kezelő szervektől (2 db), emellett Kőszeg Város Önkormányzatától és a Sporthorgász Egyesületek Vas Megyei Szövetségétől kaptunk.

1. mellékelt: Összefoglaló a 2014-2020 között elérhető agrártámogatásokról

A Közös Agrárpolitika (KAP) 2013. évi reformja még nagyobb hangsúlyt fektetett arra, hogy a mezőgazdaság és a természetvédelem érdekei közeledjenek egymáshoz. A biotikus és abiotikus környezet védelme és megőrzése egy hosszútávon fenntartható mezőgazdaság, valamint a biztonságos és egészséges élelmiszer termelés alapja – mindezek prioritást élveztek az Unió egyik legnagyobb politikájának újragondolásánál.

Az alábbiakban elsősorban azok a támogatások kerülnek felsorolásra – rövid leírásokkal – amelyek közvetlenül vagy közvetve hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a Natura 2000 területek állapota megőrződjön és/vagy javuljon, illetve jellegük miatt mindenképpen hatással lehetnek a Natura 2000 területekre.

KAP I. pillér

Közvetlen támogatások

1.) Alaptámogatás

A támogatás célja:

A támogatás célja a mezőgazdasági termelők területalapon megvalósuló jövedelemstabilizációja. A támogatás révén a termelési, éghajlati illetve piaci folyamatokból fakadó negatív hatások következtében megjelenő jövedelemcsökkenés hatásának mérséklésére nyílik mód.

A támogatás igénybevételének feltételei:

Az igénybevétel feltételeit az *Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból finanszírozott egységes területalapú támogatás, valamint az ahhoz kapcsolódó átmeneti nemzeti támogatás igénybevételével kapcsolatos egyes kérdésekről szóló 5/2015. (II. 19.) FM rendelet* tartalmazza.

A közvetlen kifizetéseket minimum korlátja:

- legalább 1 hektár SAPS jogosult terület megléte,
- vagy ha a támogatást kérelmező állatokra vonatkozó termeléshez kötött támogatásban részesül, de nincs 1 ha SAPS jogosult területe, akkor 100 EUR támogatás a minimumküszöb.

Kérelem benyújtása:

A támogatási kérelmek benyújtására évente az **egységes kérelem (22/2016. (IV. 5.) FM rendelet)** keretében van lehetőség elektronikus úton.

A támogatás összege:

A támogatás összege évenként kerül meghatározásra a beérkezett kérelmek arányának megfelelően. A 2017. évben beadott kérelmekre vonatkozóan a támogatási összeg hektáronként, az előzetes becslések alapján, 145 euró (45 800Ft).

Minimumkövetelmények:

Minden gazdálkodónak, aki mezőgazdasági területtel rendelkezik, be kell tartania bizonyos környezetvédelmi előírásokat a talaj kedvező állapotának megőrzése érdekében. A mezőgazdasági tevékenységet végző gazdálkodóknak a *kölcsönös megfeleltetés követelményrendszerét* (HMKÁ és JFGK előírások) kell figyelembe vennie, míg a mezőgazdasági tevékenységet átmenetileg nem folytató gazdálkodókra az ún. minimumkövetelmények vonatkoznak a növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapot megőrzése érdekében. Ez utóbbi, az elgyomosodás és a túllegettetés elkerülésére vonatkozó előírásokat szintén a *10/2015. (III. 13.) FM rendelet* állapítja meg.

2.) Az éghajlat és környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra nyújtandó támogatás (zöldítés)

A támogatás célja:

Az éghajlat és környezet szempontjából előnyös gyakorlatok kötelező előírásának célja, hogy a mezőgazdasági tevékenységet végzők nagyobb mértékben járuljanak hozzá a környezeti és természeti erőforrások megőrzéséhez.

A támogatás igénybevételének feltételei:

A támogatás igénybevételének részletes feltételeit az *éghajlat és környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra nyújtandó támogatás igénybevételének szabályairól, valamint a szántóterület, az állandó gyepterület és az állandó kultúrával fedett földterület növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapotban tartásának feltételeiről* szóló 10/2015. (III. 13.) FM rendelet tartalmazza.

Támogatásra jogosult az egységes területalapú támogatást igénylő, a tárgyévben egységes kérelmet benyújtó mezőgazdasági termelő.

Mentességi feltételek

A zöldítési gyakorlatok betartása alól általános mentességet élveznek az ökológiai gazdálkodást folytató mezőgazdasági termelők és a mezőgazdasági kistermelői támogatásban részesülő gazdálkodók. Továbbá bizonyos feltételek teljesülése esetén az egyes előírások betartása alól is mentesülhet az érintett gazdálkodó, melyre vonatkozóan a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet állapít meg szabályokat.

Teljesítendő előírások:

Az előírások három gyakorlatot fednek le:

- állandó gyepterületek fenntartása,
- növénytermesztés diverzifikálása
- ökológia jelentőségű terület (EFA) kijelölése a mezőgazdasági területeken.

Állandó gyepterületek fenntartása:

Állandó gyepek az a terület minősül, ahol a gyepet vagy egyéb takarmánynövényt vetés nélkül vagy vetéssel termesztik és a mezőgazdasági üzem vetésforgójában legalább öt évig nem szerepel. Az állandó gyepek minősített területek fedvényként lehatárolásra kerülnek a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszerben (MePAR), mely fedvény évenként felülvizsgálatra kerül.

Az állandó gyepterületek részét képezi a *környezetileg érzékeny állandó gyepek* csoportja, melybe jelenleg Magyarországon a *Natura 2000 védettség* alatt álló gyepek tartoznak. A környezeti szempontból érzékeny gyepterületek feltörésére kizárólag az illetékes nemzeti park igazgatóságok írásos hozzájárulásával van lehetőség.

Az állandó gyepek összterületét tagállami szinten kell biztosítani. Amennyiben az állandó gyepterületek aránya a 2015. évben megállapított referencia arányhoz (12,57 %) képest 5%-nál nagyobb mértékben csökken, visszaállítást kell elrendelni. A visszaállítási kötelezettséget a jogszabályban foglalt eljárás alapján a Magyar Államkincstár állapítja meg. Natura 2000 gyepek engedély nélküli feltörése esetén a referencia aránytól függetlenül visszaállítási kötelezettséget határoz meg a területileg illetékes kormányhivatal.

Terménydiverzifikáció:

Azok a gazdálkodók, akik

- 10 és 30 hektár közötti szántóterülettel rendelkeznek legalább két különböző növénykultúrát kötelesek termesztetni. A termesztett növénykultúrák közül a legnagyobb területet elfoglaló növénykultúra részaránya nem haladhatja meg a teljes szántóterület 75%-át;

- 30 hektárt meghaladó nagyságú szántóterülettel rendelkeznek legalább három különböző növénykultúrát kötelesek termesztani. A termesztett növénykultúrák közül a legnagyobb területet elfoglaló kultúra részaránya nem haladhatja meg a teljes szántóterület 75%-át, a két legnagyobb területet elfoglaló növénykultúra együttes részaránya nem haladhatja meg a teljes szántóterület 95%-át.

Terménydiverzifikáció szempontjából az adott táblán az a növény vehető figyelembe, amelyik május 1-től szeptember 30-ig terjedő időszakban a leghosszabb ideig van a területen. A növénykultúrák különbözőségét a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet határozza meg.

Ökológiai jelentőségű területek kijelölése:

A 15 hektár fölötti szántóterületen gazdálkodók kötelesek szántóterületük legalább 5 %-ának megfelelő kiterjedésű ökológia jelentőségű terület kijelölni.

Ökológiai jelentőségű területnek (EFA) a következők tekinthetők:

- paragon hagyott terület (amennyiben a pihentetési időszak legalább 2017. január 1. napjától augusztus 31. napjáig tart);
- terasz;
- tájelem (fás sáv, magányosan álló fa, fa- és bokorcsoport, táblaszegély, kis kiterjedésű tó, kunhalom, gémeskút);
- vízvédelmi sáv (folyóvíz és állóvíz melletti) és táblaszegély;
- erdőszélek mentén fekvő támogatható sáv (termeléssel vagy termelés nélkül);
- rövid vágásfordulójú fás szárú energetikai ültetvény;
- az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a mezőgazdasági területek erdősítéséhez nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 88/2007. (VIII. 17.) FVM rendelet és az 1305/2013/EU rendelet és a Erdősítés támogatása című VP5-8.1.1.-16 kódszámú felhívás alapján erdősített terület (a továbbiakban: erdősített terület)), mely 2008. évben még támogatható területnek minősült az egységes területalapú támogatás tekintetében;
- ökológiai jelentőségű másodvetés;
- nitrogénmegkötő növényekkel bevetett terület.

A célterületként elszámolható területnek nem kell feltétlenül támogatható területnek lennie. Lehetőség van továbbá a szomszédos, nem saját kezelésben lévő EFA területek elszámolására is, amennyiben annak vagyongazdálkodója nem jelzi, hogy nem járul hozzá az adott terület EFA-ként való elszámolásához.

Kérelem benyújtása:

A támogatási kérelmek benyújtására évente az egységes kérelem (22/2016. (IV. 5.) keretében van lehetőség elektronikus úton.

A támogatás összege:

A támogatás összege évenként kerül meghatározásra a beérkezett kérelmek arányának megfelelően. A 2017. évben beadott kérelmek vonatkozóan a támogatási összeg hektáronként, az előzetes becslések alapján, 81 euró (25 200 Ft).

Minimumkövetelmények:

Minden gazdálkodónak, aki mezőgazdasági területtel rendelkezik, be kell tartania bizonyos környezetvédelmi előírásokat a talaj kedvező állapotának megőrzése érdekében. A mezőgazdasági tevékenységet végző gazdálkodóknak a kölcsönös megfeleltetés követelményrendszerét (HMKÁ és JFGK előírások) kell figyelembe vennie, míg a mezőgazdasági tevékenységet átmenetileg nem folytató gazdálkodókra az ún. minimumkövetelmények vonatkoznak a növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapot megőrzése érdekében. Ez utóbbi, az elgyomosodás és a túllegeltetés elkerülésére vonatkozó előírásokat szintén a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet állapítja meg.

3.) Területalapú termeléshez kötött támogatások

A támogatás célja:

A termeléshez kötött támogatások célja az egyes érzékeny ágazatok célzott támogatása. Ezen ágazatok esetében a piaci helyzet vagy a termelési sajátosságok alapján válik szükségessé külön források biztosítása. E jogcímek keretében azon termelők jutnak – az alaptámogatáson és a zöldítési támogatáson felül - többlettámogatáshoz, akik a tárgyévben érdemi és ténylegesen megvalósuló termelést végeznek.

A támogatás igénybevételének feltételei:

A támogatás igénybevételének részletes feltételeit a termeléshez kötött közvetlen támogatások igénybevételének szabályairól szóló 9/2015. (III. 13.) FM rendelet tartalmazza.

Termeléshez kötött közvetlen támogatás az alábbi támogatási jogcímekre vehető igénybe:

- a) rizstermesztés támogatása,
- b) cukorrépa termesztés támogatása,
- c) zöldségnövény termesztés támogatása
- d) ipari zöldségnövény termesztés támogatása,
- e) extenzív gyümölcstermesztés támogatása,
- f) intenzív gyümölcstermesztés támogatása
- g) szemes fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása,
- h) szálas fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása,
- i) ipari olajnövény termesztés támogatása.

Fő szabály szerint az egyes jogcímek esetében a támogatható terület nagyságának legalább egy hektárnak kell lenni. Kivéve a zöldségnövény termesztés támogatását valamint az extenzív és az intenzív gyümölcstermesztés támogatását, ahol a támogatható terület nagysága 0,3 hektár, de az egységes területalapú támogatási kérelem alapján jóváhagyott területnek legalább egy hektárnak kell lenni.

Támogatásra jogosult az egységes területalapú támogatást igénylő, a tárgyévben egységes kérelmet benyújtó mezőgazdasági termelő.

Kérelem benyújtása:

A támogatási kérelmek benyújtására évente az egységes kérelem (22/2016. (IV. 5.) keretében van lehetőség elektronikus úton.

A támogatás összege:

A támogatás összege évenként kerül meghatározásra a beérkezett kérelmek arányának megfelelően. A 2017. évben beadott kérelmek vonatkozóan a támogatási összeg hektáronként, az előzetes becslések alapján a következő táblázatban bemutatottak alapján alakul.

Jogcím megnevezése	2017. évi becsült támogatás, forint	2017. évi keret, millió forint
rizstermesztés támogatása	226 513	620,1
cukorrépa termesztés támogatása	143 534	2 480,4
zöldségnövény termesztés támogatása	86 288	1 567,6
ipari zöldségnövény termesztés támogatása	59 432	3 558,7
extenzív gyümölcstermesztés támogatása	73 170	3 031,2
intenzív gyümölcstermesztés támogatása	122 353	2 084,9
szemes fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása	51 435	4 172,6

szálas fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása	23 428	4 172,6
ipari olajnövény termesztés támogatása.	73 290	438,4

Forrás: A 2017. évi Egységes Kérelemben kérelmezett adatok alapján készült modellszámítás során FM által becsült érték.

Minimumkövetelmények:

Minden gazdálkodónak, aki mezőgazdasági területtel rendelkezik, be kell tartania bizonyos környezetvédelmi előírásokat a talaj kedvező állapotának megőrzése érdekében. A mezőgazdasági tevékenységet végző gazdálkodóknak a *kölcsönös megfeleltetés követelményrendszerét* (HMKÁ és JFGK előírások) kell figyelembe vennie, míg a mezőgazdasági tevékenységet átmenetileg nem folytató gazdálkodókra az ún. minimumkövetelmények vonatkoznak a növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapot megőrzése érdekében. Ez utóbbi, az elgyomosodás és a túllegettetés elkerülésére vonatkozó előírásokat szintén a *10/2015. (III. 13.) FM rendelet* állapítja meg.

Piacszervezés (Piaci Támogatások)

Piaci Támogatások tekintetében a Natura 2000 területek állapotának megőrzéséhez és/vagy javításához kapcsolódóan a *zöldség-gyümölcs termelői szervezetekről szóló 50/2017. (X. 10.) FM rendelet* 4. mellékletében megfogalmazott, a zöldség-gyümölcs termelői szervezetek operatív programjába beépíthető **környezetvédelmi tevékenységek** lehetnek relevánsak.

A támogatásra jogosultak a miniszter által elismert zöldség-gyümölcs szervezetek, amelyek **termelő** tagjainak termelő tevékenységéhez kötődően hajthatja végre a miniszter által elfogadott operatív programba beépített környezetvédelmi intézkedést.

A támogatás összege az adott operatív program kiadásainak mértékétől függ, ezért a támogatás kerete és összege esetenként kerül meghatározásra.

A mezőgazdasági termékpiacok közös szervezésének létrehozásáról, és a 922/72/EGK, a 234/79/EK, az 1037/2001/EK és az 1234/2007/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2013. december 17-i 1308/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (a továbbiakban: 1308/2013/EU rendelet) 33. cikkének (5) bekezdése alapján a termelői szervezetek számára előírás, hogy

- a) az operatív programoknak tartalmazniuk kell két vagy több környezetvédelmi intézkedést; vagy
- b) az operatív programok kiadásainak legalább 10%-át környezetvédelmi intézkedésekre kell fordítani.

Amennyiben a termelői szervezet termelő tagjainak legalább 80%-a az **1305/2013/EU rendelet 28. cikkének** (3) bekezdése szerinti **agrár-környezetvédelmi-éghajlati kötelezettségvállalások** közül egyet vagy többet vállalt, e kötelezettségvállalások mindegyike az 1308/2013/EU rendelet 33. cikk (5) bekezdés első albekezdés a) pontjában említett **környezetvédelmi intézkedésnek számít**. Ebben az esetben azonban a kötelezettségvállalások teljesítése nem támogatható a működési alapból. Az agrár-környezetvédelmi-éghajlati kötelezettségvállalások leírása a **Vidékfejlesztési Program M10 - Agrár-környezetvédelmi és éghajlattal kapcsolatos intézkedések** című fejezetében, illetve az ezen fejezet alapján meghirdetett **két pályázati felhívásban** (lásd később) található. *A kettős támogatás elkerülése érdekében az operatív program környezetvédelmi intézkedéseinek a Vidékfejlesztési Program intézkedéseivel való összhangját a jogszabályok szigorúan meghatározzák.*

Az operatív programban végrehajtott környezetvédelmi intézkedéseknek

- összhangban kell lenniük a környezetvédelmi intézkedések nemzeti keretével;

- összeegyeztethetőnek és kiegészítőnek kell lenniük az operatív program keretében végrehajtott, más környezetvédelmi intézkedésekkel, adott esetben a termelői szervezet tagjai által végrehajtott és a Vidékfejlesztési Program keretében támogatott, agrár-környezetvédelmi-éghajlati kötelezettségvállalásokkal, és ki kell egészíteniük azokat.

Az operatív programba beépíthető környezetvédelmi intézkedések és az azokhoz tartozó tevékenységek nem kimerítő felsorolása az FM rendelet 4. mellékletében megtalálható. Ezek az alábbiak:

Talajvédelemmel és Tápanyag-gazdálkodással kapcsolatos környezetvédelmi intézkedések

- Komposzt használata
- Zöldtrágya használata
- Szerves- és/vagy biotrágya használata
- Erózió és defláció elleni védelem

Vízgazdálkodással kapcsolatos környezetvédelmi intézkedések

- Öntözőrendszerek fejlesztése, illetve a már létező öntözőrendszerek cseréje hatékonyabb rendszerekre (az öntözött területek korszerűsítése)
- A víz tisztítását és újrafelhasználását szolgáló beszerzés és/vagy fejlesztés
- Talajtakarás alkalmazása a vízvesztés csökkentése érdekében

A klímaváltozás mérséklését célzó környezetvédelmi intézkedések

- Megújuló energiaforrásokat felhasználó fűtésrendszer kialakítása
- Energiatakarékosabb termelési eszközök és módszerek használata
- Kapcsolt hő- és energia-termelés a termesztés és az áruvá készítés során keletkező zöldgyümölcs hulladékok felhasználásával

Hulladékgazdálkodással kapcsolatos intézkedések

- A biológiailag lebomló szerves anyagok aerob lebontása és további felhasználásra alkalmassá tétele (Komposztkészítés)
- A növényi maradványok energetikai célú fölhasználásának elősegítése
- Biológiai úton lebomló kötőanyag használata a gazdaságokban
- Biológiai és oxo-biológiai úton lebomló műanyagok használata a termesztésben
- Szelektív hulladékgyűjtés

Integrált növényvédelemre irányuló intézkedések

- Tápanyag-gazdálkodási terv készítése/készíttetése és végrehajtása
- A kedvezőtlen műszaki jellemzőkkel rendelkező növényvédelmi gépek és növényvédő szer kijuttatására szolgáló berendezések helyettesítése korszerűbb gépekkel és eszközökkel
- Biológiai növényvédelmi eszközök és készítmények alkalmazása
- A kertészeti oltás alkalmazása a növényvédő szerek használatának csökkentése érdekében
- Alternatív gyomirtási eljárások használata
- Rezisztens és toleráns fajták alkalmazása
- Integrált gazdálkodás
- Ökológiai gazdálkodás

A természetes élőhelyek és a biodiverzitás fenntartására irányuló intézkedések

- Méhekkal, poszméhekkal történő beporzást alkalmazó termesztéstechnológiák elterjedésének elősegítése

KAP II. pillér

A Vidékfejlesztési Program 2014-2020-ból elérhető támogatások

Mezőgazdasági támogatások

- 1) VP-4-10.1.1-15 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- 2) VP-4-10.1.1-16 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- 3) VP-4-11.1.-11.2.-15 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása
- 4) VP4-12.1.1-16 Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- 5) VP4-4.4.1-16 Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások
- 6) VP4-4.4.2.2-16 Vízvédelmi célú nem termelő beruházások: vízvédelmi és vizes élőhely létrehozása, fejlesztése
- 7) VP4-13.2.1.-16 Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken
- 8) VP4-10.2.1.1.-15 A védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának in situ megőrzése

Erdészeti támogatások

- 1) VP4-12.2.1-16 Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- 2) VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása
- 3) VP5- 8.1.1-16 Erdősítés támogatása
- 4) VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések
- 5) VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások
- 6) VP4-15.2.1.1-16 Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése
- 7) VP4-15.2.1.2-17 Erdészeti genetikai erőforrások fejlesztése
- 8) VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése
- 9) VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása
- 10) VP-5-8.6.2-16 Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek
- 11) VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése
- 12) VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások

Egyéb releváns támogatások

- 1) VP4-16.5.1-17 A fenntarthatóságot célzó tájgazdálkodás, terület- és tájhasználat váltás együttműködései

MEZŐGAZDASÁGI TÁMOGATÁSOK

VP-4-10.1.1-15 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés (AKG 2015) és VP-4-10.1.1-16 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés (AKG 2016)

A két felhívás fő céljai a vidéki területek fenntartható fejlődésének támogatása, a környezet állapotának megőrzése és javítása, a mezőgazdasági eredetű környezeti terhelés csökkentése, környezetvédelmi szolgáltatások biztosítása, a természeti erőforrások fenntartható használatán alapuló mezőgazdasági

gyakorlat erősítése. Kiemelten kívánja továbbá támogatni a biodiverzitás megőrzését a természetes életkörülményeik között (a gazdaságban), a természet, a víz, és a talaj védelmét a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet kialakításával, a **környezettudatos gazdálkodás** és fenntartható tájhasználat kialakításával.

Fenti célokat a felhívások úgy próbálják elérni, hogy a gazdálkodók olyan **önkéntes vállalásokat** tehetnek, amelyeknek pozitív környezeti hozzáadott értékei vannak. Ezekért az önkéntes vállalásokért cserébe a gazdálkodók normatív, vissza nem térítendő, területalapú támogatásban részesülnek. A kötelezettségvállalási időszak **5 év**, amely időszak alatt a gazdálkodók éves szinten az egységes kérelemmel keresztül igényelhetik a kifizetést.

Az AKG 2015 felhívás esetében a gazdálkodók 16 különböző tematikus előírás csoportból (TECS) választhattak a támogatási kérelmeik összeállításánál. A 16 TECS-ből 4 horizontális, 12 pedig zonális előírás csoport volt. A különbség a két kategória között az, hogy míg a horizontális TECS-ek az adott földhasználati kategóriának megfelelően az országban **bárhol** igényelhetők, addig a zonális TECS-ek igénylései a földhasználati kategórián belül **adott területi lehatároláshoz** kötöttek (pl. MTÉ területek). Az AKG 2016 felhívás esetében két horizontális TECS: a horizontális szántó és a horizontális ültetvény került meghirdetésre.

A TECS-ken belül vannak úgynevezett alapvállalások (*zonális TECS-ekben bővítettek ezek az alapvállalások*), amelyeket a gazdálkodóknak kötelező betartani és mindezek mellé a támogatásban résztvevő gazdálkodók kötelesek legalább kettő választható előírást is választani. Az előírásokhoz annak függvényében, hogy mekkora a környezeti hozzáadott értékük és mekkora többletköltséget (esetleg bevételkiesést) generálnak a gazdálkodónak adott támogatási összeg van rendelve, ezek összeadásából áll össze a végső támogatási összeg, amit a gazdálkodó évente megkap. Továbbá mindkét felhívás kötelezően megvalósítandó elemei a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése, **tápanyaggazdálkodási-terv** készítése éves szinten és az 5 éves kötelezettségvállalási időszak alatt egyszeri **képzésen** való részvétel.

Az AKG 2015 felhívás esetében 2015. december 31.-én zárult le a támogatási kérelem benyújtási időszak, az AKG 2016 felhívás esetében pedig 2016. december 2.-án.

VP-4-11.1.-11.2.-15 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása (ÖKO)

A felhívás célja egyrészt a konvencionális területek **ökológiai művelés alá vonásának ösztönzése**, másrészt az ökológiai művelésbe vont területeken a **gazdálkodási mód fenntartása**. Az ökológiai gazdálkodási támogatás olyan **önkéntes alapon** működő kifizetési rendszer, amelyben a résztvevők az ökológiai gazdálkodási célok elérésének érdekében a gazdálkodásuk során többlet tevékenységek elvégzését vállalják.

A támogatás feltétele az ökológiai gazdálkodás minősítési előírásainak megfelelő gazdálkodás folytatása a kötelezettségvállalás **5 éves** időtartama alatt az átállás alatt levő és az átállt területeknél egyaránt. A 889/2008/EK rendelet 36. cikk (1) bekezdése értelmében az átállási időszak:

- a) szántóföldi földhasználati kategória esetében 2 egymást követő év;
- b) gyepek földhasználati kategória esetében 2 egymást követő év;
- c) ültetvény földhasználati kategória esetében 3 egymást követő év;

A 2016. január 1-én átállt ökológiai státuszban lévő kötelezettségvállalással érintett egybefüggő területek **fenntartási támogatásban** részesülnek a kötelezettségvállalás 5. évére.

Az átállási időszak kezdete Magyarországon elismert, a 834/2007/EK rendelet szerinti ökológiai tanúsító szervezet igazolása alapján kerül meghatározásra. Az átállási időszak meghosszabbítása nem lehetséges. A támogatással érintett terület ökológiai státusza (besorolása) a kötelezettségvállalás ideje alatt minden évben január 1-i állapot szerint kerül megállapításra és ez alapján kerül meghatározásra az áttérési/fenntartási támogatás összege. A gazdálkodók a kifizetést minden évben az egységes kérelemmel keresztül igényelhetik.

A felhívás további kötelezően megvalósítandó elemei a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése, **tápanyaggazdálkodási-terv** készítése éves szinten és az 5 éves kötelezettségvállalási időszak alatt egyszeri **képzésen** való részvétel.

Az ÖKO felhívás esetében a támogatási kérelem benyújtási időszak 2015. december 31.-én zárult.

VP4-12.1.1-16 Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések

A felhívás célja kompenzációs támogatás nyújtása azoknak a gazdálkodóknak, akik Natura 2000 mezőgazdasági területeken folytatnak gazdálkodást. Ezzel a támogatással biztosítható a jogszabályi előírásoknak megfelelő gazdálkodás által generált esetleges bevételekiesés vagy többletköltség ellentételezése. A támogatásra való jogosultság úgy kerül meghatározásra, hogy amennyiben a támogatási kérelemben benyújtott igényelt tábla terület, illetve az igényelt tábla több mint 50%-a a Natura 2000 tematikus fedvényre esik, akkor az igényelt tábla egész terület az adott fedvényre esőnek tekintendő – ez után fogja kapni a gazdálkodó a támogatási összeget.

A támogatás kötelezettségvállalási időszaka **1 év**, ami minden évben január 1.-től december 31.-ig tart. A gazdálkodók a támogatási kérelmet – ami egyben kifizetési igénylésnek is minősül – minden évben az adott évi egységes kérelemben nyújthatják be. A felhívás további kötelezően megvalósítandó elemei a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése, illetve egyszeri **képzésen** való részvétel.

VP4-4.4.1-16 Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások

A felhívás célja az agrár-élőhelyek környezeti hozzáadott értékének növelése, az élőhelyek közötti mozaikosság, illetve ökológiai folyosók biztosítása különböző telepítésekén keresztül. A gazdálkodók 4 különböző célterületi telepítés közül választhatnak:

- 1) zöldugar
- 2) gyep
- 3) sövény
- 4) méhlegelő

Egy mezőgazdasági táblára csak egy célterület valósítható meg, kivétel a sövénytelepítés, ami a többi célterületi telepítéssel kombinálható. A felhívásra **kizárólag** támogatásra jogosult **szántó hasznosítású** területtel lehet pályázni – a gyepfeltörés szigorúan tilos. Gazdálkodók a támogatás **keretében egyszeri telepítési költség kifizetésben** részesülnek, ettől függetlenül az adott célterületi telepítést a felhívásban meghatározott ideig fenn kell tartaniuk:

- 1) zöldugar – 3 év
- 2) gyep – 5 év
- 3) sövény – 5 év
- 4) méhlegelő – 3 év.

A zöldugar, gyep és méhlegelő célterület az AKG és ÖKO felhívásokkal kombinálható, az ezen felhívás keretében elvégzett telepítés azokban a támogatásokban fenntartható. A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése.

A felhívásra a támogatási kérelmeket 2016. július 11.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2018. július 31.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP4-4.4.2-16 Vízüdelmi célú nem termelő beruházások: vízüdelmi és vizes élőhely létrehozása, fejlesztése

A felhívás célja a területi vízviszatarlás elősegítése, illetve a felszíni és a felszín alatti víztesteket erőterhelések, szennyezések csökkentése, megakadályozása. Mindemellett a felhívás hozzájárul a

biodiverzitás megőrzéséhez, valamint a vizeink mennyiségi és minőségi védelmének biztosításához. Két célterületre igényelhető támogatás:

- 1) Partmenti vízvédelmi pufferzóna kialakítása, fejlesztése
- 2) Vizes élőhelyek kialakítása.

A célterületek rövid leírása:

Partmenti vízvédelmi pufferzóna kialakítása, fejlesztése

Gyeptelepítés időszakos vagy állandó vízfolyás, állóvíz partján lévő, a „Vízvédelmi sáv” megnevezésű MePAR fedvényel szomszédos **szántó művelésű** területen, a fedvény szántóval határos oldalától, illetve – amennyiben a szántó a vízfolyás, állóvíz partjával határos – a vízfolyás, állóvíz partjától számított minimum 40 m szélességben, a felhívás 1. számú mellékletben meghatározott hazai pázsitfűfajokból álló gyepeverékből.

Vizes élőhelyek kialakítása

Vizes élőhelyek kialakítása **szántó** vagy **gyep** művelésű területeken, nyílt vízfelületű vagy időszakosan jelenlévő, vizenyős, mocsaras, part menti vegetációval szegélyezetten, amely magában foglalja a parti sávot és a pufferzónát is.

A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése.

A felhívásra a támogatási kérelmeket 2016. július 11.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2018. július 11.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP4-13.2.1.-16 Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken

A felhívás célja a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet kialakítása, a környezettudatos gazdálkodás és fenntartható tájhasználat erősítése. A támogatásban azok a gazdálkodók vehetnek részt, akik az **1257/1999/EK tanácsi rendelet 19. cikke** alapján meghatározott területen mezőgazdasági tevékenységet folytatnak. A támogatás jövedelem-kiegészítést biztosít a hátrányos természeti adottságokkal rendelkező területeken a terület igényeihez igazított mezőgazdasági tevékenységet fenntartó gazdálkodók részére.

A támogatás kötelezettségvállalási időszaka **1 év**, ami minden évben január 1.-től december 31.-ig tart. A gazdálkodók a támogatási kérelmet – ami egyben kifizetési igénylésnek is minősül – minden évben az adott évi egységes kérelemben nyújthatják be. A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése.

VP4-10.2.1.1.-15 A védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának in situ megőrzése

A felhívás célja az alacsony létszámmal rendelkező védett őshonos és a veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták nőivarú – baromfifélék esetén vegyes ivarú – állományának a fajták **eredeti tartási-, takarmányozási körülményekhez hasonló**, in situ feltételek közötti, tenyésztésben történő életképes populációjának fenntartása a genetikai állomány megőrzéséről és az adott állatfajták fennmaradását biztosító tenyésztési programokról szóló jogszabályok keretein belül. A felhívás közvetetten kapcsolódik a Natura 2000 területek megőrzéséhez azáltal, hogy a védett őshonos állatfajtákat az eredeti tartási körülményeiknek megfelelően szükséges a támogatás keretében is tartani – így a támogatásban résztvevő állatok legeltetési területkezelésre is alkalmazhatók.

Támogatási kérelmeket két alkalommal: 2016. február 1. és 2016. február 28. között, valamint 2017. február 1. és 2017. február 28. között lehetett benyújtani.

ERDÉSZETI TÁMOGATÁSOK

VP4-12.2.1-16 Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések

A felhívás célja kompenzációs támogatás nyújtása azoknak a magán erdőgazdálkodóknak, akik Natura 2000 erdőterületeken folytatnak gazdálkodást. Ezzel a támogatással biztosítható a jogszabályi előírásoknak megfelelő gazdálkodás által generált esetleges bevételkiesés vagy többletköltség ellentételezése. A támogatásra való jogosultság a 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet szerinti MePAR és az Országos Erdőállomány Adattárban szereplő lehatárolásokat figyelembe véve kerül meghatározásra. A támogatási összegek mértéke függ az igényelt faállomány-típustól és korcsoporttól.

A támogatás kötelezettségvállalási időszaka **1 év**, ami minden évben január 1.-től december 31.-ig tart. A gazdálkodók a támogatási kérelmet – ami egyben kifizetési igénylésnek is minősül – minden évben az adott évi egységes kérelemben nyújthatják be. A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme az egyszerű **képzésen** való részvétel.

VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása

A felhívás célja szántóföldi kultúrával kombinált agrár-erdészeti rendszerek létrehozása, amelyek jelentős szerepet töltenek be a mikroklíma megőrzésében, a deflációs hatások csökkentésében, ezáltal a talajvédelemben. Mindezek mellett fontos élőhelyek, amelyek hozzájárulnak a biológiai növényvédelemhez. A mezővédő fásítások pedig ökológiai folyosóként a felaprózódott élőhelyek összeköttetéseit biztosítják. A felhívásnak 3 célterülete van:

- 1) Szántóföldi kultúrával kombinált agrár-erdészeti rendszer újonnan történő létrehozása
- 2) Gyepgazdálkodással kombinált fás legelő vagy fás kaszáló újonnan történő létrehozása
- 3) Mezővédő fásítás létrehozása.

A felhívásra a támogatási kérelmeket 2017. január 16.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. január 16.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5- 8.1.1-16 Erdősítés támogatása

A felhívás célja a klímaváltozás hatásainak csökkentése, a szél és vízerózió elleni védekezés, valamint a faanyag, mint környezetbarát nyersanyag és megújuló energiaforrás iránti növekvő igény kielégítése érdekében az erdőterület növelésének támogatása. A felhívásnak két célterülete van:

- 1) Erdőtelepítés első kivitele
- 2) Ipari faültetvény létesítése.

A támogatási kérelmeket 2016. július 20.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. június 30.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések

A felhívás célja, hogy támogatást nyújtson azon erdőgazdálkodóknak, akik **önkéntes alapon**, a vonatkozó jogszabályi előírásokban és az erdőtervben foglalt jogosultságukat kihasználva, a kötelezettségeken túlmutató erdő-környezetvédelmi vállalásokat tesznek. Mindezzel a tudatos erdő-környezetvédelmi gazdálkodási módok elterjesztését, a fafajok adaptációs képességének növelését, az egyes területeken az erdőtípus, fafaj-összetétel, illetve gazdálkodási mód megváltoztatását kívánjuk előmozdítani. A felhívás keretében 3 különböző célterületre igényelhető támogatás:

- 1) Szállaló erdőgazdálkodás
- 2) Erdőállományok kézimunka igényes ápolása

3) Természetkímélő anyagmozgatás

A **Szállaló erdőgazdálkodás** célterülethez az alábbi önállóan nem támogatható, kiegészítő tevékenységekre igényelhető még további támogatás:

- a.) kerítés építése
- b.) villamos karám (villanypásztor) létesítése
- c.) 10 fokot meghaladó lejtésű területen padka létesítése
- d.) 10 fokot meghaladó lejtésű területen magfogó rőzsefonat készítése
- e.) 10 fokot meghaladó lejtésű területen fatörzs elhelyezése

A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme az egyszeri **képzésen** való részvétel.

A támogatási kérelmeket 2017. február 16.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. február 15.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások

A felhívás a teljes erdőszerkezet átalakítás támogatásával elsősorban a meglévő erdő természetességi állapotához képest magasabb természetességi állapotú vagy a sarjeredetű állomány helyett magasabb ökológiai értékű, legalább azonos természetességű, nem sarj eredetű állomány létrehozását kívánja előmozdítani. Az erdő egyes szerkezeti elemeinek átalakítása, több szintes állományszerkezet kialakítása, valamint az adott termőhelynek megfelelő természetes erdőtársulásokká történő átalakítás az alátelítéssel történő erdőszerkezet átalakítás segítségével valósítható meg. A felhívás keretében az intenzíven terjedő idegenhonos fa- és cserjefajok eltávolítása is támogatott. Az erdei élőhelyek változatosságának növelése szempontjából további fontos élőhelyfejlesztési lehetőség az erdei tisztások kialakítása vagy helyreállítása.

A felhívás keretében az alábbi célterületek támogathatók:

1) A szerkezetátalakítási célok megvalósítása érdekében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

- A.) Tarvágást követő teljes erdőszerkezet átalakítás
- B.) Erdőállomány alatti erdősítéssel történő teljes erdőszerkezet átalakítás
- C.) Alátelítés során állománykiegészítéssel történő erdőszerkezet átalakítás

2) Klímarezisztens szaporítóanyaggal történő erdőfelújítás

3) Egyéb, az erdei ökoszisztémák ellenálló-képességének és környezeti értékének növelése érdekében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

- A.) Intenzíven terjedő, idegenhonos fa- és cserjefajok visszaszorítása
- B.) Erdei tisztások kialakítása vagy helyreállítása

Az 1.) és 2.) ponthoz kapcsolódóan az alábbi önállóan nem támogatható, kiegészítő tevékenységekre lehet még plusz támogatást igényelni:

- a.) kerítés létesítése
- b.) villamos karám (villanypásztor) létesítése
- c.) 10 fokot meghaladó lejtésű területen padka létesítése
- d.) erdőszegély kialakítása

A 3.) ponthoz kapcsolódóan az alábbi önállóan nem támogatható, kiegészítő tevékenységre lehet még plusz támogatást igényelni:

- a.) tuskókenés

A támogatási kérelmeket 2017. február 28.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. február 28.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP4-15.2.1.1-16 Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése

A felhívás célja, hogy a magyarországi erdészeti fajok genetikai erőforrásainak megőrzésével a meglévő genetikai változatosságot, mint az alkalmazkodóképesség alapját és fajokunk evolúciós potenciálját hosszú távon megvédje és fenntartsa. Ezért szükséges a már meglévő genetikai megőrzésre szolgáló területek fejlesztése, illetve újabbak létrehozása. A pályázat keretében az alábbi tevékenységekre lehet vissza nem térítendő támogatást igényelni:

1.) In situ génmegőrzési módok esetében:

- a) erdészeti génrezervátumok fenntartása,
- b) magtermesztésre kijelölt törzsállományok fenntartása

2.) Ex situ génmegőrzési módok esetén:

- a) juvenilis formában, genotípus gyűjtemény fenntartása
- b) oltvány formában, genotípus gyűjtemény fenntartása
- c) faalakú formában utódnemzedék, származás, család gyűjtemény fenntartása
- d) faalakú formában genotípus gyűjtemény fenntartása

3.) Erdészeti faanyagtermelő növények törzsültetvényei:

- a) vegetatív szaporítású fajok, fajták, szuperelit és elit fokozatú anyatelepeinek fenntartása
- b) generatív szaporítású fajok, fajták magtermesztő ültetvényeinek fenntartása

Támogatási kérelmet az alábbi időszakokban lehet(ett) benyújtani:

- 2016. december 8. - 2016. december 19.
- 2017. március 1. – 2017. március 31.
- **2018. március 1. – 2018. március 30.**

VP4-15.2.1.2-17 Erdészeti genetikai erőforrások fejlesztése

Akárcsak az előző felhívásnál a cél itt is a magyarországi erdészeti fajok genetikai erőforrásainak megőrzésével a meglévő genetikai változatosság fenntartása. Jelen felhívás is támogatja a már meglévő genetikai megőrzésre szolgáló területek fejlesztését, illetve újabbak létrehozását. A pályázat keretében az alábbi tevékenységekre lehet vissza nem térítendő támogatást igényelni:

1.) In situ génmegőrzési módok esetében:

- a) erdészeti génrezervátumok létesítése
- b) magtermesztésre kijelölt törzsállományok létesítése

2.) Ex situ génmegőrzési módok esetén:

- a) juvenilis formában, genotípus gyűjtemény létesítése
- b) oltvány formában, genotípus gyűjtemény létesítése
- c) faalakú formában utódnemzedék, származás, család gyűjtemény létesítése
- d) faalakú formában genotípus gyűjtemény létesítése

3.) Erdészeti faanyagtermelő növények törzsültetvényei:

- a) vegetatív szaporítású fajok, fajták, szuperelit fokozatú anyatelepeinek létesítése
- b) vegetatív szaporítású fajok, fajták elit fokozatú anyatelepeinek létesítése
- c) generatív szaporítású fajok, fajták magtermesztő ültetvényeinek létesítése

4.) Megőrzésre érdemes genetikai erőforrások felmérése, dokumentálása, nemzeti nyilvántartásba vétele

Fenti tevékenységekhez az alábbi kiegészítő tevékenységek társíthatók és jogosultak még támogatásra.

Kötelezően megvalósítandó, önállóan nem támogatható tevékenységek

- Molekuláris genetikai vizsgálatok fekete nyár (*Populus nigra*) faj esetében.
- Szokásostól eltérő talaj előkészítés a *generatív szaporítású fajok, fajták magtermesztő ültetvényeinek létesítése* esetén.

Választható, önállóan nem támogatható tevékenységek

- Szokásostól eltérő **talaj előkészítés** a felhívás 3.1.1.2 fejezet 2. b), c), d), pontjai esetében amennyiben a tevékenység az Országos Erdőállomány Adattárban az erdőről, az erdő

védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény 16. § (6) bekezdése alapján nyilvántartott erdőrészt területén valósul meg

- **Kerítés létesítése** a felhívás 3.1.1.2. fejezet 1.a), b), 2. b), c), d), 3 b), pontjai esetében.

A támogatási kérelmeket 2017. április 28.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. március 29.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése

Mivel a klímaváltozás jelentős és egyre fokozódó abiotikus kockázatokat jelent, Magyarországon is egyre gyakoribbá váltak a száraz, aszályos évek – ezáltal a tűzveszély is jelentősen növekedett. Az erdőgazdálkodás biztonsága érdekében szükséges fokozott figyelmet fordítani az erdőtüzek kialakulásának megelőzésére – a pályázati felhívás ehhez biztosít megfelelő támogatást.

A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

1.) Tűzpászták esetén:

- a) „A” típusú keskeny tűzpászta kialakítása vagy fenntartása;
- b) „B” típusú járható tűzpászta kialakítása vagy fenntartása;
- c) „C” típusú széles tűzpászta kialakítása vagy fenntartása.

2.) Víznyerőhely esetén:

- a) „A” típusú víznyerőhely kialakítása:
  - aa) vízzáró talaj alkalmazása;
  - ab) egyéb szigetelés alkalmazása.
- b) „B” típusú víznyerőhely kialakítása:
  - ba) vízzáró talaj alkalmazása;
  - bb) egyéb szigetelés alkalmazása.
- c) „C” típusú víznyerőhely kialakítására:
  - ca) vízzáró talaj alkalmazása;
  - cb) egyéb szigetelés alkalmazása.

3.) Fenyő fő-fafajú állományok tisztításából származó fenyő tisztítási anyag eltávolítása.

4.) Tuskó sorok lehordásának támogatása.

A támogatási kérelmeket 2017. április 3.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. április 3.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása

A támogatás célja az erdőtüzek vagy egyéb természeti katasztrófák – az éghajlatváltozással összefüggő eseményeket is beleértve – és a katasztrófaesemények által károsított erdőgazdálkodási potenciál helyreállítása. Csak olyan káresemények esetén igényelhető a támogatás, ahol korábban a gazdálkodó vagy a szakszemélyzet eleget tett a 153/2009. (XI. 13.) FVM rendelet (a továbbiakban: Vhr.) 37. § szerint előírt bejelentési kötelezettségének, és a károsodás mértéke az illetékes fővárosi és megyei kormányhivatal Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Főosztálya (az erdészeti hatóság) által igazoltan eléri a meghatározott mértéket.

A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

A támogatás az Evt. hatálya alá tartozó a 16. § (6) bekezdésében meghatározott területeken vehető igénybe a felhívásban meghatározott részletes szakmai feltételek szerint.

A támogatás az erdőgazdálkodási potenciál esetében az alábbiak szerint épül fel:

- a. helyreállítási alaptámogatás,
- b. kiegészítő támogatás.

Az Országos Erdőállomány Adattár adatai alapján kiegészítő támogatás adható a következő tevékenységek elvégzésére:

- 10 fokot meghaladó lejtésű területen padka létesítése; vagy
- 15 fokot meghaladó lejtésű területen rőzsefonat vagy talajfogó gát létesítése.

A kiegészítő támogatás önállóan nem, csak az alaptámogatással együtt vehető igénybe.

Nem igényelhető támogatás:

- törevágással, sarjaztatással történő erdő-helyreállításra,
- karácsonyfatelepre, díszítőgallytelepre;
- fás szárú energetikai célú ültetvényre;
- 15 évnél rövidebb vágáskorú faállományra;
- az árvíz által az Erdőrendezési Szabályzatról szóló 88/2000. (XI. 10.) FVM rendelet alapján készült Erdőrendezési útmutató szerinti, „nagyon mély és mély fekvési besorolású ártéren” keletkezett kár után
- Magyar Állam tulajdonában és a Honvédelmi Minisztérium kezelésében lévő lő-, és gyakorlótér területére.

A támogatási kérelmeket – amelyek egyben kifizetési igénylésnek is minősülnek – minden évben az **egységes kérelem** keretében lehet benyújtani. Támogatást igénylő a felhívásban meghatározott feltételek alapján a káresemény bekövetkeztét követő **két naptári éven belül**, a tevékenység erdőrészletenkénti maradéktalan megvalósítását követően jogosult a támogatási kérelem benyújtására. Ettől a határidőtől abban az esetben lehet eltérni, ha az erdészeti hatóság a Vhr. 29. § (5) bekezdésére való hivatkozással – **kizárólag jelentős mértékű abiotikus károsítás bekövetkezése miatt** – határozatban rögzíti, hogy a Vhr. 28. § (1) bekezdésben meghatározott határidőn belül, az erdőgazdálkodónak nem felróható okból **a felújítási kötelezettségének nem tudott eleget tenni** és egyúttal számára engedélyezte a felújítás megkezdésére vonatkozó határidő kitolását.

VP-5-8.6.2-16 Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek

A felhívás célja az erdők gazdasági értékének növelése olyan erdészeti beavatkozásokkal, amelyek által az erdők nagyobb mértékben képesek ellátni gazdasági értékteremtő funkciójukat. Ide kell érteni azokat a beavatkozásokat is, amelyek hatásai nem azonnal, hanem a jövőben várható fahasznalatok során tapasztalhatók.

A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

- a) kézi befejezett ápolás, gépi befejezett ápolás;
- b) tisztítás fahasznalat;
- c) magas törzsnyesés (5m), kihordás, sorba rendezés, vagy aprítás.

Támogatási kérelmet az alábbi időszakokban lehet(ett) benyújtani:

- 2016. április 15-től – május 16-ig
- 2017. március 1-től – március 31-ig
- **2018. február 1-től – február 28-ig.**

VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése

A felhívás célja, hogy a magyar erdők közjavainak ingyenes elérhetőségének lehetősége jelentősen bővüljön. A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

A) **erdei pihenőhely kialakítása vagy továbbfejlesztése:** jellemzően gyalogos kirándulás vagy gyalogtúra során rövid pihenésre szolgáló, közúton jellemzően nem megközelíthető, kisebb közjóléti berendezés-együttes,

B) **erdei kirándulólhely és településkörnyéki kirándulólhely kialakítása vagy továbbfejlesztése:** intenzíven látogatott, huzamosabb ott tartózkodást biztosító vagy kirándulási célt szolgáló, többfunkciós közjóléti berendezés-együttes, amely a kirándulók számára pihenési, rekreációs lehetőséget is biztosít. Mindkét célterületen kizárólag **korlátozásmentesen és ingyenesen** igénybe vehető eszközök és létesítmények támogathatók, amelyeket a kedvezményezettek kötelesek **5 éven keresztül** úgy **fenntartani**, hogy **térítésmentesen** igénybe vehetők legyenek. Egy támogatási kérelmet egy vagy akár mindkét célterületre is be lehet nyújtani.

A támogatási kérelmeket 2017. május 31.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. március 29.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások

A felhívás célja az erdőgazdálkodás hatékonyságának javításához és a természetközeli gazdálkodási módok elterjedéséhez szükséges eszközök és géppark kialakításának ösztönzése, valamint az erdei termékek és melléktermékek gazdasági hasznosításához szükséges **elsődleges feldolgozást** szolgáló gépek és berendezések biztosítása, beleértve a **lokális megújuló energia rendszer kiszolgálását**, faipari feldolgozás előkészítését szolgáló gépeket, technológiát is.

A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak **önállóan**:

Az erdőgazdálkodás hatékonyságának javításához szükséges, a felhívás 4. számú mellékletében felsorolt gépek, eszközök beszerzése:

- I. Erdőgazdálkodásban használt gépek, eszközök beszerzése
- II. Fatermékek felkészítését szolgáló gépek beszerzése
- III. Erdei gomba, gyógynövény és vadgyümölcs feldolgozását vagy tárolását szolgáló fejlesztés.

Fenti tevékenységekhez kapcsolódóan az alábbi tevékenységek támogathatók még, **nem önállóan**:

- Tájékoztatással, nyilvánossággal kapcsolatos kötelezettségek teljesítése. **(kötelező)**
- Projekt-előkészítés, projekt-menedzsment. **(választható)**

A támogatási kérelmeket 2017. június 1.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2017. december 4.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik. **A felhívás 2017. augusztus 28.-án a kötelezettségvállalási keret kimerülése miatt felfüggesztésre került.**

ERDÉSZETI TÁMOGATÁSRA JOGOSULTAK MÁTRIXA

A táblázatban X-szel jelöltük azokat, akik az adott felhívás esetében **jogosultak** a támogatást igénybe venni.

	50% vagy afölötti állami tulajdonú erdőgazdálkodó, központi költségvetési szerv	Magánjogi erdőgazdálkodó	Jogszerű földhasználó	Megjegyzés
VP4-12.2.1-16 Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések		X		
VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása			X	Magánjogi földhasználók, települési önkormányzatok és társulásaik vehetik igénybe.
VP5- 8.1.1-16 Erdősítés támogatása			X	Jogosultsági feltételeknek meg kell felelni.
VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések		X		<u>Támogatásra jogosult még:</u> települési önkormányzatok, amennyiben állami tulajdonban lévő erdő erdőgazdálkodója.
VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások	X	X		Jogosultsági feltételeknek meg kell felelni. Többségi állami tulajdon esetén a kormány előzetes hozzájárulása kell.
VP4-15.2.1.1-16 Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése	X	X		<u>Támogatásra jogosult még:</u> az erdészeti szaporítóanyagokról szóló 110/2003. (X.21.) FVM rendelet 1.§ (3) bekezdés c) pontja alapján nyilvántartásba vett erdészeti szaporítóanyag termelők , és a közjogi szervezetek . Többségi állami tulajdon esetén a kormány előzetes hozzájárulása kell.
VP4-15.2.1.2-17 Erdészeti genetikai erőforrások fejlesztése	X	X		<u>Támogatásra jogosult még:</u> az erdészeti szaporítóanyagokról szóló 110/2003. (X.21.) FVM rendelet 1.§ (3) bekezdés c) pontja alapján nyilvántartásba vett erdészeti szaporítóanyag termelők , és a közjogi szervezetek . Többségi állami tulajdon esetén a kormány előzetes hozzájárulása kell.

VP5-8.3.1-17	Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése	X	X		
VP5-8.4.1.-16	Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása	X	X		
VP-5-8.6.2-16	Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek		X		<u>Támogatásra jogosult még:</u> önkormányzati erdőgazdálkodók.
VP4-8.5.2.-17	Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése	X	X		
VP5-8.6.1-17	Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások	X	X		<u>Támogatásra jogosult még:</u> önkormányzati erdőgazdálkodók, mikrovállalkozások, erdészeti szolgáltató vállalkozások. A támogatást igénylők körére vonatkozó részletes feltételeket a pályázati felhívás 4.1. fejezete tartalmazza.

EGYÉB RELEVÁNS TÁMOGATÁSOK

VP4-16.5.1-17 A fenntarthatóságot célzó tájgazdálkodás, terület- és tájhasználat váltás együttműködései

A felhívás célja egy vízvisszatartáson alapuló tájgazdálkodás kialakításának támogatása. A vízvisszatartáson alapuló tájgazdálkodás lényege, hogy a vízbő időszakok vízfeleslegét a területen térben máshol vagy időben később hasznosítható vízkészletekké alakítsa át. A gazdaság, a lakosság, az ökológiai rendszer fenntartása szempontjából egyaránt fontos a vízjárás szélsőségeinek enyhítése és a vízháztartás kiegyenlítése. A felhívásra erdőgazdálkodók és/vagy mezőgazdasági termelők által alkotott, **legalább 5 tagú konzorciumok** pályázhatnak. A konzorciumi tagok nem minősülhetnek kapcsolt vállalkozásnak.

A felhívás keretében a kötelezően megvalósítandó tevékenységek a **vízvisszatartás** és a **vízvisszatartás utáni területhasznosítás**, melyekhez a felhívásban további kötelezően, illetve választhatóan megvalósítandó önállóan nem támogatható tevékenységek kapcsolódnak (például: zöld pont rendszer).

A támogatási kérelmeket 2017. június 1.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2018. július 2.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

ÚMVP jogcímrendeletek VP felhívásoknak való megfeleltetése

ÚMVP-s jogcímrendelet	VP felhívás
61/2009. (V. 14.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevételének részletes feltételeiről	VP-4-10.1.1-15 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
	VP4-10.1.1-16 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
	VP-4-11.1.-11.2.-15. Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása
128/2007. (X. 31.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól	VP4-12.1.1-16 - Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
41/2012. (IV. 27.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól	VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
33/2008. (III. 27.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nem termelő mezőgazdasági beruházásokhoz nyújtandó támogatások részletes feltételeiről	VP4-4.4.1-16 Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások

25/2007. (IV. 17.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a kedvezőtlen adottságú területeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatások részletes szabályairól	VP4-13.2.1.-16 - Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken
124/2009. (IX. 24.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdő-környezetvédelmi intézkedésekhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről	VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések
139/2009. (X. 22.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdőszerkezet átalakításához nyújtandó támogatások részletes feltételeiről	VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások
88/2007. (VIII. 17.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a mezőgazdasági területek erdősítéséhez nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól	VP5- 8.1.1-16 Erdősítés támogatása
46/2009. (IV. 16.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól (NINCS MÁR HATÁLYBAN!)	VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása
41/2014. (IV. 8.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdőterületeket érintő tűzkárok megelőzéséhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről (NINCS MÁR HATÁLYBAN!)	VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése
32/2008. (III. 27.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdészeti potenciál helyreállítására nyújtandó támogatások igénybevételének részletes szabályairól	VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása
66/2013. (VII. 29.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdei közjóléti létesítmények megvalósításához nyújtandó támogatások részletes feltételeiről	VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése
144/2008. (XI. 7.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdészeti célra használt géppark fejlesztéséhez és korszerűsítéséhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről	VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások
25/2012. (III. 20.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a fiatal erdők állományneveléséhez	VP-5-8.6.2-16 Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek

nyújtandó támogatások részletes feltételeiről (NINCS MÁR HATÁLYBAN!)	
---	--

KÖLCSÖNÖS MEGFELELTETÉS

Az Európai Unió 2007-es Közös Agrárpolitikájának reformja keretében került átalakításra az agrár- és vidékfejlesztési támogatások rendszere. A legfontosabb célkitűzés, amit a folyamatos változással el akarnak érni, hogy a mezőgazdasági termelők minél gyorsabban tudjanak alkalmazkodni a változó piaci körülményekhez, a lakosság egészséges környezetben éljen, a fogyasztók pedig megfelelő, sőt magas minőségű élelmiszerhez jussanak.

A **Kölcsönös Megfeleltetés (KM)** rendszer alapvető előírásokat foglal magába a KAP-ban a környezetre, az éghajlatváltozásra, a földterület jó mezőgazdasági és környezeti állapotára, a közegészségügyre, az állat- és növényegészségügyre és az állatjólétre vonatkozóan. A KM a fenntartható mezőgazdaság megteremtéséhez kíván hozzájárulni annak elérése révén, hogy a **gazdálkodók tudatában legyenek annak, hogy az említett alapvető előírásokat be kell tartani.** Mindezek mellett ahhoz is hozzá kíván járulni, hogy a környezetre, a közegészségügyre, az állat- és növényegészségügyre és az állatjólétre vonatkozó szakpolitikákkal való nagyobb fokú összhang kialakítása révén a KAP jobban megfeleljen a társadalmi elvárásoknak.

Aki földet művel, állatot tart, illetve a földműveléssel, állattartással összefüggő tevékenységet folytat, azok számára általános kötelezettség a különböző **szakhatósági előírások betartása, függetlenül attól, hogy támogatást vesznek-e igénybe.** Példaként megemlítve: ha valaki földtulajdonnal rendelkezik, akkor is védekeznie kell a parlagfű ellen, ha egyébként nem részesül semmilyen támogatásban.

Amennyiben a földművelők, állattartók **közösségi forrásokból tevékenységükhöz támogatást vesznek igénybe** számukra szintén kötelező az úgynevezett szakhatósági előírások betartása. A különbség csak az, hogy az utóbbi esetben a Magyar Államkincstár az érintettnél **üzemi szinten vizsgálja** a rendelkezések betartását és a jogkövetkezményeket is üzemi szinten állapítják meg. Pontosabban emiatt a kölcsönös megfeleltetés hatálya alá tartozó ellenőrzések jelentős részét is **ugyanaz a hatóság végzi**, amely egyébként az adott szakterületen eljár.

2015-től több szempontból egyszerűsödött a KM rendszere. A korábbi **helyes mezőgazdasági és környezeti állapotra (HMKA)** vonatkozó előírások és a **jogszabályba foglalt gazdálkodási követelmények (JFGK)** egy struktúrába kerültek témacsoportonként felosztva a könnyebb átláthatóság miatt.

Mely támogatásokat érinti a Kölcsönös Megfeleltetés rendszere

1305/2013/EU rendelet 17. cikk (1) bekezdés d) pontja, 21. cikke (1) bekezdésének a) és b) pontja, 28–31. cikke, 33. és 34. cikke szerint

- Erdősítés támogatása
- Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása
- Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, Ökológiai gazdálkodás fenntartása
- Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken
- A tejágazat szerkezetátalakítását kísérő állatjóléti támogatás
- Erdő-környezetvédelmi kifizetések

1307/2013/EU rendelet I. melléklete szerint

- Egységes területalapú támogatás
- Az éghajlat és a környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatra vonatkozóan nyújtott támogatás (**Zöldítés**)
- A fiatal mezőgazdasági termelők részére nyújtott támogatás

Termeléshez kötött támogatások

- anyajuh tartás támogatása
- anyatehén tartás támogatása

- hízottbika-tartás támogatása
- tejhasznú tehéntartás támogatása
- rizstermesztés támogatása
- cukorrépa termesztés támogatása
- zöldségnövény termesztés támogatása
- ipari zöldségnövény termesztés támogatása
- intenzív és extenzív gyümölcsstermesztés támogatása
- szemes fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása
- szálas fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása
- ipari olajnövény termesztés támogatása

1308/2013/EU rendelet 46. cikke szerinti

- Szőlőültetvények szerkezet-átalakítása és átállítása

A Kölcsönös Megfeleltetés követelményei

Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot (HMKÁ)

A HMKÁ előírásai a következő gazdálkodási területekre terjednek ki:

- Vízvédelmi sávokra vonatkozó előírások
- Öntözési célú vízhasználat csak érvényes vízjogi üzemeltetési engedély alapján végezhető
- Felszín alatti vizek szennyezésére vonatkozó előírások
- Minimális talajborítottságra vonatkozó előírások
- Erózió korlátozására vonatkozó termőhely-specifikus minimális földgazdálkodással kapcsolatos előírások (*szőlőültetvények esetében teraszok megőrzése, 12%-osnál nagyobb lejtésű területeken bizonyos növénykultúrák termesztésének korlátozása*)
- A talaj szervesanyag-tartalmának fenntartására vonatkozó előírások (*vetésváltás követelményei, égetési tilalom*)
- A védett tájképi elemek (*gémeskutak, kunhalmok, fa- és bokorcsoportok, magányos fák, kis kiterjedésű tavak*) megőrzése.

A gyakorlatban fontos felhívni a figyelmet arra, hogy azokon a – **támogatható területen lévő** – parcellákon is be kell tartani a kölcsönös megfeleltetésre vonatkozó követelményeket, így a HMKÁ előírásokat is, **amelyekre a kérelmező nem kért támogatást**. Az előírások a gazdaság teljes területére vonatkoznak.

A vetésváltásra vonatkozó előírásokat akkor is be kell tartani, ha **változik a terület földhasználója**, kedvezményezettje.

Az alábbiakban felsorolás szintjén megemlíjtük a **jogszabályba foglalt gazdálkodási követelményeket**. Azokban az esetekben, ahol a JFGK-k kifejezetten relevánsak a Natura 2000 területek megőrzése szempontjából, részletesen ismertetjük a kritériumrendszert.

JFGK 1 – A vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezés elleni védelme

A szabályozás célja a nitrátérzékeny területeken a mezőgazdasági forrásokból származó nitrátok által okozott vagy indukált vízszennyezés csökkentése. **A követelmények minden esetben a nitrátérzékeny területekre vonatkoznak**. A JFGK 1 előírásai a következő témakörökhöz kapcsolódnak:

- Nyilvántartás-vezetés
- A szerves trágya-kijuttatás mennyiségi korlátozása
- Lejtős területen történő trágyázás feltételei
- Hígrágya kijuttatás feltételei
- Műtrágyázás
- Szerves trágya termőföldön történő tárolása

- Trágyatárolóra vonatkozó előírások
- Silótároló

Legeltetési állattartás esetén a trágyatároló kapacitását **csak az istállózott időszak hossza alapján kell megállapítani.**

JFGK 2,3 – A vadon élő madarak védelme (JFGK 2), a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelme (JFGK 3)

A védett állatfajok egyedének zavarására, károsítására, elpusztítására, szaporodásának és más élettevékenységének veszélyeztetésére vonatkozó tilalom, valamint a védett állatfajok lakó-, élő-, táplálkozó-, költő-, pihenő- vagy búvóhelyének lerombolására, károsítására vonatkozó tilalom a **gazdaság teljes területén vizsgálандók**. Ezek kapcsán a hatóság azt vizsgálja, hogy a helyszíni ellenőrzés időpontjában van-e egyértelmű jele annak, hogy a gazdálkodó megszegte a számára előírt követelményt.

A Natura 2000 területeken – a vonatkozó jogszabályi háttér alapján – az előírásokat akkor is meg kell tartani, ha az ügyfél nem igényel Natura 2000 területre nyújtandó kompenzációs támogatást.

Gyepterületek felülvetése esetén olyan gypalkotó fajokat kell vetni, ami a területre jellemző gypertársulás alkotó faja, ezáltal a fűhozam növelésével egy időben a gyp természeti értéke is javul. Ehhez a ponthoz sorolandó az inváziós növényfajok irtása, a gazdaság területének özönnövény mentesen tartása is.

JFGK 4 – Élelmiszer-biztonságra vonatkozó eljárások

JFGK 5 – Egyes hormon- vagy tireosztikus hatású anyagokra és β -agonistákra vonatkozó felhasználási tilalom az állattenyésztésben

JFGK 6 – A sertések azonosítása és nyilvántartása

JFGK 7 – A szarvasmarhák azonosítása és nyilvántartása

JFGK 8 – A juh- és kecskefélék azonosítása és nyilvántartása

JFGK 9 – Szivacsos agyvelőbántalmak (TSE) elleni védekezés

JFGK 10 – Növényvédő szerek kezelése

A követelmények célja a növényvédelemmel kapcsolatos veszélyek megelőzése, az ember és az állat egészségét, a környezet és a természetvédelmét szolgáló intézkedések biztosításával, illetve a növényvédelemmel összefüggő kémiai biztonságra vonatkozó általános szabályok betartásával (növényvédő szerek).

Előírt követelmények a következő témakörökhöz kapcsolódnak:

- Engedélyezett növényvédő szer felhasználása
- Növényvédő szer felhasználására vonatkozó előírások
- Növényvédő szer felhasználásához szükséges végzettség
- Permetezési napló vezetése
- Nyilvántartás a növényvédő szerekről
- Növényvédő szerek tárolása
- Növényvédő szerek átcsomagolása
- A növényvédő szer kijuttatásra alkalmazott gépek műszaki állapotára vonatkozó előírások.

JFGK 11 – Borjak védelmére vonatkozó minimum követelmények

JFGK 12 – Sertések védelmére vonatkozó minimum követelmények

JFGK 13 – Mezőgazdasági haszonállatok védelmére vonatkozó minimum követelmények

Jogszabályi hivatkozások

Hazai jogszabály

A kölcsönös megfeleltetés körébe tartozó ellenőrzések lefolytatásával, valamint a jogkövetkezmények alkalmazásával kapcsolatos szabályokról szóló 81/2009. (VII. 10.) FVM rendelet

Az egységes területalapú támogatások és egyes vidékfejlesztési támogatások igényléséhez teljesítendő „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot” fenntartásához szükséges feltételrendszer, valamint az állatok állategységre való átváltási arányának meghatározásáról szóló 50/2008. (IV. 24.) FVM rendelet

EU jogszabály

A Bizottság 809/2014/EU, valamint 640/2014/EU rendelete a 1306/2013/EU rendeletnek a kölcsönös megfeleltetéssel összefüggő kontrollrendszerek és igazgatási szankciók megállapításáról.

4. táblázat: véleményezések összesítése

No	Véleményezésre felkért szervezet	válasz száma	idő-pont	Megküldött nyilatkozat, vélemény	Felhasználás, intézkedés módja
1	Kerekerdő Alapítvány Szombathely, Kőszegi u. 3.	-	-	Vélemény, nyilatkozat nem érkezett	Intézkedést nem igényel
2	Chernel István Madártani és Természetvédelmi Egyesület Szombathely, Károlyi tér 4.	-	-	Vélemény, nyilatkozat nem érkezett	Intézkedést nem igényel
3	Vas Megyei Természetbarát Bizottság Szombathely, Berzsényi tér 1.	-	-	Vélemény, nyilatkozat nem érkezett	Intézkedést nem igényel
4	Vas Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Főosztály Szombathely, Batthyány tér 2.	VA/FEF 01/4295- 2/2016	2016. 06.15.	Kérik az Alpokaljai Körzeti erdőterv szerepeltetését a közjóléti fejlesztési terv helyett. -Felhívta a figyelmet a 2009. évi XXXVII. törvény 51.§ (4., 6.), 53.§ (1., 2.), 55.§ és a 73.§ (7., 8.) bekezdésében foglaltakra.	Átvezetve -Az idézett törvényi előírások alkalmazása a Natura 2000 alapvető céljaival nem ellenkező, sok tekintetben megegyező, ennek megfelelően intézkedés nem szükséges.
5	Vas Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Főosztály Szombathely, Gagarin u. 2.	VA/FEF 03/702- 2/2016	2016. 06.08.	Levelükben az alábbi véleményt adják: <i>A HUON20020 azonosító kódú tervezési terület kezelési tervében foglaltakkal egyetértünk, megvalósítását javasoljuk.</i> -A KE-9 kezelési egység jobb elkülönítését javasolják -Felhívják a figyelmet, hogy megyei Sporthorgász Szövetség a Gyöngyös Kőszeg és Lukácsháza közötti szakaszán sebes pisztráng tanösvényt üzemeltet. <i>Fejlesztésként javasoljuk a vízfolyás ezen szakaszán a patakmeder további mélyülésének megakadályozása céljából fenékküszöbök építését.</i>	Tudomásul vesszük -A javítást elvégeztük -A tanösvényt megemlítjük a tervben, a fenékküszöbök építését azonban alaposabb előkészítés és egyeztetések kell megelőzzék, így jelen tervben még nem szerepeltetjük.
6	Vas Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági, Növény- és Talajvédelmi Főosztály Tanakajd, Ambrózy sétány 2.	VA/ÉBN TF03/16 59- 2/2016.	2016. 06.17.	Levelükben a tárgyi területre vonatkozóan jellemzik a terület talajait, majd a kezelési tervvel kapcsolatosan az alábbi véleményt adták: <i>A tervdokumentációban foglalt javaslatokkal talajvédelmi szempontból egyetérttek</i>	Tudomásul vesszük

7	Vas Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály Szombathely, Berzsenyi Bajczy I. u. 1-3.	VA- 06/ÉÖO/ 1307- 2/2016	2016. 06.06.	Megkeresésünkre az alábbi véleményt adták: <i>..megállapítottuk, hogy a Gyöngyös-patak és kőszegi Alsó-rét alább felsorolt földrészelei a közhiteles örökségvédelmi nyilvántartásban szereplő régészeti lelőhelyeken fekszenek, ezért kezelésük során – amennyiben a jövőbeli beavatkozás ezt indokolja – figyelembe kell venni az örökségvédelemről szóló 2001. LXIV. tv., valamint a régészeti örökség és műemléki érték védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 39/2015. (III.11.) Korm. rendelet vonatkozó rendelkezéseit.</i>	Tudomásul vesszük
8	Vas Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály Szombathely, Vörösmarty u. 2.	VA/KTF 02-2094- 2-2016.	2016. 06.13.	A levélben az alábbi véleményt fogalmazta meg: <i>..a fenntartási terveiben foglaltakkal kapcsolatban hatóságom természetvédelmi szempontból <u>észrevételt nem kíván tenni.</u></i>	Tudomásul vesszük
9	Kőszeg Város Önkormányzata Kőszeg, Jurisics tér 8.	VA/KTF 02-2094- 2-2016.	2016. 06.13.	Az aktuális érvényben lévő építési szabályzat feltüntetését kérték – a kérelem a Vas Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály levelében került megküldésre	a kért HEÉSZ az 1.7. sz. alatt feltüntetésre került
10	Polgármesteri Hivatal Kőszegdorozló Fő u. 7.	-	-	Vélemény, nyilatkozat nem érkezett	Intézkedést nem igényel
11	Lukácsháza Község Önkormányzata Önkormányzata Lukácsháza, Szombathelyi út 2.	-	-	Vélemény, nyilatkozat nem érkezett	Intézkedést nem igényel
12	Szombathelyi Erdészeti Zrt. Szombathely, Saághy István u. 15.	SZHE/56 5-2/2016.	2016. 06.20.	Megküldött véleményük: <i>A kezelési tervben leírt, az erdőkre vonatkozó javaslataik – az erdőtervekben meghatározottaknak megfelelően – a törvényi előírások betartása mellett eddig is alkalmaztuk.</i> a 44. oldalon elírást említenek	Tudomásul vesszük Javítva
13	Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság Szombathely, Vörösmarty Mihály u. 2.	0914- 007/2016 .	2016. 06.16.	Tárgyi levélben az alábbi jogszabályok figyelembe vételét kéri: -1995. évi LVII. tv. a vízgazdálkodásról -83/2014. (III.14.) Korm. rendelet -120/1999 (VIII.6.) Korm. rendelet -30/2008 (XII.31.) KvVM rendelet -147/2010. (IV.29.) Korm. rendelet	A jogszabályok a tervben tett vízgazdálkodási előírás-javaslatokat nem befolyásolják, hiszen azon önkéntesen választhatóak.
14	Alpokaljai Vadászati Közösség Vadásztársaság 9730 Kőszeg, Károlyi Mihály u. 19.	elektroni -kusan megkül- dött	2016. 06.22.	Véleményük: <i>Az elkészített terv alapján a HUON 20020 Gyöngyös-patak és kőszegi Alsó-rét különleges természetmegőrzési terület mint Natura 2000, az Alpokaljai Vadászati Közösség Vadásztársaságának a területét nem érinti!</i>	Tudomásul vesszük

15	Kőszeg és Környéke FtK. Vt. Szombathelyi Erdészeti Zrt., 9700 Szombathely, Saághy I. u. 15.	-	-	Vélemény, nyilatkozat nem érkezett	Intézkedést nem igényel
16	Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Vas Megyei Igazgatósága Szombathely, Ady tér 5.	-	-	Vélemény, nyilatkozat nem érkezett	Intézkedést nem igényel
17	Magyar Erdőtulajdonosok és Erdőgazdálkodók Országos Szövetsége Budapest, Budakeszi út.91.	-	-	Vélemény, nyilatkozat nem érkezett	Intézkedést nem igényel
18	Országos Magyar Vadászkamara Vas Megyei Területi Szervezete Szombathely, Puskás Tivadar u. 7.	-	-	Vélemény, nyilatkozat nem érkezett	Intézkedést nem igényel
19	Sporthorgász Egyesületek Vas Megyei Szövetsége Vaskeresztes 165/4. hrsz.	30/2016.	2016. 06.15.	<p>A tervben megfogalmazottakra az alábbi véleményt adta: <i>„A Gyöngyös-patak medrében a természetközeli mederanyagminőségi, ill. hidromorfológiai viszonyok fenntartásával, a mesterséges aljzatokká, mint mesterséges élőhelyekkel kapcsolatosan az alábbi véleményt adta: Nem értünk egyet a megállapítással, mert a patak jelenlegi állapotában - célzott pontszerű fejlesztés nélkül - tovább húzódik be a kavicságyba és jelentős mértékben csökken a halak természet közeli ívó és búvóhelyei.</i> <i>„ A természetközeli esésviszonyok, ill. áramlási viszonyok fenntartására, egyúttal a Gyöngyös patakban élő áramláskedvelő, fajokkalkulációs megállapításra adott véleménye: A kisvízi mederbe pontszerűen elhelyezett kövezéssel, vagy cölöpsorral előállított „surrantók”, természet-közeli fenékküszöbök létesítése nem egyenlő a duzzasztással. Az ökológiai szempontok előtérbe helyezésével történő tervezéssel és kivitelezéssel a feltételezésen alapuló tényállítások is mind feloldhatóak.</i> További megállapításai: <i>Fontos megemlítenünk, hogy a Gyöngyös patakban az ingola fajok jelenléte elhanyagolható, némi túlzással élve nem is megtalálhatóak, így azok kiemelt védelme teljesen életszerűtlen.</i></p>	<p>a fenékküszöbök építését azonban alaposabb előkészítés és egyeztetések kell megelőzzék, így jelen tervben még nem szerepeltetjük.</p> <p>Felméréseink szerint az állítás nem helytálló. A dunai ingolának jelentős állománya él a Gyöngyös-patakban.</p>

			<p><i>Javasolják megjeleníteni, hogy az Ausztria és Kőszeg területéről érkező lakossági hulladékból (Pl.: PET palackok) kialakuló hordalék dugók megelőzése érdekében – jól tisztítható, könnyen megközelelhető - uszadék-és hordalékfogó kialakítása lenne indokolt. Továbbá a patakon meglévő és jövőben létesülő mesterséges műtárgyak esetében feltétlen szükséges az ökológiai elvárásokkal összhangban lévő üzemeltetési szabályok meghatározása.</i></p>	<p>A javaslat további megfontolást igényel, így egyelőre nem szerepeltetjük a tervben.</p>
--	--	--	---	--

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése

1.1. Környezeti adottságok

1.1.1. Éghajlati adottságok

A terület éghajlati viszonyait az alpokaljai hatás határozza meg, ennek megfelelően az mérsékelt hűvös - mérsékelt nedves. Az évi napfénytartam 1850 óra körül van. A nyári hónapokban 700 óra körüli, télen 175 óra körüli napsütést élvez a táj.

Hőmérsékleti viszonyok

Az évi középhőmérséklet 8,5 °C körüli, a nyári félévé 15,5 °C. Évente mintegy 183 napon keresztül a napi középhőmérséklet több mint 10 °C. A fagymentes időszak hossza mintegy 178 nap. A nyári legnagyobb felmelegedés átlagos értéke 32 °C, a téli legerősebb lehűlésé - 15,4 °C.

Csapadékviszonyok

Az évi csapadékátlag 700-750 mm körüli, aminek nagy része, mintegy 450 mm a vegetációs időszakban hullik. A hótakarós napok száma 50 körüli. Az átlagos hóvastagság 30 cm.

Szélviszonyok

A leggyakoribb szélirány az északi, az átlagos szélesség 3,5 m/s.

1.1.2. Vízrajzi adottságok

A tervezési terület a Gyöngyös-patak vízgyűjtő területéhez tartozik. Maga a patak a terület nyugati határát képezi és mintegy 5 km hosszan kanyarog a terület peremén. A patak dombvidéki jellegű, vízhozama alacsony vízállásnál 0,85 m³/s, magas vízállásnál 100 m³/s. A hegy irányából érkezik és az Alsórét alatt keleti irányba kanyarodik a Szerdahelyi-patak. Az Alsó-réten kisebb, időszakos vízállások találhatóak, illetve azt középen átszeli a mesterségesen létesített Tamás-árok, mely a város egy részének vizeit vezeti el, de a rét lecsapolásában is szerepet játszik. A közelmúltban a Gyöngyös-patak túloldalán egy jelentős méretű vésztározót létesítettek, melynek egy része állandó vízfelülettel rendelkezik. Az Alsó-rét láposodásához feltételezhetően az észak-déli irányú dombvonulatok rétegvízforrásai is hozzájárulnak.

1.1.3. Talajtani adottságok

A tervezési terület Magyarország Kistájainak katasztere (2010) szerint kisebb részben a 3.1.21. Kőszegi-hegység, nagyobb részt pedig a 3.1.22. Vas-hegy és Kőszeghegyalja kistájakba esik. A hegység a legtagoltabb az Alpokalja kistájai között; fő építőkövei a dolomit, dolomitbreccsa, kristályos pala, agyagpala, kvarchomokkő és vulkáni szerpentin, melyre a hegylábban a síkság pannoniai alapzatú hegyláb felszín eróziós-deráziós völgyelésekkel enyhén tagolt síksága fut fel. Talajai ennek megfelelően nagyon változatosak. A terület talajai többségében perigraciális üledékeken képződött agyagbemosódásos erdei talajok. Mechanikai összetételük alapján homokos vályog, mely jó vízmegtartó képességű. Az acidofil kőzeteken kialakult talajok a lehullt csapadék következtében kilúgozódnak és erősen savanyúakká válnak. A vizsgált terület nagyobb részét adó Alsó-réten a Gyöngyös áradásai nyomán nyers öntéstalajok találhatóak.

1.2. Természeti adottságok

Élőhely-típusok szerinti jellemzés

A tervezési terület kiterjedése, a változatos művelési módok következtében változatos élőhelyek találhatók. Az északi, különálló részen a patak-mentén égeresek találhatók. A délen húzódó, fő területet adó Alsó-rét intenzíven művelt mezőgazdasági tájban található. A kaszáló- és mocsárrétek (E1, D34) mintegy 15 %-os részesedéssel a legkiterjedtebb gyepterületeket képviselik, melyekben az országban egyedül itt élő fehér sáfrány állománya található. A kékperjések (D2) kiterjedése 1 % körüli, ám számos védett faj termőhelyét jelenti. A vízjárta, mélyebb fekvésű területeken nádasok (B1a) és nem zsombékoló magassásosok (B5) az uralkodók, területnagyságuk mintegy 4,5 %. A gyepek kezelésének felhagyása, egyéb degradációs folyamatok következtében a gyomos gyepek, jellegtelen fátlan élőhelyek is megtalálhatók mintegy 17 %-ban, ezekhez társulnak az özönfajok borította területek (4,3 % aranyvessző - OD). A hosszabb ideje kezelés (legeltetés, kaszálás) nélkül maradt területeken sokfelé felverődött cserjések, jellegtelen erdő alakultak ki (P2a, RA, RD, 18%). Az azonális erdőket egy kisebb égerfolt, valamint a vízfolyások menti puhafa ligetek képviselik mintegy 6 % területtel, melyek közt a Gyöngyös-patak (U8) folyik. A terület ÉNY-i részén a Kenyér-hegy alatt elterülő lankák zártkerti ingatlanjait az extenzív művelésű szőlők, gyümölcsösök, kertek és kis szántók (T1, T5, T8, T9, T10) jellemzik, melyek területaránya 7%. Az intenzív szántók főképp a Gyöngyös déli folyása mentén foglalnak el nagyobb területet (T1, 20 %). A humán tevékenységgel jellemezhető, természeti értéket nem hordozó területek közt tanya, telephely és út van jelen a tervezési területen mintegy 2 % területarányal. A tájidegen túlevelű és az inváziós akác ültetvény csupán 1-1 élőhelyfoltban van jelen, térfoglalása elenyésző, mindössze 0,9 %.

Florisztikai jellemzés

A Gyöngyös-patak felső szakaszán a vízfolyást szegélyező hegyvidéki jellegű patakparti égeres (*Carici brizoidis-Alnetum*) díszlik, melyben szép idős gyertyánok is megtalálhatók. Gyepszintjükben tavasszal gólyahír (*Caltha palustris*), aranyveselke (*Chrysosplenium alternifolium*), kakukktorma (*Cardamine pretensis*) nő, amit nyáron a podagrafű (*Aegopodium podagraria*) nagy borításban követ, védett értékei a fehér acsalapu (*Petasites albus*) és a struccharaszt (*Matteuccia struthiopteris*). A fűzesekben és felverődött jellegtelen erdőkben a honos kecske- és fehérfűz (*Salix caprea*, *S. alba*) mellett a luc (*Picea abies*) ültetett és az amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*) spontán megtelepedett példányai találhatók. A cserjeszintben a csíkos kecskerágó (*Euonymus europaeus*), erdei szeder (*Rubus fruticosus*), veresgyűrű som (*Cornus sanguinea*), fekete bodza (*Sambucus nigra*) jelenik meg, gyepszintjüket a leromlott, fajszegény mezofil gyepek fajkészlete jellemzi nagy csalán (*Urtica dioica*), siskanád tippán (*Calamagrostis epigeios*), meddő rozsnok (*Bromus sterilis*), tarackbúza (*Elymus repens*). A művelésből felhagyott réteken kialakult üde cserjéseket az egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*), fekete bodza (*Sambucus nigra*), kökény (*Prunus spinosa*), mezei juhar (*Acer campestre*), vadvirág (*Pyrus pyraster*) alkotja, gyepszintjük a rendkívül sűrű, összefüggő cserjeszint árnyékolása következtében többnyire hiányzik. A mélyebb, jobb vízellátottságú területeken bokorfűzesek találhatók hamvas- és fehér fűzrel (*Salix cinerea*, *S. alba*).

Az Alsó-rét keleti oldalán a vízfolyások, árkok közti kiterjedt kaszáló- és mocsárrétek jó természetességűek, fajgazdagok, ahol a franciaperje (*Arrhenatherum elatius*), réti ecsetpázsit (*Alopecurus pratensis*), sédbúza (*Deschampsia cespitosa*) és réti perje (*Poa pratensis*) mellett számos réti virág is megtalálható, mint a kakukkszegfű (*Lychnis flos-cucui*), réti boglárka (*Ranunculus acris*), lórom (*Rhumex acetosa*), margitvirág (*Leucanthemum vulgare*), fekete

nadálytő (*Symphytum officinale*). Ezek az élőhelyeken sok védett, ill. ritka növény faj is megtalálja életfeltételeit, mint a szibériai nőszirm (*Iris sibirica*), zergeboglár (*Trollius europaeus*), bozontos kutyatej (*Euphorbia villosa*), gyepes és zombéksás (*Carex caespitosa*, *C. elata*), hagymás komócsin (*Phleum bertolonii*). A fehér sáfrány (*Crocus albiflorus*) itt él egyedül hazánkban. Rosszul kezelt részein a mezei aszat (*Cirsium arvensis*) és a magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) gyomosít. A lápréteket a több helyütt megjelenő kékperjések képviselik, jó természeti állapotukat olyan védett növényfajok jelzik, mint a fehér zászpa (*Veratrum album*), széleslevelű ujjaskosbor (*Dactylorhiza majalis*). A lápi magaskórósok jellemző növényei a koloncos legyezőfű (*Filipendula ulmaria*) és a mocsári gólyaorr (*Geranium palustre*). A nádasok többnyire homogén állományúak, megjelenésüket a kezelés elmaradása tette lehetővé. A mélyebb fekvésű, gyakran vízborította területeken magassásosok találhatóak, melyek a kaszálások elmaradása esetén a mocsárréteken is megjelennek. A szántók közt húzódó vízzel telt árkok növényzetét nád (*Phragmites australis*), széleslevelű gyékény (*Typha latifolia*), békaszittyó (*Juncus effusus*), sédkender (*Eupatorium cannabinum*) és vesszős fűzény (*Lythrum salicaria*) alkotja.

A felhagyott szántókon meginduló spontán gyepesedés során a tömegesen megjelenő gyomfajok, mint az egynyári seprence (*Stenactis annua*), betyárkóró (*Conyza canadensis*) után xerotherm jellegű másodlagos gyepek alakulnak a környező rétekről betelepülő fajokkal. A kőszegszerdahelyi út mellett sorakozó zártkerti kisparcellás szőlők, gyümölcsösök flórája a gyakori fünyírás következtében napjainkra elszegényedett, a parlagok, leromlott kaszálórétek fajkészletéhez hasonló. A kertekben, szántókon a bolygatást tűrő kapás- és szántóföldi gyomnövényzet (*Chenopodieta*) található. A kövezett –és mezei földutak taposott gyomnövényzetében a keskenylevelű- és nagy útifű (*Plantago lanceolata*, *P. major*), nyári perje (*Poa annua*), katángkóró (*Cichorium intybus*), közönséges gyűjtóványfű (*Linaria vulgaris*) fajok a jellemzők.

Az akácokban a fehér akác (*Robinia pseudo-acacia*) mellett a cserjeszintben meghatározó a fekete bodza (*Sambucus nigra*). A gypszintet nitrogénkedvelő gyomok alkotják: meddő rozsnok (*Bromus sterilis*), zamatos rurbolya (*Anthriscus cereifolium* ssp. *trichosperma*), vérehulló fecskefű (*Chelidonium majus*), ragadós galaj (*Galium aparine*), fekete peszérce (*Ballota nigra*).

Zoológiai jellemzés

Az élőhelyek száma és változatos volta számos állat számára biztosítanak élőhelyet. A Gyöngyös-patak patak tiszta, friss vizében számos ritka állat találja meg életfeltételeit. Itt él az aljzaton a tompa folyamkagyló, folyami rák, a vízben a halak közül megtalálható az ingola (*Eudontomyzon* spp.), szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), fenékjáró küllő (*Gobio gobio*). A rovarok közül az erdei szitakötő (*Ophiogomphus cecilia*) jelentős állománya él a patak mentén. A kétéltűek közül a vörös- és sárgahasú unka (*Bombina bombina*, *B. variegata*), erdei- és gyepi béka (*Rana dalmatina*, *R. temporaria*) él a területen, a hüllőket a fűregyík (*Lacerta agilis*), rézsikló (*Coronella austriaca*) képviseli. A kaszáló- és mocsárréteken gazdag rovarvilágából kiemelkedik a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), vérfű- és sötétaljú hangyaboglárka (*Maculinea teleius*, *M. nausithous*) jelenléte. A patak menti üde erdők szegélyében jelentős állománya található a kis apollólepkének (*Parnassius mnemosyne*) is. A madarak közül a Gyöngyös felső szakaszán jelen lévő közep fakopáncs (*Dendrocopos medius*) és a hamvas küllő (*Picus canus*) említendő, ám az Alsó-rét változatos élőhely-együttese is számos madár számára biztosít fészkelő és táplálkozóterületet. Ezek közül a kaszálóréteken rendszeresen fészkelő haris (*Crex crex*) emelendő ki. A terület jó táplálkozó hely a denevérek számára, közülük a kutatás során a rőt koraidenevér (*Nyctalus noctula*), fehérszélű törpedenevér (*Pipistrellus kuhlii*), közönséges törpedenevér (*Pipistrellus pipistrellus*) és a szoprán

törpedenevér (*Pipistrellus pygmaeus*) került meg, amely valószínűleg a tájvédelmi körzet erdőben található öregebb, odvas fáknál talál menedéket. Az emlősök közül a vidra (*Lutra lutra*) időszakos megjelenésű, jelenléte nyomaiból és ürülékéből azonosítható.

1. táblázat: a tervezési területen előforduló élőhelyek Á-NÉR kategóriák szerint

Á-NÉR kód	Megnevezés	Terület (ha)	Előfordulási arány (%)
B1a	Nem tőzegképző nádasok	0,75	0,22
B5	Nem zsombékoló magassásrétek	12,28	3,64
BA	Fragmentális mocsári és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló- és folyóvizek partjánál	1,56	0,46
D2	Kékperjés rétek	2,59	0,77
D34	Mocsárrétek	41,28	12,24
D5	Patakparti és lápi magaskórósok	0,24	0,07
E1	Franciaperjés rétek	7,30	2,16
J4	Fűz-nyár ártéri erdők	20,05	5,94
J5	Égerligetek	7,81	2,31
OA	Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek	0,12	0,04
OB	Jellegtelen üde gyepek	20,56	6,10
OC	Jellegtelen száraz- vagy félszáraz gyepek és magaskórósok	33,27	9,86
OD	Lágyszárú özönfajok állományai	14,39	4,27
P2a	Üde és nedves cserjések	31,85	9,44
P2b	Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések	0,32	0,09
P8	Vágásterületek	2,67	0,79
RA	Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok	7,44	2,20
RB	Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők	19,92	5,91
S1	Ültetett akácok	2,71	0,80
S5	Egyéb ültetett tájidegen fenyvesek	0,43	0,13
T1	Egyéves intenzív szántóföldi kultúrák	80,36	23,82
T5	Vetett gyepek, golfpályák	2,94	0,87
T6	Extenzív szántók	1,12	0,33
T7	Intenzív szőlők és gyümölcsösök	2,14	0,63
T8	Extenzív szőlők és gyümölcsösök	9,04	2,68
T9	Kiskertek	2,56	0,76
T10	Fiatallág és ugar	5,23	1,55
U2	Kertvárosok, szabadidős tevékenységek	3,44	1,02
U4	Telephelyek, roncssterületek	2,34	0,69
U10	Tanyak, családi gazdaságok	0,27	0,08
U11	Út és vasúthálózat	0,34	0,10

Összesen:	337,25	100
-----------	--------	-----

1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

2. táblázat: a tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

Élőhelytípus kódja	Élőhelytípus megnevezése	Reprezentativitás (A-D)
6410	Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon	C
6430	Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai	A
6510	Sík és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)	B
91E0	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők	B

Élőhely neve:

Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (Molinion caeruleae)

Élőhely kódja:

6410

Élőhely előfordulásai a területen:

Az élőhely az Alsó-rét D, DK-i részén található több kisebb foltban.

Élőhely területi aránya:

0,77%, a Natura 2000 adatlapon: 0,76%

Élőhely kiterjedése a területen:

2,59 ha, a Natura 2000 adatlapon 2,64 ha

Élőhely jellemzése:

Jó természeti állapotú élőhelyek, olyan védett növényfajokkal, mint a fehér zászpa (*Veratrum album*), széleslevelű ujjaskosbor (*Dactylorhiza majalis*).

Élőhely természetességi degradáltsági értékelése:

- Az élőhely a leírásának megfelelően fajgazdag, jó természetességű, melynek értéke a Németh-Seregélyes-féle skálán 5-ös.

Élőhely veszélyeztetettsége:

A kékperjés láprét esetében is fennállnak a gyepet fenyegető veszélyeztető tényezők, így az élőhely közepesen veszélyeztetett. Megemlítendő a művelés felhagyása, mely rövid távon a gyomok előretöréséhez, hosszabb időszak tekintetében a termőhely

	átalakulásához, nem kívánt szukcessziós folyamatokhoz (cserjésedés, erdősödés) vezet. Ezeket a veszélyeket a helyes területhasználattal, a megfelelő kezeléssel meg lehet előzni.
Veszélyeztető tényezők:	A megfelelő és helyes időpontban történő kezelés (kaszálás, legeltetés) elmaradása, mely nemkívánatos változásokat okoz az élőhelyben (gyomosodás siskanáddal, magas aranyvessző inváziója, sások térhódítása, cserjésedés). További veszélyforrás a korábban megépült vízleeresztő árkok hatása, mely a láprét megfelelő vízellátottságát veszélyezteti. Súlyos gond a túltartott vadállomány túrási, taposási károsítása.
Élőhely neve:	Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai
Élőhely kódja:	6430
Élőhely előfordulásai a területen:	Egyetlen kisebb foltban található meg a tervezési terület közepén.
Élőhely területi aránya:	0,007 %, a terület Natura 2000 adatlapján 15%
Élőhely kiterjedése a területen:	0,24 ha, a terület Natura 2000 adatlapján 2 ha
Élőhely jellemzése:	Az élőhely jellemző növényei a koloncos legyezőfű (<i>Filipendula ulmaria</i>) és a mocsári gólyaorr (<i>Geranium palustre</i>).
Élőhely természetességi degradáltsági értékelése:	- Az élőhelyen a társulás jellemző fajai többségében jelen vannak. Az élőhely természetközeli állapotban van, ami a szomszédos területekről érkező özőnfajok megjelenéséből adódik.
Élőhely veszélyeztetettsége:	Az élőhely az Alsó-rét legmélyebb pontján található, kis kiterjedése és vegetációs környezetének változása miatt nagymértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Az élőhely vegetációs környezete egy fajgazdag magassásos, amit évek óta nem kaszálnak, így a

magaskóróست sem. A területen évek óta felhalmozódott száradt növényanyag nehezíti egyes fajok fejlődését, mely folyamat során a társulás fajszegénnyé válik. A magassásosok és környező gyepterületek elhanyagoltságából eredő özöngyom invázió, a talajvízszint süllyedése, vízelvezetés veszélyezteteti. Kis kiterjedés, a talaj nedvességtartalmának ingadozása és a vadállomány károkozása miatt rendkívül veszélyben van.

Élőhely neve:

Sík és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)

Élőhely kódja:

6510

Élőhely előfordulásai a területen:

A tervezési terület keleti felében egy nagy összefüggő foltban és a nyugati, valamint déli felén 4 kisebb foltban található meg az élőhely.

Élőhely területi aránya:

13,84%, a Natura 2000 adatlapon 16,26%

Élőhely kiterjedése a területen:

46,65 ha, a Natura 2000 adatlapon 54,82 ha

Élőhely jellemzése:

Az Alsó-rét keleti részén található kiterjedt, értékes élőhelytípus. Számos védett növény – és állatfaj táplálkozó- és szaporodóhelye. Természeti értékein túl gazdasági haszna is jelentős, hiszen a kaszálás eredményeképp jelentkező nagy szénaprodukciónak miatt az állattartáshoz alapvetően fontos terület.

Élőhely természetességi degradáltsági értékelése:

- Az élőhely természetessége kiváló, kiterjedése is megfelelő, így számos védett növény- és állatfaj termő- és élőhelye. Besorolása ennek megfelelően természetközeli és természetes között változik.

Élőhely veszélyeztetettsége:

A jelenlegi kezelés mellett az élőhely csak kisebb mértékben veszélyeztetett, amelyet elsősorban az özöngyomok terjedése okoz.

Veszélyeztető tényezők:

Mint a legtöbb élőhely esetén, itt is a nem megfelelő kezelés okozhat gondot. A Doroszlói-réteken nagy területen ez hatványozottan tapasztalható, az évtizedes

kaszálás elmaradása következtében mára sűrű másodlagos cserjés borítja a területet. A művelés elhagyását követően először az inváziós fajok jelennek meg, mint a magas aranyvessző, de a szomszédos élőhelyek domináns fajai is benyomulnak és teret nyernek (sásfajok, füzek, éger). A területre táplálkozni járó nagyvadak (őz, szarvas, vaddisznó) taposása, rágása és főképp túrása nagy területeken okoz jelentős kárt a gyepekben.

Élőhely neve:

Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

Élőhely kódja:

*91E0

Élőhely előfordulásai a területen:

Az élőhelytípus a Gyöngyös-patak mentén, a tervezési terület közepétől egészen a déli határáig összefüggő sávot alkot mindkét parton.

Élőhely területi aránya:

8,26%, a Natura 2000 adatlapon 7,9%

Élőhely kiterjedése a területen:

27,86 ha, Natura 2000 adatlapon 24,2 ha

Élőhely jellemzése:

Hegyvidéki jellegű patakparti égeresek tartoznak ide (*Carici brizoidis-Alnetum*), melyekben szép idős gyertyánok is megtalálhatók. Gyepszintjükben tavasszal gólyahír (*Caltha palustris*), aranyveselke (*Chrysosplenium alternifolium*), kakukktorma (*Cardamine pratensis*) nő, amit nyáron a podagrafű (*Aegopodium podagraria*) nagy borításban követ, védett értékei a fehér acsalapu (*Petasites albus*) és a struccharaszt (*Matteuccia struthiopteris*).

Élőhely természetességi degradáltsági értékelése:

- A területen egy foltban előforduló élőhely a legjobb, azaz természetes állapotban van.

Élőhely veszélyeztetettsége:

Az élőhely kismértékben veszélyeztetett. Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódban van, így az erdészeti beavatkozások káros hatásaitól nem kell tartani. Az özőnfajok és a tápanyagbemosódás ugyanakkor problémát okozhat a jövőben.

Veszélyeztető tényezők:

Elsősorban a területen jelenlévő fehér akác terjedése, valamint a környező szántóföldekről a tápanyag és a vegyszerek bemosódása veszélyezteti az élőhelyet.

1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

A terület adatlapján közösségi jelentőségű növényfaj nem szerepel. A terepbejárások alkalmával közösségi jelentőségű növényfaj nem került elő.

1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

3. táblázat: a tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

Irányelv melléklete	Faj név	Populáció (A-D)
II., IV.	ingola fajok (<i>Eudontomyzon spp.</i>)	A, javasolt B-re módosítani
II., IV.	erdei szitakötő (<i>Ophiogomphus cecilia</i>)	B
II., IV.	nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>)	C
II., IV.	sötétaljú hangyaboglárka (<i>Maculinea nausithous</i>)	C
II., IV.	vérű hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>)	C
II., IV.	tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>)	D
II., IV.	vidra (<i>Lutra lutra</i>)	D
II., IV.	vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)	D, törlésre javasolt, mert nincs stabil állománya a területen
II., IV.	sárgahasú unka (<i>Bombina variegata</i>)	D, törlésre javasolt, mert nem fordul elő a területen
II., IV.	folyami rák (<i>Astacus astacus</i>)	Új Nem szerepel az adatlapon
II., IV.	ritka hegyiszitakötő (<i>Cordulegaster heros</i>)	Új Nem szerepel az adatlapon. Javasolt érték: D
II.	szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>)	Új Nem szerepel az adatlapon. Javasolt érték: D
II.	fenékjáró küllő (<i>Gobio gobio</i>)	Új

Irányelv melléklete	Faj név	Populáció (A-D)
		Nem szerepel az adatlapon. Javasolt érték: D
IV.	rőt koraidenevér (<i>Nyctalus noctula</i>)	Új
IV.	fehérszélű törpedenevér (<i>Pipistrellus kuhlii</i>)	Új
IV.	szoprán törpedenevér (<i>Pipistrellus pygmaeus</i>)	Új

Faj neve:

ingola fajok (*Eudontomyzon* spp.)

Irányelv melléklete:

II.

Faj előfordulásai a területen:

A fajt a 2015. évi mintavételek során a Gyöngyös-patak kőszegi szakaszán az Andalgó és a Kálvária-hegy névvel jelölt a területekről mutattuk ki.

Állománynagyság (jelöléskor):

100-500 egyed

Állománynagyság (tervkészítéskor):

200-600 egyed

A 2015. évi felmérés során a Gyöngyös-patak kőszegi szakaszán a Kálvária-hegy alterületen 19 példány, egy másik mintavételi szakasz esetében 4, az Andalgó alterületen 12 példány jelenlétét igazoltuk 3x50m-es mintavételi egységek esetében. A faj egyedeit kizárólag a vízfolyás Nemezgyár mellett található duzzasztó feletti szakaszán sikerült kimutatnunk, az alatt egyetlen egyede sem került. A becsült egyedszám az említett szakaszon a 200-600 egyed, ami az országos állomány szempontjából is jelentős.

Állomány változásának tendenciái és okai:

Állomány nagyságának változására vonatkozóan nem tudunk információval szolgálni, mivel a korábbi időszakból nem állnak rendelkezésre értékelhető felmérési eredmények.

Faj veszélyeztetettsége:

A kis állomány méret miatt aktuálisan veszélyeztetett a faj. Az alkalmas élőhelyfoltok kiterjedése kicsi, emiatt az élőhely és vele együtt a faj sérülékenysége jelentős. Kismértékű emberi beavatkozás vagy más biotikus, abiotikus tényezők hatására is számottevően sérülhet az

	állomány.
Veszélyeztető tényezők:	A legjelentősebb problémát a Gyöngyös-patak esetében az jelenti, hogy a folyóvíz hosszirányú átjárhatósága a halak számára nem biztosított. A felső szakasz esetében a Nemezgyár melletti duzzasztó műtárgy okoz problémát. A fenékkotrás az ingola fajok lárvái számára jelenthet potenciális veszélyt. A területen a mintavétel során észlelt nyomok alapján kijelenthető, hogy a szabadidős halfogás, csali gyűjtés veszélyforrásként jelentkezhet a szakaszon élő egyéb halfajokra, és velük együtt az ingolára nézve is. A területen létesített halastavak elfolyó vize nagy mennyiségű szerves anyag bejuttatásával terhelheti a Gyöngyös-patakot. A patak esetében a szántók és művelt területek sokszor a patak partjához közel kezdődnek, ezért nagy a vegyszerek bemosódásának veszélye. A bekerülő kemikáliák mérgezéseket okozhatnak, ill. az műtrágyabemosódás fokozhatja az eutrofizációt. A patakba kerülő víz (pl.: halastavak elfolyó vize) oldott és partikulált szervesanyag-tartalmának növekedése (szaprobítás növekedés) a faj életkörülményeinek romlását eredményezheti.
Faj neve:	nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>)
Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	A faj kicsi, de stabil állománnyal rendelkezik a területen található nagy kiterjedésű üde kaszálórétben, amelynek elsősorban mélyebb fekvésű részeit részesíti előnyben.
Állománynagyság (jelöléskor):	V (nagyon ritka)
Állománynagyság (tervkészítéskor):	R (ritka)
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az élőhely állapota és kezelése nem változott a kijelölés óta, így nem valószínűsíthető, hogy a nagy tűzlepke állománya változott volna. A nagyon ritka kategóriából a ritkába való átsorolást az intenzívebb felmérésből keletkező adatok és az alkalmas élőhely nagy mérete indokolja.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj élőhelyei nagy kiterjedésben és jó természetességű állapotban vannak jelen a területen, így a faj nem

	veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	A fajt potenciálisan a rosszul időzített, illetve a túl gyakori kaszálás veszélyezteti, de ez egyelőre nem jellemző a területen.
Faj neve:	sötétaljú hangyaboglárka (<i>Maculinea nausithous</i>)
Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	A faj kicsi, de stabil állománnyal rendelkezik a területen található nagy kiterjedésű üde kaszálórétén árnyékosabb szegélyeiben, ahol tápnövénye, az őszi vérfű (<i>Sanguisorba officinalis</i>) előfordul.
Állománynagyság (jelöléskor):	V (nagyon ritka)
Állománynagyság (tervkészítéskor):	V (nagyon ritka)
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az élőhely állapota és kezelése nem változott a kijelölés óta, így nem valószínűsíthető, hogy a faj állománya változott volna.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj kis populációmérete és elszigeteltsége miatt potenciálisan veszélyeztetett. A jelenlegi élőhely-kezelés mellett azonban nem várható a visszaszorulása.
Veszélyeztető tényezők:	A fajt potenciálisan a rosszul időzített, illetve a túl gyakori kaszálás veszélyezteti, de ez egyelőre nem jellemző a területen.
Faj neve:	vérfű-hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>)
Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	A faj stabil állománnyal rendelkezik a területen található nagy kiterjedésű üde kaszálórétén, ahol tápnövénye, az őszi vérfű (<i>Sanguisorba officinalis</i>) előfordul.
Állománynagyság (jelöléskor):	R ritka

Állománynagyság (tervkészítéskor):	R (ritka)
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az élőhely állapota és kezelése nem változott a kijelölés óta, így nem valószínűsíthető, hogy a vérfű-hangyaboglárka állománya változott volna.
Faj veszélyeztetettsége:	Élőhelyének megfelelő kezelése mellett a faj hosszú távú fennmaradása biztosított.
Veszélyeztető tényezők:	A fajt potenciálisan a rosszul időzített, illetve a túl gyakori kaszálás veszélyezteti, de ez egyelőre nem jellemző a területen.
Faj neve:	erdei szitakötő (<i>Ophiogomphus cecilia</i>)
Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	A Gyöngyös-patak teljes szakaszáról sikerült kimutatni az fajpéldányait. A felmérési eredmények alapján kijelenthető, hogy a Gyöngyös-patak érintett szakaszán a fajnak népes és stabil állománya van jelen. Az erdei szitakötő elsősorban olyan élőhelyfoltokon él, ahol az aljzat- és vízminőség megfelelő az áramlási sebesség mérsékelt, a jellemző szervesanyag- és szervesanyag- aljzattípus a folyami homokos és sóderes üledék, melynek felszínét jelentős arányban szerves törmelék borítja, illetve a domináns aljzattípus xylal aljzattípussal keverten fordul elő.
Állománynagyság (jelöléskor):	R (ritka)
Állománynagyság (tervkészítéskor):	C (gyakori) A Gyöngyös-patak a tervezési területen 5 fkm hosszú, az átlagos vízfolyás szélesség 4,5 méter. Az erdei szitakötő állományainak egyedsűrűsége a mederben a szakasz hidrológiai és hidromorfológiai jellegének megfelelően változik. A mennyiségi felmérések eredményei alapján a vizsgált szakaszon élő erdei szitakötő állományainak denzitása a mintavételi eredmények alapján átlagosan $5,21 \pm 9,167 \text{ ind./m}^2$ (átl. $\pm$ SD.; N=23) értéknek adódott, ez alapján a területen élő állomány nagysága 80.000-150.000 egyednek becsülhető.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Tendenciaváltozásra alkalmas kiindulási monitorozó adatokkal nem rendelkezünk.

Faj veszélyeztetettsége:

A faj veszélyeztetettsége a területen alacsony. A duzzasztó keresztműtárgyak felvízi szakaszain a feliszapolódás mértékének növekedése csökkenti a megtelepedésre alkalmas élőhelyek kiterjedését. Ezen szakaszok aránya viszont elhanyagolható a természetközeli szakaszokéhoz képest, vagyis ezeknek a műtárgyaknak az léte/üzemelése nem veszélyezteti a jelenlegi állomány fennmaradását.

Veszélyeztető tényezők:

A Gyöngyös-patak érintett szakaszán említésre méltó veszélyeztető tényezőről nincs tudomásunk.

1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

3. táblázat: a tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

Magyar név	Tudományos név	Védettség (V, FV)	Jelentőség (1-2 mondatban leírni miért fontos a területen)
denevérszárnyú kérész	<i>Oligoneuriella rhenana</i>	V	A tiszta, gyors áramlású és oxigénben gazdag vizeket kedvelő országos viszonylatban is ritka faj, így helyi állományai fontosak. A pontszerű és diffúz terhelések veszélyeztetik az állományokat.
kisasszony szitakötő	<i>Calopteryx virgo</i>	V	Gyakori faj az élénk áramlású domb- és hegyvidéki, a Gyöngyös egyik karakterisztikus állatfaja. A vízszennyezés, illetve a duzzasztás, bögész jellegű hidromorfológiai módosítások veszélyeztetik az állományokat.
csermelyszita-kötő	<i>Onychogomphus forcipatus</i>	V	A gyors áramlású kavicsos aljzatú folyóink és bővízű patakjaink jellemző faja, amelynek jelentős állománya él a területen. Számára az oldott oxigén mennyisége lehet a kritikus, illetőleg a víz tisztasága a limitáló tényező. Hazánkban ez a faj tekinthető a folyami szitakötők (Gomphidák) közül a legkritikábbnak a szűkebb élőhelykínálat miatt.
feketelábú szitakötő	<i>Gomphus vulgatissimus</i>	V	Az egész ország területén előforduló faj, mely a Nyugat-európai országokban nagyon megritkult, sőt több vízfolyásból teljesen eltűnt a 20. század közepétől. A

Magyar név	Tudományos név	Védettség (V, FV)	Jelentőség (1-2 mondatban leírni miért fontos a területen)
			Gyöngyösben élő állomány megőrzése így kiemelt jelentőséggel bír. A terhelések és a hidromorfológiai jellegű beavatkozások jelentik a legnagyobb veszélyt a faj élőhelyére. Kisebb vízfolyásoknál pedig a mederkotrás tizedelheti meg ezen bentikus faj állományait.
hegyi szitakötő	<i>Cordulegaster bidentatus</i>	FV	Hazánk hegyvidéki területein szigetszerűen előforduló, országos viszonylatban is kifejezetten ritka szitakötőfaj. Minden állománya védendő. Tiszta, oxigénben gazdag patakjaink felső forrás-közeli szakaszain fordul leginkább. A patak kisebb fokú kiszáradását is elviseli. A patakok hidromorfológiai módosítása, a vízszennyezés és a kisebb hegyi patakok tartós kiszáradása veszélyeztetheti.
nagy molnárpoloska	<i>Aquarius najas</i>	V	Hegy- és dombvidékek kisvízfolyásaiban előforduló országos viszonylatban ritka vízfelszíni poloskafaj.
zöld küllő	<i>Picus viridis</i>	V	A Gyöngyös-patak felső, határhoz közeli szakaszán lévő értékes égeresekben élő faj, amelynek élőhelyi szűkülőben vannak.
közép fakopáncs	<i>Dendrocopos medius</i>	V	A Gyöngyös-patak felső, határhoz közeli szakaszán lévő értékes égeresekben élő faj, amelynek élőhelyi szűkülőben vannak.
rézsiszló	<i>Coronella austriaca</i>	V	Vizek mentén, réteken, üde cserjésekben él
erdei béka	<i>Rana dalmatina</i>	V	Veszélyeztetett kétéltű faj, melynek minden állomány amegőrzendő.
gyepi béka	<i>Rana temporaria</i>	V	Veszélyeztetett kétéltű faj, melynek minden állomány amegőrzendő.
zergeboglár	<i>Trollius europaeus</i>	V	Szűk elterjedésű faj, amelynek súlypontja a Nyugat-Dunántúlon van. Virágzó példányok csupán a láperdő jellegű forrásokban gazdag égeres-fehér füzes termőhelyeken voltak. A kezelés elmaradása miatt veszélyeztetettek.
struccharaszt	<i>Matteuccia</i>	V	Hegyvidéki faj, mely országosan nem

Magyar név	Tudományos név	Védettség (V, FV)	Jelentőség (1-2 mondatban leírni miért fontos a területen)
	<i>struthiopteris</i>		gyakori. Jelentős állománya él a Gyöngyös-patak felső folyása mentén.
fehér sáfrány	<i>Crocus albiflorus</i>	V	Az Alsó-réten él az egyetlen hazai állománya.
szibériai nőszirm	<i>Iris sibirica</i>	V	Bár nem ritka faj országosan, de fontos karakterfaja a mocsárréteknek.
széleslevelű ujjaskosbor	<i>Dactylorhiza majalis</i>	V	A jó természetességű kékperjés lápréteken és a mocsárréteken szálanként fordul elő, állománya mintegy 30 tőre becsülhető. A kis populáció sérülékeny, így odafigyelést igényel.

1.3. Területhasználat

1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás

5. táblázat: a tényleges művelési ágak megoszlása a tervezési területen

Művelési ág	Megoszlás
gyep	39,77%
erdő	18,06%
cserjés	9,52%
szántó	30,60%
patak	0,14%
kivett	1,89%
Összesen:	100%

1.3.2. Tulajdoni viszonyok

6. táblázat: a tervezési területen érintett tulajdonosi csoportok megoszlása

Tulajdonosi csoport/kezelő	Kiterjedés (ha)	Megoszlás (%)
magántulajdon	204,763	60,70
önkormányzatok	9,688	2,87
nemzeti park igazgatóság	111,89	33,17
vízügyi igazgatóság	0,47	0,14
civil szervezetek	1,389	0,41
gazdasági társaság	9,151	2,71

7. táblázat: a tervezési területhez tartozó helyrajzi számok tulajdonosi csoportjai

Település neve	hrszt	Tulajdonosi csoport/kezelő
Kőszeg	0176/3	magán
Kőszeg	0176/5	állami
Kőszeg	0176/2	magán
Kőszeg	0176/4	állami
Kőszeg	0176/1	magán
Kőszeg	0175/7	állami
Kőszeg	0185/3	önkormányzat
Kőszeg	0179/8	állami
Kőszeg	0197/15	magán
Kőszeg	0197/9	magán
Kőszeg	0179/7	magán
Kőszeg	0197/45b	magán
Kőszeg	0197/45a	magán
Kőszeg	0197/44	magán
Kőszeg	0179/6	magán
Kőszeg	0197/14	magán
Kőszeg	0197/13	magán
Kőszeg	0197/10	magán
Kőszeg	0179/5	magán
Kőszeg	0197/43	magán
Kőszeg	0188/11	magán
Kőszeg	0197/12b	magán
Kőszeg	0197/12a	magán
Kőszeg	0197/42	magán
Kőszeg	0188/10	állami
Kőszeg	0179/4	állami
Kőszeg	0185/1	önkormányzat
Kőszeg	0197/41	magán
Kőszeg	0195/31	magán
Kőszeg	0197/40	magán
Kőszeg	0197/11	magán
Kőszeg	0195/30	magán
Kőszeg	0197/39	magán
Kőszeg	0195/29	magán
Kőszeg	0197/38	magán
Kőszeg	0197/37	magán
Kőszeg	0195/28	magán
Kőszeg	0179/3	állami
Kőszeg	0188/7	magán
Kőszeg	0197/36	magán
Kőszeg	0195/27	magán
Kőszeg	0197/35	magán
Kőszeg	0197/49	magán
Kőszeg	0183/92	állami
Kőszeg	0197/48	magán

Település neve	hrsz	Tulajdonosi csoport/kezelő
Kőszeg	0195/26	magán
Kőszeg	0183/91	állami
Kőszeg	0197/33	magán
Kőszeg	0183/85	állami
Kőszeg	0197/32	magán
Kőszeg	0179/2	magán
Kőszeg	0195/25	magán
Kőszeg	0183/90	állami
Kőszeg	0197/31	magán
Kőszeg	0183/84	állami
Kőszeg	0188/9	állami
Kőszeg	0195/24	magán
Kőszeg	0188/5	magán
Kőszeg	0183/89	állami
Kőszeg	0195/7	állami
Kőszeg	0179/1	állami
Kőszeg	0183/83	állami
Kőszeg	0197/3	magán
Kőszeg	0186/104	magán
Kőszeg	0195/23	magán
Kőszeg	0186/168	magán
Kőszeg	0186/169	állami
Kőszeg	0175/6	állami
Kőszeg	0183/88	állami
Kőszeg	0195/20	magán
Kőszeg	0188/4	magán
Kőszeg	0183/82	állami
Kőszeg	0183/87	állami
Kőszeg	0195/19	magán
Kőszeg	0195/8	állami
Kőszeg	0195/22	magán
Kőszeg	0197/47	magán
Kőszeg	0186/100	állami
Kőszeg	0188/3	magán
Kőszeg	0183/137	magán
Kőszeg	0188/2	magán
Kőszeg	0195/18	magán
Kőszeg	0197/4	állami
Kőszeg	0197/30	magán
Kőszeg	0197/46	magán
Kőszeg	0197/29	magán
Kőszeg	0197/6	állami
Kőszeg	0197/28	magán
Kőszeg	0186/99	állami
Kőszeg	0197/27	magán
Kőszeg	0197/26	magán
Kőszeg	0186/101	állami

Település neve	hrsz	Tulajdonosi csoport/kezelő
Kőszeg	0197/25	magán
Kőszeg	0195/17	magán
Kőszeg	0197/24	magán
Kőszeg	0186/166	magán
Kőszeg	0197/23	magán
Kőszeg	0197/22	magán
Kőszeg	0197/21	magán
Kőszeg	0188/1	magán
Kőszeg	0197/20	magán
Kőszeg	0186/167	magán
Kőszeg	0186/154	állami
Kőszeg	0183/136	magán
Kőszeg	0195/21b	magán
Kőszeg	0195/21a	magán
Kőszeg	0183/86d	állami
Kőszeg	0183/86a	állami
Kőszeg	0183/86c	állami
Kőszeg	0183/86b	állami
Kőszeg	0174/2	önkormányzat
Kőszeg	0179/10	magán
Kőszeg	0179/19	állami
Kőszeg	0195/16	magán
Kőszeg	0195/15	önkormányzat
Kőszeg	0179/14	magán
Kőszeg	0195/14	önkormányzat
Kőszeg	0195/13	önkormányzat
Kőszeg	0195/12	önkormányzat
Kőszeg	0195/11	önkormányzat
Kőszeg	0195/9	állami
Kőszeg	0179/16	magán
Kőszeg	0195/10	önkormányzat
Kőszeg	0179/18	magán
Kőszeg	0179/17	állami
Kőszeg	0179/11	állami
Kőszeg	0187/	önkormányzat
Kőszeg	0174/1	állami
Kőszeg	04/c	állami
Kőszeg	04/b	állami
Kőszeg	04/a	állami
Kőszeg	05/	állami
Kőszeg	0175/13	magán
Kőszeg	0175/2	magán
Kőszeg	0175/14	magán
Kőszeg	0175/4	önkormányzat
Kőszeg	0197/19b	magán
Kőszeg	0197/19a	állami
Kőszeg	03/	állami

Település neve	hrsz	Tulajdonosi csoport/kezelő
Kőszeg	0197/54	magán
Kőszeg	0197/53a	magán
Kőszeg	0197/52c	magán
Kőszeg	0197/52b	magán
Kőszeg	0197/53b	magán
Kőszeg	0197/52a	magán
Kőszeg	0180/5	magán
Kőszeg	0180/4	magán
Kőszeg	0180/3	magán
Kőszeg	0180/2a	magán
Kőszeg	0180/2d	magán
Kőszeg	0180/1a	magán
Kőszeg	0180/2c	magán
Kőszeg	0180/1b	magán
Kőszeg	0180/2b	magán
Kőszegdoroszló	013/17	magán
Kőszegdoroszló	013/16	magán
Kőszegdoroszló	013/15	magán
Kőszegdoroszló	013/18	magán
Kőszegdoroszló	013/14	magán
Kőszegdoroszló	013/13	magán
Kőszegdoroszló	013/12	magán
Kőszegdoroszló	013/19	magán
Kőszegdoroszló	013/4	magán
Kőszegdoroszló	013/5	magán
Kőszegdoroszló	013/11	magán
Kőszegdoroszló	013/10	magán
Kőszegdoroszló	013/6	magán
Kőszegdoroszló	013/7	magán
Kőszegdoroszló	013/9	egyesületi
Kőszegdoroszló	013/8	magán
Kőszegdoroszló	013/3a	magán
Kőszegdoroszló	013/3b	magán
Kőszegdoroszló	014/2	magán
Lukácsháza	076/8	állami
Lukácsháza	069/8	magán
Lukácsháza	069/9	magán
Lukácsháza	069/10	magán
Lukácsháza	076/6	állami
Lukácsháza	076/5	állami
Lukácsháza	069/11	állami
Lukácsháza	076/4	állami
Lukácsháza	076/3	állami
Lukácsháza	076/2	állami
Lukácsháza	076/7	állami
Lukácsháza	076/1	állami
Lukácsháza	069/12	magán

Település neve	hrsz	Tulajdonosi csoport/kezelő
Lukácsháza	076/9	állami
Lukácsháza	077/m	állami
Lukácsháza	077/l	állami
Lukácsháza	069/2b	állami
Lukácsháza	075/3	önkormányzat
Lukácsháza	077/j	állami
Lukácsháza	069/7	gazdasági társaság
Lukácsháza	069/4	magán
Lukácsháza	069/2a	állami
Lukácsháza	077/d	állami
Lukácsháza	077/c	állami

1.3.3. Területhasználat és kezelés

1.3.3.1. Mezőgazdaság

Gyepgazdálkodás

A tervezési területen a gyepok kiterjedése az utóbbi évtizedekben jelentős csökkenésen ment keresztül. Ez abból adódik, hogy sokfelé, főképp az Alsó-rét délnyugati részén hosszabb ideje felhagytak a műveléssel, aminek eredményeképp ott másodlagos cserjések kialakulása indult meg.

A jelenlegi gyepok hasznosítása az Alsó-réten kaszálással és legeltetéssel történik, mellyel a jelölő élőhelyek és az azokon élő állatvilág fenntartható. Állapotuk természetvédelmi szempontból kedvezőnek mondható. A gyepok jelentős része az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében van, bérliként a Kőszegi Evangélikus Mezőgazdasági, Kereskedelmi és Informatikai Szakközépiskola kezel a természetvédelmi elvárásoknak megfelelően.

Szántógazdálkodás

A területen jelentős a szántók területaránya. Ezek egyrészt az alacsonyabban fekvő, nagyobb kiterjedésű intenzív művelésű agrárterületekhez sorolhatók, másrészt a terület északnyugati részén található zártkertekhez kapcsolhatók. Természetvédelmi szempontból a Gyöngyösmenti nagy szántók jelenléte nem szerencsés, az azokon megvalósuló agrotechnikai beavatkozások során alkalmazott műtrágyák és növényvédőszer a patakba is bekerülnek. A szántókkal közvetlenül határos gyepok azokkal érintkező szegélyei sokhelyütt magas aranyvesszővel gyomosodnak, melynek előretörését a kezelés elhagyása mellett a műtrágyák alkalmazása is erősíti.

A zártkerti kisparcellás földeken megvalósuló növénytermesztés keretében hagyományos tőkés és lugasos szőlőtermesztés is folyik, mely mellett extenzív és intenzív művelésű gyümölcsösök, kiskertek is jelen vannak.

1.3.3.2. Erdészet

A területen az erdőgazdálkodás nagyságrendje nem jelentős, csak a patak felső folyásánál található két erdőrészletet érinti, melyek összes területe mindössze 2,62 ha. Mindkét erdőrészletben középkorú égeres található. Elsődleges rendeltetésük természetvédelmi, üzem módjuk faanyagtermelést nem szolgáló, így megőrzésük biztosított.

1.3.3.3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat

A területen a Kőszeg és Környéke Földtulajdonosok Közössége Vadásztársaság gazdálkodik. Az elmúlt 10 év vadgazdálkodási adatai a területről 8. táblázatban található.

8. táblázat: a Kőszeg és Környéke Ftk. vadgazdálkodási adatai az elmúlt 10 év alapján

Vadfaj	Jellemző állománysűrűség pld/100 ha	Állománysűrűség 2004-2013		Hasznosítási sűrűség 2004-2013	
		pld/100 ha	trend	pld/100 ha	trend
gímszarvas	1,2	1,3	csökkenő	0,8	csökkenő
őz	2,2	2,0	csökkenő	1,5	stagnáló
vaddisznó	1,3	1,4	csökkenő	2,8	csökkenő
mezei nyúl	0,3	0,3	csökkenő	0,1	csökkenő
fácán	0,8	0,7	stagnáló	0,3	stagnáló

A Gyöngyös-patak halgazdálkodási vízterület (víztér kód: 000055), amelyen a Sporthorgász Egyesületek Vas Megyei Szövetsége a 2030-ig bejegyzett halgazdálkodásra jogosultja. A Szövetség a Gyöngyös Kőszeg és Lukácsháza közötti szakaszán sebes pisztráng tanösvényt üzemeltet.

1.3.3.3. Vízgazdálkodás

A területen a Gyöngyös-patak folyik, melynek felső, település alatti szakasza szabályozott, partja terméskövel biztosított. Alsóbb szakasza természetközeli állapotban van, kanyarulatokkal, változatos áramlási viszonyokkal. A közelmúltban az Alsó-réttől délre megépült egy árvízi tározó, mely a tájban meghatározóvá vált. Az ehhez kapcsolódóan elkészült mérnöki létesítmények (gát, utak) részben Natura 2000 területen valósultak meg. Ezek a vízügyi beavatkozások közvetlenül nem voltak jelentős hatással a terület jelölő értékeire, de közvetetten befolyásolják a terület vízháztartását. Az árhullámok tározóba vezetése és a gyors árvízi lefolyás eredményeként megszűntek a területen időszakosan vízzel borított részek, így a kétéltűek szaporodási lehetőségei csökkentek, valamint a madarak táplálkozóhelyei is szűkültek.

1.3.3.4. Turizmus

Az Alsó-rét a kőszegiek kedvelt kirándulóhelye, de a tömegturizmus nem jellemző a területen, így nem jelent veszélyt az élővilágra. Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság és az Írott-kő Natúrpark Egyesület minden év májusában itt tartja ökoturisztikai rendezvényét, a Miénk itt a rét!-et. A rendezvény két napján évente összesen 800-an vesznek részt és ismerkednek meg a rét természeti értékeivel és játékos vetélkedő formájában tanulnak a környék élővilágával és az ott zajló természetvédelmi munkával.

A közeljövőben megvalósuló KEHOP projekt keretében a nemzeti park igazgatóság tájékoztató táblákat és megfigyelőtornyokat fog elhelyezni a terület északi és déli végén. Ezek segítségével az élővilág zavarása nélkül lehet majd gyönyörködni a tájképben és megfigyelni az Alsó-rét gazdag madárvilágát.

1.3.3.5. Ipar

Ipari létesítmény vagy tevékenység jelenleg nincs a területen. A mezőgazdasági termeléshez köthető telephelyek jelen vannak, kiterjedésük, hatásuk nem jelentős.

1.3.3.6. Infrastruktúra

A területen egyetlen észak-dél irányú földút található, amelyen azonban nincs jelentős forgalom, főként a természetvédelmi kezelés céljait szolgálja. Ezen kívül egy nagyfeszültségű elektromos légvezeték keresztezi a terület észak-keleti csücskét. A terület észak-keleti részén egy 1,4 ha-os szabadidő park található, ahol állatsimogatót és gokart-pályát üzemeltetnek. Mivel a Natura 2000 terület csücskében van, nincs jelentős hatással az élővilágra.

1.3.3.7. Egyéb

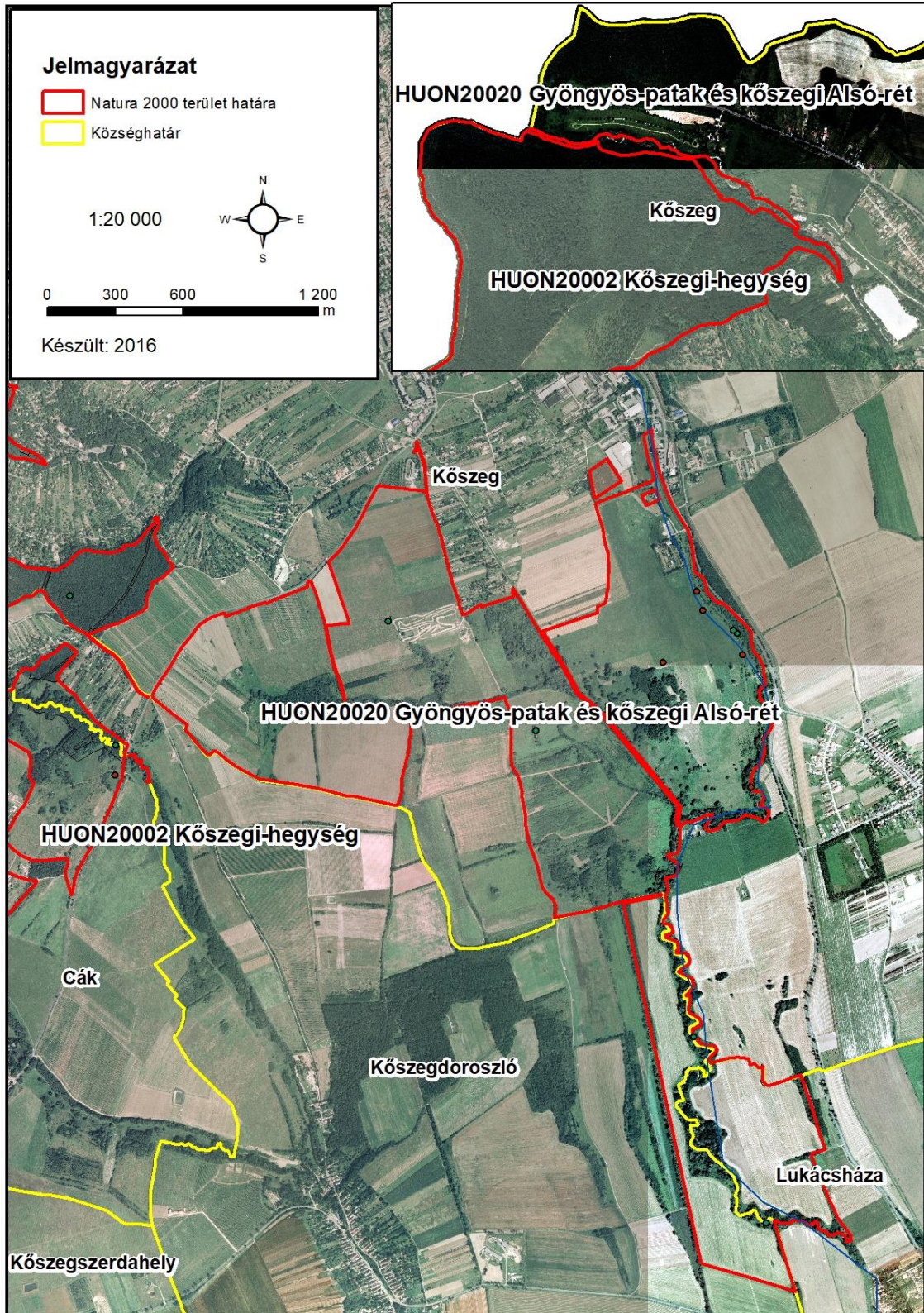
A terület észak-nyugati részén egy krosszmotor-pálya található, amely közelítőleg 4 ha területet foglal el. A pálya azonban már több éve nem üzemel, rajta ruderalis növényzet található.

2. Felhasznált irodalom

- BERKI I. – NÉMETH S. – SIPOS E. – STEFANOVITS P. (1995): A Nyugat-Dunántúl legfontosabb talajtípusainak rövid áttekintő ismertetése – Vasi Szemle, 49 (4): 481-517
- BÖLÖNI JÁNOS, MOLNÁR ZSOLT ÉS KUN ANDRÁS (SZERK.) (2011): Magyarország Élőhelyei. Vegetációtípusok leírása és határozója, ÁNÉR 2011. MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete, Vácraátót, 441 pp.
- FÖLDMŰVELÉSÜGYI MINISZTERIUM, TERMÉSZETMEGŐRZÉSI FŐOSZTÁLY (2013): Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez. Földművelésügyi Minisztérium, Budapest.
- HARASZTHY L. & SÁFIÁN SZ. (SZERK.) (2016): Védett állatfajok elterjedési atlasza Vas, Zala és Somogy megye Natura 2000 területein. Somogy Természetvédelmi Szervezet, Somogyfajsz.
- KESZEI B. – TAKÁCS G. (2007): A Kemenessömjéni cserjés legelő Natura 2000 terület élőhely-térképezése. – kézirat
- MAROSI S. - SOMOGYI S. (SZERK.) (1990): Magyarország kistájainak katasztere I. - MTA. Földrajztudományi Kutató Intézet, Budapest, pp. 432-436.
- ZENTAI Z. (1999): Természetföldrajzi jellemzők In: Boda L. – Orbán R. (szerk.): Ság hegy, Kemeneshát, Kemenesalja - B.K.L. Kiadó, Szombathely, pp. 4-19.

3. Térképek

3.1. A Gyöngyös-patak és kőszegi Alsó-rét áttekintő térképe

3.2. A Gyöngyös-patak és kőszegi Alsó-rét élőhelyterképe

